

YAZIATOLYESI

Kültür Edebiyat Düşünce Dergisi

Sayı:21 MART-2015

Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti Kurucuları-1933

“İslâmiyet-Azâdîyet-Adalet-Uhuvvet”

“Yaşasın Büyük Vatanımız Türkistan’ın Bağımsızlığı-Kutluk Bolsun İslâm Hakimiyeti”

AKYAZI YAZIATOLYESİ
DERNEĞİ
YAYIN ORGANIDIR.

Akyazı Yaziatolyesi Derneği
adına sahibi
Halil MERT

Genel Yayın Yönetmeni
Hayrullah TÜRKER

Yayın Kurulu
Mustafa ÇİÇEK
Bilal DUMRUK
Halil MERT
Enes ÖKSÜZ
Maksut KUT
Zeynep KANBAY
Mehmet ALTIPARMAK
Mehmet CENGİZ

Yazışma Adresi

Akyazı Yaziatolyesi Derneği
Akyazı / SAKARYA

e-posta: yaziatolyesi@mynet.com

Türü: Süreli Yayın

Tasarım

Mücahit TAŞKIN

www.mucahittaskin.com

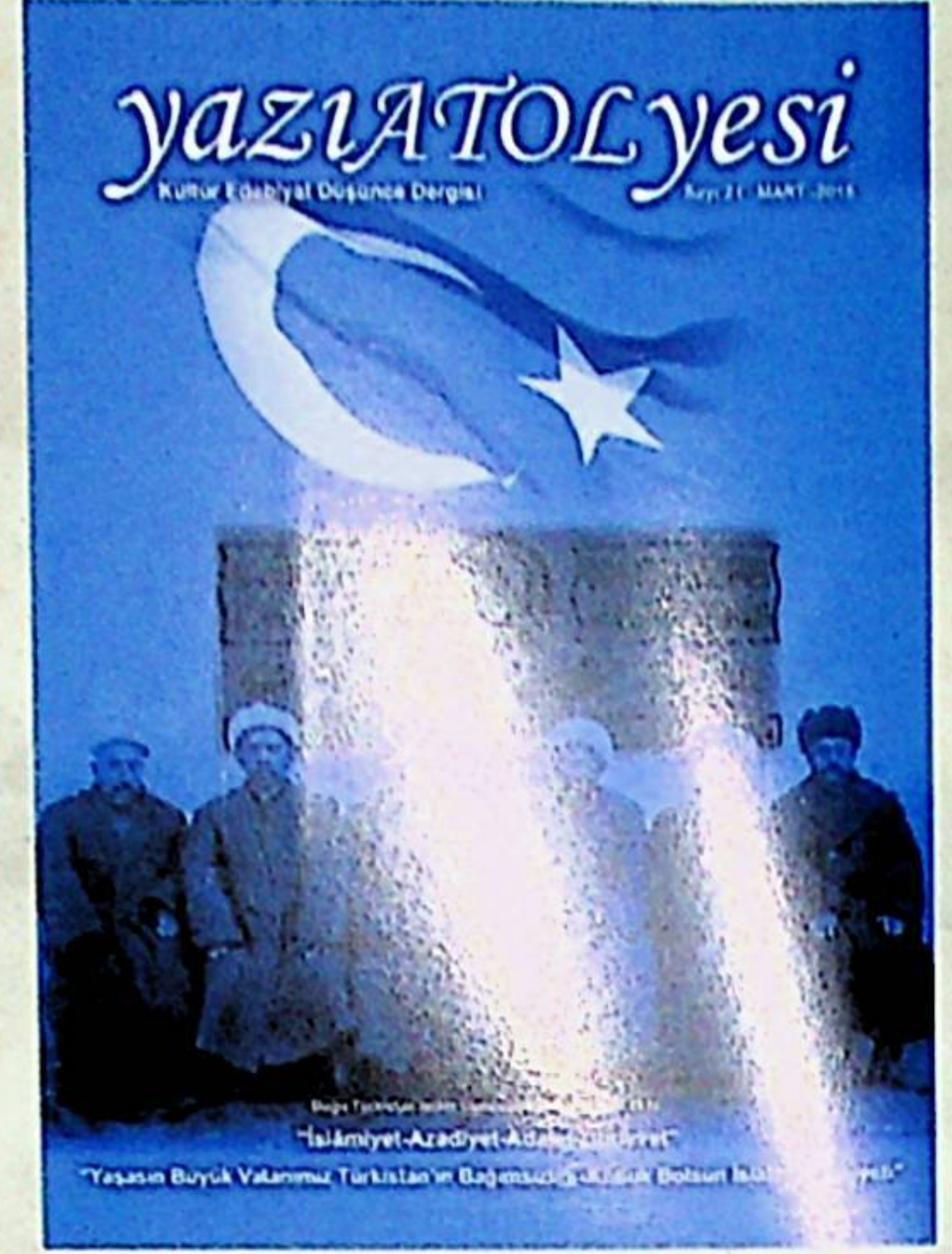
Baskı

GÜMÜŞ OFSET

gumusbasimevi@gmail.com

Yazıların hukuki sorumluluğu
yazarlarına aittir.

editörden

Selamun Aleyküm,

Bozgunculuk yapma denilen insanoğlu kulak asmıyor bu söze.

Bozgunculuk yaptığını da reddediyor.

Yeryüzü coğrafyamızın, özellikle de yürek coğrafyamızın birindeki zulmü dile getirelim ki?

Filistin en çok bilineni. Doğu Türkistan, Arakan, Patani ve diğerleri...

Ya Özbekistan? Özbekistan'ı duymuş muydunuz hiç?

Bütün bu coğrafyalarda mazlumun adı; Müslüman.

Zalimlere sorarsanız aynı yafta; "Radikal İslâmcı, terörist..."

Dergimizin bu sayısında, geçtiğimiz yüzyılda iki bağımsız cumhuriyet kurmuş, ancak 1949 yılından beri Komünist Çin işgali altında bulunan ve zulmün her çeşidine maruz kalmış Doğu Türkistan'ı konu edindik. Doğu Türkistan'ı tanıtıcı, orada halen devam eden zulmü anlatan yazılarımızın yanı sıra Doğu Türkistan Maarif ve Dayanışma Derneği Başkan Yardımcısı Abdülehed ER ile yaptığımız mülakata da yer verdik sayfalarımızda.

Diğer taraftan ülkemizde pek bilinmeyen bir gerçeği de gündeme getirmeye çalıştık bu sayımızda: Özbekistan'daki baskı ve zulmü. Dergimizin sayfaları arasında Özbekistanlı muhacirlerle yaptığımız söyleşiyi de bulacaksınız.

Bu sayımızda özellikle okunmasını tavsiye ettiğimiz bir diğer yazı ise; İlhami GÜLER'in "Ali Şeriatî-İnsanın Dört Zindanı" isimli konferansının metni.

Ve elbette diğer yazılarımız sizleri bekliyor.

Okunmak umuduyla...

İçindekiler

Çin Seccadesi(!)	2	Yasemin Erva ÖNAL
Tarihi ve Coğrafyasıyla Doğu Türkistan	4	Şamil TÜRKAN - Serhat Latif BAŞTAN
Doğu Türkistan Diasporası	7	Fatma GELGÜL
Doğu Türkistan'da İnsan Hakkı İhlalleri	10	Furkan ÇAMDEVİREN
Doğu Türkistanlı Abdülehed ER ile Söyleşi	14	Rabia GÜNGÖR - Yasemin Erva ÖNAL
Abdülhekim Mahsum Hacı	21	Alimcan ATAULLAH
Özbek Muhacirlerle Söyleşi	26	Hayrullah TÜRKER - Ömer ESEN
Soru	35	Salih E. POLAT
Ölüme Beş Saat Mola	36	Hafsa ESEN
Ebu Cendel'in Kardeşleri	37	Emine ŞAHİN
Harikulade Sıkıntılar	38	Enes ÖKSÜZ
Aynı Olmak / Aynileşmek / Farklılaşmak	39	Halil MERT
Vahiy	40	Ömer ESEN
Hicran Yürekli	42	Bilal IŞIKAKDOĞAN
Mugayra	42	Bilal IŞIKAKDOĞAN
En Güzel Siyaha Kavuşma	43	Andan COŞKUN
İşkence	44	Sümeyye Reyhan GENÇOĞLU
Bir Damla Düşer	45	Yusuf Huzeyme ŞAHİN
Melankoli	45	Zeynep ÇOLAK
Umut Senin Adın	46	Asiye BAYRAKTAR
İçimdeki Fısıltı Filistin	47	Bahanur ÇETİN
Yazı Yazmak	47	Emir Taha SALMAN
Esaslı Bir Veda	48	Hamza DALKILIÇ
Büyük Şehirlerin Büyüyecek Çocukları	49	Maide ÇAKMAK
İlhami GÜLER: Ali ŞERİATİ -İnsanın Dört Zindanı	50	Şevval ONUR
Ayetler	58	Mine YEŞİLSANCAK
Rüyâma Nazil Olan	58	Abdül Samet ATILGAN
Aksa'nın Feryadı	59	Ebrar Hilal KIRCAOĞLU
Bir Adam Girdi Şehre Koşarak	60	Zeynep KANBAY
Herkes Evine	62	Ece ÖMERCİKOĞLU
Bir Değerimiz	63	Berk KEÇİLİ
İstanbul'da Hattat Saim ÖZEL'le Karşılaşma	64	Mustafa ÖZBİLGE
Dünyam	66	Beyzanur AKBAŞ
Eksik Sayfa	67	Emine KAMACIOĞLU
Ortadoğuyu Gözlerinde Taşıyan Çocuk	68	Esra DEMİR
Kadim Dostum	69	Elif Büşra BOLAT
Hüseyin'in Babası	70	Hafsa ESEN
İstanbul'um	74	Sena Nur DÜZENLİ
-ebilmek-	74	Gülcan İrem KARPUZ
Bombalı Düşünce	75	Cahit YAZGAN
Günahkârın Mektubu	76	Mücahit TUNA
Ben Değil Kalem Yazıyor	77	Edanur ALIŞ
Küçük Bir Piyano Bildirisi	78	Nurefşan BALKAYA
Gece Gündüz	81	Furkan ÇAKIROĞLU
İstanbul ve Ben	82	Faruk Serkan YILMAZ
Bir Gün Bir Meleğin Olur	85	Seda EROĞLU
Sessizlik	86	Sedanur YOLCU
İnanmak Üzerine	87	Selim KÖKSAL
Sözün Özü	88	Murat UZUN
Bollywood'un Küçük Prensi: PK-PEEKAY-	90	Maide ÇAKMAK
Neden Bakıyordu	93	Hasret ÖZDEMİR
Şairin Filistini	94	Kevser KILIÇKESER
Bana Dair	96	Mehmet CENGİZ

ÇİN SECCADESİ(!)

Doğu Türkistan...

Hakkında yazı yazması bile başlı başına bir mücadele olan, kalbi kırık insanlar diyarı... Zalimin pençesinde ensesindeki saçlarından tutulmuş, gözü yaşlı takkeli bir çocuğun, karnı yarılarak bebeği alınmış çiçeği burnunda bir annenin, yirmi bir yılını mezar ebatlarında bir zindanda geçirmiş özgürlük savaşçısı Barat Hacı'nın, burunlarında özgürlük tütenlerin ülkesi... Öyle ki; hakkında bilgi edinmek istediğinizde, karşınıza çıkan kan fonlu ve de göz yaşlı temalı onca fotoğraf ile içinizi yakarak elinizi kâğıda götüren bir yer, sözcüklerin kalbinizin kırıklarından sızarak yazılarınıza ilham olduğu, merhametin terk ettiği, zalimin hükmettiği bir yer... Mozaiklendiğinde geriye teşhir edilecek bir şey bırakmayacak şiddetteki fotoğraflar...

Doğu Türkistan...

Abdülhakim Mahsum'un bir çiçek gibi yetiştirdiği talebelerinin hayranlık veren bir koku gibi her köşesine yayıldığı bir sığınak bazen... Kızıl Çin'in bedenlerinde izini bıraktığı işkenceleri ile manevi güçleri olan dinlerinden ölüm pahasına vazgeçmeyen, inancı sabrı ile yoğunlaşmış Müslümanların diyarı... İnsanlarının Müslüman kimliğine sarılmasına en şiddetli cevabı verecek, kızılığını ellerine bulaşmış kandan alan zorbalara, insanların Şincanlı kimliğine sarılmaya zorladığı bir yer...

Şincan, Çince "yeni kazanılmış/yeni işgal edilmiş toprak" demek. Doğu Türkistan'ı tanımayan Çin, buranın insanlarını tâbi tuttuğu onca asimilasyona ek olarak, onları bir de hayatın her alanında küçümsemeye memur bir gardiyan gibi... Çin'de bir

Yasemin Erva ÖNAL

alışveriş merkezine Doğu Türkistanlı girdiğinde, "Mağazamıza Şincanlı girdi, lütfen cüzdanlarınızı kontrol ediniz." anonsuyla aşağılananların ülkesi... İşgal altında olmayı kabul etmeyecek insanların dolu dolu Doğu Türkistan dediği, yasaklanan gök bayrağı kalbine sarmış insanların ülkesi Doğu Türkistan... Hala Arap alfabesini kullanan Doğu Türkistan'da camilerin kapısında "Aşağıdaki kişilerin mescide girip dini faaliyette bulunmaları yasaktır:" levhası asılıyor. Liste şöyle;

- 1-Partiye girmeye namzet öğrenciler,
- 2-Devlet memurları, işçileri ile emekliler ve izine ayrılmış olanlar,
- 3-18 yaş altındakiler,
- 4-Kent yöneticileri ve memurları,
- 5-Kadınlar.

Memur, öğrenci ve işçilerin ibadet etmesinin yasak olduğu, insanların vicdanlarına kelepçe vurulmuş bir yer burası. Kazara namaz kılarken yakalansanız, işten kovulmanızın yanı sıra en yüz kızartıcı suçu

işlemişsinizcesine hakarete maruz kaldığınız, sokak ortasında dövülüp, kanınız bedeninizi boyayana kadar işkence görebileceğiniz bir yer. Öğrenci iseniz okuldan atılmanız, devletin sizi ailenizden alması söz konusu... Din eğitiminin, bodrum katlarında kaçak yapılmaya zorlandığı ve öğrencilerin ve alimlerin hapse gönderilmek üzere avlandığı mahzun bir vatan... İbadet edenlerin haber malzemesi olduğu bazı eski(antik) ülkelere benzer, fakat şiddetçe kıyaslanamayacak radikallikte bir yer...

Doğu Türkistan insanların mahreminin olmasına izin verilmediği bir yer. Çin'in kendi topraklarında uyguladığı nüfus kontrol yöntemi, burada da ağır bir şekilde uygulanıyor. İkinci çocuktan sonra hamile kalmış bir kadın, hamileliğinin son günlerinde olsa bile bebeği zorla öldürülüyor, eğer doğmayı başarabilirse de ailesine çok büyük meblağlarda cezalar kesiliyor. Ödenmesi mümkün olmayan meblağlar...

Yüreği buruk insanların hikayesi burada bitmiyor, esaretin vicdanlara vurulmaya kalkıldığı bu diyarda... Kızlarının daha iyi imkanlara kavuşturulması bahanesi ile kandırılan, evlatları Çin'in iç kesimlerinde asimilasyon amaçlı bir sürgüne gönderilen aileler... Evlatlarının hasretinin ve onların çok kötü şartlarda ruhen ve bedenen sömürülmelerinin verdiği vicdan azabı... Göndermeseler mi? Hayır bu öyle bir şey değil... Gönül rızası ile değil, bin bir tehdit ile alınan gencecik kızlardan bahsediyoruz... İffetleri çiğnenen, inançlarına ters düşen yerlerde çalışmaya zorlanmış, tek çıkış yolu olarak intihara sarılmış zavallı kızlardan bahsediyoruz...

"Din bir afyondur." diye okullarında sıkı sıkı tembihleyen Çin'in takke ve seccade ticaretinin ironisini taşıyor gözyaşlarında bu kızlar, insanlar... Din bir afyonsa, Çin'in yaptığı bir afyon ticareti... Camiye girmesi dahi yasaklanmış kadınların ele miyle dokunmuş takkeler, seccadeler... Kutsal topraklarda, dünyanın dört bir yanında, kaldırılıp altına bakılmış -nerede-

se- her hediyelik eşyanın Made in China mührünü taşıması... Üzümü yemekten bağıni sormaya fırsat bulamamış; sorgulama mekanizmasını azad etmiş bizler... Made in China yazısının verdiği ucuzluk hissi, yine bu insanların çaresizliğinden, ucuz işçi statüsüne konulmasından alıyor namını demek...

Bu kadar kötü mü ki, kimliğini kaybetmek? Eğer buysa istedikleri ben de bir Çinli olur, yaşamımı huzursuzluktan kurtarırım düşüncesindeki memurlar... Ki onlar da 2009 yılında Urumçi'deki bir oyuncak fabrikasında katledilen Doğu Türkistanlılar olayının aydınlatılmaması üzerine, ne kadar Çinli olurlarsa olsunlar kabul edilmeyeceklerinin bilincine varmış ve "kendi"leri olma özgürlüğünün demirlendiği limana yanaşmış... Halk, sokaklara Çin'in bu olayı aydınlatması isteği ile çıkmış... Sonra ölmüş... Çin'ce öldürülmüş... Canlı yayın bağlantıları kopmuş... İnternet kesilmiş... O meydanda hakkını arayanların çoğundan kimse bir haber alamamış... Bir açıklama gelmiş sonra, kayıp insanların kanından oluşmuş okyanusun sansüründe, yalnızca 100'lerle anılan "isyancı"nın öldürüldüğü hakkında...

Olayların dehşeti ile yorulmuş, dağılmış bizler... Bir roman değil okuduklarımız, orada yaşananlar... Fakat Doğu Türkistanlı herkes bir roman kahramanı olmaya namzet, yaşadıklarının kasvetinde gözyaşlarını akıtmadan tutmayı öğrenmiş, yaşadığı dehşeti sesi titremeden anlatmakta mahirleşmiş insanlar... Özgürce eğitim almak üzere vatanlarını terk etmiş ve dönünce hapse atılma tehdidi karşısında yurduna dönememiş, dünyanın farklı yerlerine dağılmış, ülkesinden uzakta yarım kalmış hikayeler... Gönüller ve dualar birleşmiş, gök bayrağın özgürce dalgalanacağı Doğu Türkistan'ın hayalini kuruyor...

Doğu Türkistan... Özgürlüğün burunlarda tüttüğü bir mazlum coğrafya...

Doğu Türkistan...

TARİHİ VE COĞRAFYASIYLA DOĞU TÜRKİSTAN

Şamil TÜRKAN - Serhat Latif BAŞTAN

Doğu Türkistan...

Duyanın duymazdan geldiği, görenin görmezden geldiği Çin zulmü gün geçtikçe daha da şiddetlenmekte. Kardeşlerimiz her gün bin bir türlü Çin işkencesiyle karşı karşıya kalıp can vermekteler.

Doğu Türkistan, Türklerin en eski yerleşim alanlarından biridir. Bölgeye ilk hâkim olan Türk Devleti, Hunlardır. M.Ö. 300 yıllarından itibaren Türk birliğini kurma çabalarına giren Hun Devleti, Doğu Türkistan'ı kendisine bağlamıştır. Doğu Türkistan coğrafyası bu tarihten sonra sırasıyla; Hun (M.Ö. 220-M.S. 386), Tabgaç (386-534) ve Göktürk (550-840) hâkimiyetinde kalmıştır. Uygur Türkleri 840 yılında bölgeye yerleşmiştir. 840 yılında Kırgızların Uygur başkentine girmesinden sonra Uygurlar kendilerini toparlayamamışlardır. Bir kısmı Kuzey Çin tarafına (Kansu bölgesine), bir kısmı da bugünkü Doğu Türkistan (Turfan ve Kaşgar) tarafına göç etmişlerdir. Uygurlar, Karahanlı Devleti(840-1212) ile X. yüzyılın sonlarına doğru birleşinceye kadar hüküm sürmüş ve bu dönemde büyük bir hızla Müslüman olmaya başlamışlardır.

Cengiz istilasından sonra Doğu Türkistan'da yine birer Türk Devletleri olan Çağataylılar, Timurlular, Seidiye Hanlığı, Kaşgariye Devleti ve Doğu Türkistan Dev-

leti gibi devletler kurulmuştur. Çin Mançu İmparatorluğu tarafından işgal edilinceye kadar Doğu Türkistan'daki Türkler bağımsız olarak yaşamışlardır.

1750'lerde Çin işgali başlamış ve uzun süre devam etmiştir. Bu işgal, 1862 tarihine kadar sürmüştür. Zulme ve esarete karşı duran Doğu Türkistanlılar, zaman zaman Çin işgalcilerine karşı ayaklanmışlardır. Bütün ülke çapında başlatılan kurtuluş hareketi kısa zamanda meyvesini vermiş ve Yakup Han'ın liderliğinde 1865'te Kaşgariye Devleti(1865-1878) kurulmuştur.

Yakup Bey 1870'te Osmanlı Sultanı Abdülaziz'e oğlu Seyid Yakup Han Töre(Hoca Töre)'yi yollayarak yardım talep etti. Hoca Töre, Türkistan'daki gelişmeleri sultana ve ileri gelenlere ilettikten sonra sultanın yüksek himayesine girmek istediklerini belirtmiştir. Sultan bu isteğe kayıtsız kalmayarak silâh ve malzeme yardımı yollamıştır. Bu andan itibaren Yakup Bey, sultanın verdiği emirlik unvanını alarak hâkimiyeti altındaki topraklarda hutbeyi Abdülaziz Han adına okutmuş ve sikkeleri onun adına bastırmıştır.

Yakup Bey tarafından kurulan bağımsız Doğu Türkistan Devletini Osmanlılardan başka İngiltere, Rusya ve Hindistan da resmen tanımıştır. Yakup Bey'in 1877'de

vefatı üzerine çıkan kargaşa ortamından istifade eden Çinliler, ülkeyi tekrar işgal etmiştir.

Fakat Çin ve Rus imparatorluklarının kısılcı altında kalan bu yeni Türk Devleti (Kaşgariye Devleti) Rusların desteğini alan Çin Mançu işgalci devleti tarafından 1878'de ikinci kez işgal edildi. İşte bu tarihten sonra Çinliler Doğu Türkistan'da korkunç bir imha ve asimile hareketi başlatmıştır. Çinliler artık bu toprakların kendilerinin olduğunu zannederek 1884'te buraya Çince "yeni hudut" ya da "yeni kazanılmış toprak" anlamındaki "Xinjiang" (Batılılara göre Sinkiang) ismini vermişlerdir. Sonra bütün kasaba, şehir ve makam isimleri Çinceleştirilmiştir.

XX. Yüzyıl'ın başlarında Kumul'da başlayan Milli mücadele sonucunda 17 Kasım 1933'te Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti kurulmuş. Bu yeni devlet ilk olarak Türkiye'ye telgrafla bağımsız bir cumhuriyet ilan ettiklerini bildirmiştir. Ancak Türkiye'den bekledikleri ilgiyi görememişler. Türkiye'ye gönderilen İzmirli Dr. Mustafa Kenüi'ye zamanın Dış İşleri Bakanı Tefik Rüştü Araş şöyle diyor; "Sovyetler Birliği ile komşu olan devletlerin her şeyden önce bu devletle iyi geçinmesi gerekir."

Bu yeni devletin kurucuları şu şekildeydi:

Devlet Başkanı: Hoca Niyaz Hacı
Başbakan: Sabit Damolla
Başbakan Yrd: Canabek
Devlet Bakanı: Alem Ahun
Milli Savunma Bakanı: Orazbek
Genel Kurmay Bşk: Gn. Mahmut Muhiti
İç İşleri Bakanı: Saidzade Yunus Bek
Dış İşleri Bakanı: Kasım Can Hacı
Eğitim Bakanı: Abdülkerimhan Mahdum
Vakıflar Bakanı: Şemsettin Turdı Hacı
Adalet Bakanı: Zarif Kan Hacı
Tarım Bakanı: Ebulhasan Hacı
Maliye Bakanı: Ali Ahunbay
Sağlık Bakanı: Übeydullah Bey

Ancak bu çiçeği burnunda olan yeni devlet Sovyet ordusunun sağladığı askeri destekle bir yıl sonra saldırıya uğramış, Şubat 1938'te Çinliler tarafından tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Doğu Türkistanlılar tekrar kurtuluş savaşı vererek Kasım 1944'te Gulca'da Doğu Türkistan Cumhuriyeti'ni kurarlar. Ancak bu devlet de beş yıl sonra tekrar işgal edilmiştir. Nihayet 26 Eylül 1949'da Komünist Çin yönetimindeki Kızıl Ordu'nun Doğu Türkistan'a girmesiyle Doğu Türkistan Cumhuriyeti ortadan kaldırılır. 1955'te ise sözde "Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi"nin kurulmasıyla Doğu Türkistan tamamıyla Çin'in sömürgesi haline gelir.

Fakat Doğu Türkistan halkı yaklaşık 60 yıllık işgal esnasında Çin'e karşı mücadelesine devam etmiştir. 1953, 1955, 1962, 1968, 1970 yıllarında defalarca özgürlükleri için ayaklanmış, ancak kanlı bir şekilde bastırılmıştır.

1953 yılında bütün Doğu Türkistan çapında Çinlilerin gayri insani uygulamalarına karşı genel bir ayaklanma olmuş. Komünist Çin ordularının Doğu Türkistan'daki ilk komutanı olarak bilinen, Doğu Türkistan cellâdı olarak da bilinen Wng-zhen "Devrim Aleyhtarı Unsurları Yok Etme" sloganı ile 250,000'den fazla Doğu Türkistanlıyı öldürerek büyük bir soykırım yapmıştır.

1955 yılında, Hoten'de Akçi ve Aksu'da büyük çapta ayaklanmalar meydana gelmiştir. Çin işgal ordusu silahsız halk üzerine ağır silahlarla ateş açarak yüzlerce Uygur'u öldürdü. Binlerce kişi zindanlara atıldı, işkencelerle öldürüldü, binlerce kişi de ağır çalışma kamplarına sürüldü.

1962 yılında İli ve Çöçek bölgelerinde Çin işgalcilerine karşı gösteriler düzenlendi. Çin askerleri göstericilerin üzerine ateş açarak bu gösterileri kanlı şekilde bastırdı. Yaklaşık bir milyondan fazla Uygur,

bölgeden Kazakistan'a ilticaya mecbur bırakıldı.

1967-1968 yılları arasında, Müslüman Uygur Halkı tarafından kurtuluş mücadelesi vermek üzere kurulan 300'den fazla örgüt ortaya çıkarıldı ve on binlerce mensubu kurşuna dizilerek öldürüldü.

1970 yılında sözde Xinjiang Uygur Özerk Bölge Başkan Yardımcısı Eminoğlu'nun da içinde bulunduğu 23 binden fazla "gizli bir siyasi partinin" üyeleri ayaklanma arifesinde bastırıldı. Eminoğlu başta olmak üzere lider kadrosu idam edildi. Bu defaki bastırma harekâtında Merkezi Çin Yönetimi, Doğu Türkistan'da ilçe derecesindeki yerleşim birimlerinin Çinli yetkililerine tarihin en barbar döneminde bile görül-meyecek bir anlayışla "idam cezası verme yetkisi" verdi. Binlerce vatansever Uygur, Çinli vahşi devlet yetkilileri tarafından acımasızca öldürüldü, bir kısmı da çalışma kamplarına sürüldü.

1990 yılının Nisan ayında Kızılsu Oblastı'na bağlı Aktu Nahiyesi'nin Barın kasabasında vuku bulan ve yüzlerce mücahidin şahadeti ile son bulan ayaklanma, bu ülkede Müslüman Uygur'un asırlardır kökleşen milli ve dini inançlarının sökülüp atılamayacağına en iyi cevap olmuştur.

Günümüze kadar Doğu Türkistan' da buna benzer kurtuluş ayaklanmaları ve olaylar defalarca meydana gelmiştir.

1.828.418 km²'lik toprak alanına sahip Doğu Türkistan; Afganistan, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan, Pakistan, Tacikistan, Tibet, Çin, Moğolistan ve Rusya gibi ülkelere komşudur. Nüfusunun % 47'sini Müslüman Uygurlar, % 37'lik bölümünü ise Han milleti oluşturur. Geriye kalanlar ise; Kazak Türkleri, Çinli Müslümanlar, Moğollar, Mançular, Ruslar, Tatar Türkleri ve diğer Türk kökenli gruplardır.

Doğu Türkistan topraklarını adeta ikiye

bölen Tanrı dağları ile Karanlık dağları arasında uzanan Tarım Havzasında dünyanın en geniş çöllerinden biri olan Taklamakan Çölü bulunmaktadır. Havzanın geri kalanında ise tarıma elverişli topraklar yer alır. Ayrıca geniş arazisindeki otlaklar, insanların hayvancılığa olan meyilini arttıracak derecededir.

Başkent Urumçi'ye ev sahipliği yapan havza, üzerinden geçen kara ve demir yolları sayesinde ülkeyi komşu ülkeler ile Uzak Doğu ülkelerine bağlayarak bölgeyi her alanda kalkınmış hale getirmiştir.

Yer altı zenginlikleri bakımından ise Asya kıtasının gözde ülkelerinden biridir. Bölgede şu ana kadar 118 maden türü tespit edilmiş, bunların 30'u işlenmek amacıyla Çin'e taşınmaktadır. Enerji kaynaklarından olan kömür ve petrol rezervleri ise oldukça fazladır. Ülkede bulunan kömür rezervi Çin'in toplam kömür rezervinin üçte birini oluşturur. Ham petrol ise işlenip ürün haline getirildikten sonra büyük bir çoğunluğu Çin eyaletlerine taşınmaktadır.

Tarihte, ticari kazancın yanı sıra doğudan ve batıdan gelen farklı milletlerin, dinlerin, kültürlerin karşılaşma noktası olmuş olan İpek Yolu'nun geçtiği bu topraklar, ilk Müslüman Türk devletlerini ve tarihi önem arz eden nice İslami eserleri de tarihe sunmuştur. Omuzlarını tarihinin sıvazladığı alını açık yüzü ak Doğu Türkistan, şimdi ve gelecekte İslam dünyasının kendisine yüzünü dönmesini beklemektedir...

DOĞU TÜRKİSTAN DİASPORASI

Fatma GELGÜL

Mülteci: Siyasal, dinsel ya da etnik baskılar yüzünden ülkesini kendi isteği dışında terk etmek zorunda kalan ve yurttaşı olduğu devletin artık koruması altında olmayan kişidir.

Göçmen: Ekonomik sebeplerle veya hayatlarını maddi yönden iyileştirmek amacıyla menşe ülkelerini terk eden kişidir.

Sığınmacı: Muhtemel sığınma ülkesi tarafından mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu karara bağlanmamış kişiler için kullanılan bir terimdir.

Mülteci ile Göçmen Arasındaki Farklar: Göçmenlerin aksine mültecilerin ülkelerini terk etmeleri kendi isteklerine dayanmaz, ülkelerini terke mecbur kalırlar. Oysa göçmenler ekonomik çıkarları için ya da hayat standartlarını yükseltmek için başka bir ülkeye gitmişlerdir. Bir ülkedeki göçmenler ile mülteciler arasındaki en büyük fark ise, göçmenlerin mültecilik statüsü için gerekli olan kriterlere sahip olamadıklarından mülteciler için geçerli olan uluslararası korumadan yararlanamıyor olmalarıdır.

Mülteci ile Sığınmacı Arasındaki Farklar: Mülteci ve sığınmacı, birbiri ile karıştırılan ve sıklıkla birbirleri yerine kullanılan iki kavramdır. Mülteci kavramı, mültecilik statüsünü hukuken elde etmiş bir yabancı için kullanılır. Sığınmacı ise, mültecilik statüsü incelenen ve bu nedenle kendisine geçici koruma sağlanan kişi anlamına gelir.

Mültecilik Statüsü Elde Etmenin Şartları:

- 1)Zulme uğramaktan haklı nedenlerle korkma.
- 2)Ülkesi dışında bulunma.
- 3)Ülkesinin himayesinden mahrumiyet veya yararlanmak istememe ya da ülkesine geri dönememe veya dönmek istememe.
- 4)Uluslararası korumaya ihtiyacı olmayan kişiler.

Mültecilik Statüsünün Sona Ermesi:

Mülteci statüsünün sona ermesi iradi sebeplerle sona erme kapsamında dört, menşe ülke şartlarının değişmesi kapsamında iki şekilde gerçekleşmektedir:

1)İradi Sebepler:

- a)Vatandaşı olduğu ülkenin korumasından kendi isteğiyle yeniden yararlananlar,
- b)Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi rızasıyla yeniden kazananlar,
- c)Yeni bir vatandaşlık kazanan ve vatandaşlığını aldığı ülkenin korumasından yararlananlar,
- d)Zulümden korktuğu için terk ettiği ülkeye sonradan kendi isteğiyle sonradan yerleşenler.

2)Menşe Ülkedeki Koşulların Değişmesi:

İlk olarak tabiiyetinde bulunduğu bir ülkesi bulunan kişiler açısından, mülteci statüsünün tanınmasını sağlayan şartlar ortadan kalktığı durumda, başvuru sahibi vatandaşı olduğu ülkenin korumasından yararlanmak istemediğini ileri süremez. İkinci olarak, vatanlıklar açısından da, mültecilik şartları

ortadan kalkanlar, normal ikametgâhının bulunduğu ülkeye geri dönebilecek durumda olmaları halinde, yine mültecilik statüsü sona erecektir.

BİTMEYEN ZULMÜN YURDU: DOĞU TÜRKİSTAN

12 Kasım 1933 tarihinde ilan edilen Doğu Türkistan İslam Cumhuriyetini, 6 Şubat 1934 yılında Ma Chnagying'in ordusu yıkmıştır. 12 Kasım 1944 tarihinde tekrar oluşan Doğu Türkistan Cumhuriyeti beş yıl sonra 20 Ekim 1949 tarihinde tekrar yıkılmış ve Aralık 1949'da Çin Halk Kurtuluş Ordusu Bölgeye girerek konuşlandırılmış ve Doğu Türkistan, Çin Halk Cumhuriyeti'ne bağlanmıştır. Doğu Türkistan halkı da o zamandan beri Çin işgaline karşı direnmektedir. Çin devleti aldığı karar çerçevesinde Doğu Türkistan bölgesinde başörtüsü takan, burka giyen kadınların ve uzun sakallı olan erkeklerin toplu taşımadan yararlanmasını yasaklamıştır. Karara göre kıyafetinde hilal ve yıldız sembolü olan herkes bu yasak kapsamında toplu taşımadan yararlanamayacaktır.

Doğu Türkistan ile ilgili kesin bilgiler veren kaynaklara ulaşmak neredeyse imkânsız olmakla birlikte bugün dünyanın farklı bölgelerine dağılmış Doğu Türkistan diasporasının bir ila üç milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir ve göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı ülkeler sırası ile Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkiye, Suudi Arabistan, Pakistan, Almanya, Avustralya, Amerika, Kanada, İsveç ve İsviçre'dir. Doğu Türkistanlı göçmenler, Türkiye'de Kayseri ve İstanbul başta olmak üzere belirli bölgelere yerleştirilirken bugün Türkiye'de 30.000 civarında Doğu Türkistanlının yaşadığı tahmin edilmektedir.

Katliamlar Bir Doğu Türkistan Gerçeği: Doğu Türkistanlılar, kısa süreli bağımsızlık dönemleri yaşamışlarsa da uzun yıllardır Çin'in etnik asimilasyon politikaları ile ezilmektedirler. Komünist Çin Halk Cumhuriyeti

ti'nde sistem, ulusal çıkarlar doğrultusunda şekillenmiş; Çin'in 1949 yılından bu yana yürüttüğü politikalar Doğu Türkistanlıları asimilasyon ve etnik temizliğe maruz bırakmıştır. 1949-1952 yılları arasında 2 milyon 800 bin, 1952-1957 yılları arasında 3 milyon 509 bin, 1958-1960 yılları arasında 6 milyon 700 bin, 1961-1965 yılları arasında da 13 milyon 300 bin kişi ya Çin ordusu tarafından öldürülmüş ya da rejimin politikaları doğrultusunda oluşan kıtlık sonucu hayatını kaybetmiştir. 1965'ten sonraki katliamlarla birlikte, öldürülen Doğu Türkistanlı sayısı 35 milyon gibi inanılmaz bir rakama ulaşmıştır. Doğu Türkistan'da meydana gelen insan hakları ihlalleri, zaman zaman kimi insan hakları örgütleri tarafından dillendirilmiş olsa da bu girişimler, yaşanan zulmün engellenmesinde etkili olamamıştır.

Etnik Temizlik: Uygur Türkleri şiddetli olarak yürütülen bir nüfus planlamasına da maruz kalmaktadırlar. Uygur Türklerinin nüfusu Çin nüfusuna oranla %1,5 civarındadır. Çin, Doğu Türkistan'da yaşayan ve azınlık olan halkı doğum kontrolü adı altında, büyük-küçük demeden öldürmeyi planlamaktadır. Genelde en fazla iki, nadiren de üç çocuk doğurmalarına müsaade edilen Doğu Türkistanlı kadınlar, "plan dışında" hamile kaldıklarında hamileliklerinin son günleri dahi olsa mecburi kürtaja tabi tutulmaktadırlar. Nüfus planlaması dışında olan çocukların gizli olarak dünyaya getirilmesi hâlinde ise aileler çok yüksek maddi cezalara maruz kalmakta, doğum yapan kadın veya eşi memur ise bu kişinin görevine son verilmektedir. Bu uygulamalar, Çin kanunlarında açık olarak yer almaktadır.

Bir Hayal; Din ve Vicdan Özgürlüğü: Doğu Türkistan'da devlet memurlarının, işçilerin ve öğrencilerin ibadet yerlerine gitmeleri ve ibadetle meşgul olmaları yasaklanmıştır. İbadet yaptığı tespit edilen kişiler işten ve okuldan atılmaktadır. Bu kişiler keyfi olarak gözetim altına alınmakta ya da para cezalarına çarptırılmaktadır. Dinî eğitim almak isteyenlerin herhangi bir şekilde gidebile-

ceği bir eğitim kurumu bulunmamaktadır. Camilerde ise dinî değerler değil, devlet yasaları tebliğ edilmektedir. Evlerinde dinî kitap bulunanların kitaplarına el konulmakta; hatta evinde dinî kitap bulundurma, bir suç unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu tür kişilere para cezasından hapis cezasına varan birtakım cezalar verilmektedir. Doğu Türkistan'da ibadet olarak vasıflandırılacak çoğu şey yasaklanmış durumdadır. Hükümet, bölgedeki Müslüman nüfusun dinî haklarına getirdiği kısıtlamaları artırarak Ramazan ayında devlet kademelerinde ve bütün eğitim kurumlarında oruç tutmayı yasaklamaktadır. Camiler bir bir kapatılmakta, Müslüman din adamları yoğun resmî denetimlerden geçirilmektedir. "Yurtsever olmayan" ya da "yıkıcı" olarak görülen dinî liderler gözaltına alınmakta ve tutuklanmaktadır. Dahası, halka önder olabilecek kapasitedeki bazı aydınlar zehirlenerek öldürülmektedir.

Periyodik Tutuklamalar: Doğu Türkistan'da medya kuruluşları ve bazı devlet dairelerini "istenmeyen unsurlar"dan kurtarmak için "temizlik" amacıyla periyodik tutuklamalar yapılmaktadır. Bununla ilgili sayılamayacak kadar çok örnek vardır. Doğu Türkistan halkının çok sevdiği ve saydığı Abdulahad Mahdum, söz konusu durumun mağdurlarından biridir. Mahdum, yaşı 75'in üstünde olmasına rağmen, tam olarak suç teşkil etmeyen zanlara dayanılarak beş sene hapis cezasına çarptırılmış durumdadır. Hapishanelerde 1,5 m²'lik hücrelerde tutulan kişiler tüm ihtiyaçlarını burada görmek zorunda kalmakta ve bu kişilerin dış dünya ile hiçbir irtibatları bulunmamaktadır.

Zoraki Geri Dönüş: Çin yönetimi, türlü yöntemlere başvurmak suretiyle sürgündeki Uygurları geri dönmeye zorlamaktadır. Uluslararası Af Örgütü, son yıllarda Nepal, Pakistan, Kazakistan, Kırgızistan ve bazı komşu ülkelerden Çin'e zorla geri gönderilen Uygur mültecileri ile ilgili dikkate alınması gereken raporlar yayımlamıştır. Bu ülkelerin hemen hepsi Çin'in taleplerine hayır deme-

miş ve kendilerine sığınan Doğu Türkistanlıları teslim etmiştir. Kazakistan, 1997'deki Gulca ayaklanmasından sonra 3 kişiyi Çin'e iade etmiş ve bunlar idam edilmişler. Pakistan 1997 yılında Keşmir'de bulunan 13 kişiyi Çin'e iade etmiş. Bunlardan 12'si idam edilmiş. 1998 yılında da 11 kişinin -bütün çabalara rağmen- iade edildiği belirtiliyor.

Sürgündeki Uygurların Doğu Türkistan'da bulunan aile üyeleri ve yakın akrabaları, Çin yönetimi tarafından tutuklanabilmekte, mal varlıklarına el konulmakta, telefon görüşmeleri dinlenmektedir. Çin, sürgündeki Uygurların ailelerini sürekli olarak sorguya çekerek onlara psikolojik baskı yapmaktadır. Devlet yönetimi ile barışık olmayan ve yurt dışında yaşamayı tercih eden Doğu Türkistanlıların aile fertlerine, hatta uzaktan akrabalık bağları bulunan kişilere dahi pasaport verilmekte, devlet kurumlarında çalışmaları engellenmekte ve bu kişiler adeta toplumdan tecrit edilmektedirler. Bu tür uygulamaların deşifre edilmesi, hatta bu şekilde uluslararası hukuk normlarının hiçe sayıldığına ilan edilmesi dahi o topraklarda suçtur.

burka: her taraftan kapalı, giyenin önünü görmesi için yüz kısmı kafesli çarşaf

menşe ülke: memleket

konuşlandırma: savaş araç ve gereçlerini stratejik bir bölgede yerleştirmek

diaspora: çok uzun bir zamandan beri bir kavim, ulus veya inanç mensuplarının ana yurtlarından koparak başka yerlerde azınlık olarak yaşamaları

Kaynakça:

ihh.org.tr

mazlumder.org

DOĞU TÜRKİSTAN'DA İNSAN HAKKI İHLALLERİ

Furkan ÇAMDEVİREN

Doğu Türkistan 1949 yılından bu yana Çin'in işgali altında bulunan bir devlettir ve bu devletin 24 milyon nüfuslu halkı ise Müslüman Türk soylu insanlardan müteşekkildir.

Bölgede 1949 yılından beri yoğun bir şekilde insan hakları ihlali suçu işlenmektedir. İnsan hakkı ihlallerinin çoğunun baskıcı kanunlardan ve Çin hükümetinin resmi politikasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Çin'deki göstermelik ekonomik yapılanma, ülkenin siyasi yapısına yansımış değildir. Çin'in büyük bölümü dünyadan kopuktur. İnsan hakları kuruluşlarının bölgede açık bir şekilde faaliyet göstermesi yasaktır. Sosyal eylemler gereksizce ve insafsızca bastırılmaktadır. Çin hükümeti, "insan hakları" konusu gelince işbirliğinden adeta kaçmaktadır.

Binlerce rejim muhalifi insan hakları savunucuları, din adamları, sadece düşüncelerini ifade ettikleri için, ceza evlerinde, askeri çalışma kamplarında, gayri sıhhi şartlar altında tutulmaktadır. Bu durum Uluslararası Af Örgütü raporlarında mevcuttur. Nitekim, Doğu Türkistan'da etnik gruplara mensup temel insan haklarının şiddetle bastırıldığı, çoğu zaman yargılanma olmaksızın tutuklandıkları, siyasi

tutukluların ise uluslararası adalet standartlarından çok uzak yargılanmalar neticesinde uzun süre mahkum edildikleri, temerküz kamplarında orta çağdaki gibi kürek cezasına tabi tutuldukları, mahkumların toprak üstünde ya da bir parça saman üzerinde yatırıldıkları, hatta tuvalet ihtiyaçlarını bile yemek kaplarına yapmaya zorlandıkları ve her yıl yüzlerce Müslüman Türk'ün stadyumlarda şova dönüştürülerek idam edildikleri uluslararası kuruluşların raporlarında belirtilmektedir.

Uluslararası Af Örgütü resmi raporuna göre komünist parti kontrolündeki "yargı" tek celsede ölüm kararı verebilmektedir. Doğu Türkistan'da yoğun olarak uygulanan "ölüm cezası" ise halkı sindirmek için yaygın ve keyfi olarak infaz mangaları önünde gerçekleştirilmektedir. Bu kararlar verilirken suçun tespiti cihetine gidilmemektedir.

Keza, infazı gerçekleştirilen mahkûmların böbrek, kalp, kornea, göz gibi organları satılmak üzere operasyonla alındıkları, cesetlerin ise oracıkta veya belli fırınlarda yakıldıkları görülmüş ve bu hususlar insan hakları örgütlerince yerinde tespit edilmiştir.

Kadınlara Kürtaj

Doğu Türkistan topraklarında nüfus yapısına ilişkin olarak zorunlu doğum kontrolü ve toplu kürtaj uygulanmaktadır. Yürüttükleri iskân politikası ile "azınlık millet" durumuna düşürmeye çalıştıkları Türklerin şehirde bir, köydeyse ikiden fazla çocuk sahibi olmaları kesinlikle yasaklanmıştır. Bu yasağa uymayanlar çok ağır ekonomik ve idari cezalara çarptırılmaktadır. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayan köylü kadınlar, hiçbir sağlık veya hijyen tedbiri alınmaksızın zorunlu bir toplu kürtaj operasyonuna tabi tutulmaktadır. Eğer kürtaj yapılmamışsa, hamile kadınların çocukları zorla karınlarından çıkarılarak katledilmektedir. Bu kural dışında doğan çocuklar, vatandaşlık hakkı, isim gibi insani haklardan yoksun bırakılmaktadırlar.

Yapılan kürtaj ve zorla kısırlaştırma uygulamaları yüzünden her yıl on binlerce kadın ve çocuk ölmekte; hamile kalan kadınların eşleri çalışıyorsa işten atılmakta ve bütün sosyal haklardan mahrum edilmektedirler.

Doğu Türkistan'da zorunlu kürtaj politikası o kadar dramatik bir noktaya varmıştır ki, kaldırım kenarlarında yasa dışı doğduğu için ölüme terk edilmiş yeni doğmuş bebekler görmek mümkün hale gelmiştir.

Dini Hürriyetlerin Kısıtlanması

Doğu Türkistan'da yaşayan Müslüman Uygur Türklerine camide cemaat halinde ibadet etmemeleri, uzun dua okumamaları, Kutsal Kitap'taki bazı ayetleri okumamaları gibi kısıtlamalar getirilmiş; memurların, işçilerin ibadet yerlerine gitmeleri ve ibadet yapmaları, oruç tutmaları, dini bayramları kutlamaları yasaklanmıştır. İbadet yaptığı tespit edilenler işten atılmakta, gözetim altında tutulmakta veya para cezalarına çarptırılmaktadır. Kadınların, kızların dini ibadet yapmalarına, 18

yaşından küçüklerin dini kurs ve eğitim görmelerine ve camilere girmelerine, ibadet yapmalarına yasak getirilmiş; isteyen özel şahısların dini okul veya kurs açmaları men edilmiştir. Öğrencilerin dini kurs ve okullarda okumaları yasaklanmıştır. Hatta dini eğitim aldıkları veya ibadet yaptıkları tespit edildiğinde cezalandırılacağı ve bununla da kalınmayıp öğrenciler, okul müdürü, sınıf sorumlusu ile anne ve babası hakkında adli soruşturma açılacağı resmi belgelerle ifade edilmektedir. Tüm bu kısıtlamalara uymayanlar suç işlemiş sayılmakta ve cezalandırılmaktadır veya işten atılmaktadır. Dinî eğitim almak isteyenlerin herhangi bir şekilde gidebileceği bir eğitim kurumu bulunmamaktadır.

Hükümet, bölgedeki Müslüman nüfusun dinî haklarına getirdiği kısıtlamaları artırarak Ramazan ayında devlet kademelelerinde ve bütün eğitim kurumlarında oruç tutmayı yasaklamaktadır.

Kutsal Kitap dâhil binlerce dini eser "geçmişin çöpleri" denilerek yasaklanmıştır. Vakıf mallarına el konulmuştur. Öğrencileri dinsizlik prensiplerini öğrenmeye zorlamışlardır. Doğu Türkistan'da 29 binden fazla camiyi ya askeri binalara ya da ahırlara çevirmişlerdir. Camilerdeki 54 binden fazla imamı tutuklayıp, işkence etmişlerdir.

Çinli Göçü ve Asimilasyon

İşgalden sonra Doğu Türkistan Devleti topraklarına Çin Yönetimi tarafından düzenli olarak Çin vatandaşları yerleştirilmeye başlanmıştır. Böylelikle Doğu Türkistan'da Türklerin nüfusuna eşit bir Çinli nüfus oluşturma politikası güdülmektedir. 1949 yılında işgalden önce Doğu Türkistan sınırlarında % 4 civarında olan Çinli nüfus, bugün itibariyle % 50'ye dayanmıştır.

Hatta Doğu Türkistan'a yerleştirilen Çin vatandaşları, kendi ülkelerinden buraya

zorla göç ettirilmektedirler. Bu ırkçı uygulamaya bağlı olarak Türklerin kendi şehirlerinde yaşamalarına müsaade edilmemekte, Uygurlar köy ve kasabalarda yaşamaya zorlanmaktadır. Çin Yönetimi aynı zamanda Doğu Türkistan halkını asimileye tabi tutarak, milli kimliği olan "Türk" ismini kullanmalarına, milli kültürlerini yaşamalarına izin vermemektedir.

Çin hükümeti, farklı Türk lehçelerinde konuşan yerli halkı Çinceyi kullanmaya zorlayarak bir çeşit zulüm örneği daha sergilemektedir. Bir milletin gelenek-göreneklerini, dinî inançlarını, kendisine özgü dillerini ve toprak bütünlüğünü elinden kaybetmesi demek, o milletin tarihten silinmesi demektir. Eylül 2002'den itibaren Sincan Üniversitesi'nde birçok derste Uygur dilinde eğitim yapılmasının yasaklanması, zulmün açık tezahürlerinden biridir.

Eğitim Sorunları ve Uygur Türk Lehçesinin Yasaklanması

Her ne kadar Çin hükümeti Birleşmiş Milletler'e "eğitim hakkı"na dair garantiler vermiş, azınlık dillerinin sistemleştirilmesi ve azınlık okullarının idare hakkı elde etmesiyle ilgili çalışmaları olduğunu belirtmişse de; Doğu Türkistan söz konusu olduğunda hükümetin sözleriyle uygulaması arasında tam bir tezat yaşanmaktadır. Üstelik eğitim konusunda resmi Çin rakamları gerçeği yansıtmamaktadır.

Dil konusunda ise göze çarpan ilk değişiklik, bizatihi Doğu Türkistan topraklarının isimlendirilişidir. Doğu Türkistan 1949 yılında kesin olarak işgal edildiğinde ismi "yeni sınırlar", "yeni sömürge" anlamına gelen "Sincan" ile değiştirilmiştir. Doğu Türkistan halkı bu ismi hiçbir zaman kabullenmemiş olsa da, Çin yönetimince kullanmaya mecbur bırakılmaktadır.

Günümüzde Doğu Türkistan'daki bütün yayınların sadece %16'sı Türkçedir. İşgal-

den sonra 1958 yılına kadar Çince, okullarda yabancı dil olarak okutulduysa da, Çince eğitim daha sonra zorunlu kılınmıştır.

Nükleer Denemeler

Çin'in en büyük nükleer merkezi ve deneme alanı, Doğu Türkistan'ın Taklamakan Çölü'ndeki Lop-Nor Gölü civarında bulunmaktadır. Ayrıca Çin'in "Nükleer Füze Üssü"nü de bu bölgede olduğunu Quick dergisi 1988 yılında açıklamıştır. 16 Ekim 1964'ten 1997'ye kadar hiçbir koruyucu tedbir alınmadan 11'i yeraltında olmak üzere 46 nükleer deneme yapılmıştır. Bu denemelerin üzücü sonuçları halen kendisini göstermektedir.

Nükleer denemelerin yarattığı bozukluklar, insan sağlığı yanı sıra ekolojik dengeyi de olumsuz yönde etkilemektedir ki, bu da insan nesline karşı daha uzun süreli bir tehdit unsurudur. Halk çeşitli hastalıklara yakalanmakta, çocuklar sakat doğmakta veya ölmektedir. Ayrıca çevre kirlenmekte, ekolojik denge altüst olmakta, ürünler zarar görmektedir. Bütün bu süreç herkesin gözü önünde yaşandığı halde konuya ilişkin hiçbir tedbir alınmamaktadır. Sebze ve meyve çeşitlerinde azalmalar ve radyoaktif etkiler görülmektedir. Nitekim Batı ülkelerinin Çin'den ithal ettikleri Doğu Türkistan menşeli kuru yemişlerde radyasyon tespit etmeleri üzerine Doğu Türkistan kaynaklı ürünlerin ithalini yasaklamaları bunun bir kanıtıdır. Bütün bunların üstüne, Çin Hükümeti diğer ülkelerin nükleer atıklarını ve çöplerini almayı ekonomik fayda getireceği düşüncesiyle anlaşmalarla kabul etmiştir. Bu atıkları Doğu Türkistan topraklarında depolamışlardır.

Uluslararası insan hakları örgütlerinin raporlarına göre atom ve termo-nükleer bombaların kullanımını sonucunda yaklaşık 210 bin kişi hayatını kaybetmiştir.

Seyahat Kısıtlaması

Doğu Türkistan'da seyahat önünde de ciddi engeller bulunmaktadır. Bazen bir köyden diğerine giderken dahi yerel güvenlik kurumlarından belge almak gerekmektedir. Reşit bir insanın bile yurt dışına çıkmak için pasaport alabilmesi neredeyse imkânsızdır. Oysaki bir Çinli pasaport müracaatında bulunduğu talebi en geç 15 gün içerisinde yerine getirilmektedir.

Hayati Tehlike, Günlük Yaşamın Bir Parçası

Doğu Türkistan'da hiç kimsenin yaşam güvencesi yoktur. Devlet, istediği zaman istediği kimseyi tutuklayabilmekte ve istediği şekilde cezalandırabilmektedir. Binlerce kişi Çin hükümeti tarafından sudan sebeplerle tutuklanıp yerleri belli olmayan zindanlara götürülmekte, oralarda çürüyüp gitmektedir.

Tutukluların geride kalan çocuklarının ve ailelerinin durumu ise içler acısıdır. Dahası, bu kişilere yardım etmek dahi Çin kanunlarına göre suç sayılmaktadır.

Periyodik Tutuklamalar

Doğu Türkistan'da medya kuruluşları ve bazı devlet dairelerini "istenmeyen unsurlar"dan kurtarmak için "temizlik" amacıyla periyodik tutuklamalar yapılmaktadır. Bununla ilgili sayılamayacak kadar çok örnek vardır. Doğu Türkistan halkının çok sevdiği ve saydığı Abdulahad Mahdum, söz konusu durumun mağdurlarından biridir.

Hapishanelerde 1,5 m²'lik hücrelerde tutulan kişiler tüm ihtiyaçlarını burada görmek zorunda kalmakta ve bu kişilerin dış dünya ile hiçbir irtibatları bulunmamaktadır.

Çinli nüfusun Doğu Türkistan'a çok hızlı bir şekilde yerleştirilmesi sonucunda, yerli halkın asimilasyonu hızlandırılmaya çalışılmaktadır.

şılmaktadır.

Zoraki Geri Dönüş

Çin yönetimi, türlü yöntemlere başvurmak suretiyle sürgündeki Uygurları geri dönmeye zorlamaktadır. Uluslararası Af Örgütü, son yıllarda Nepal, Pakistan, Kazakistan, Kırgızistan ve bazı komşu ülkelerden Çin'e zorla geri gönderilen Uygur mültecileri ile ilgili dikkate alınması gereken raporlar yayımlamıştır. Bu ülkelerin hemen hepsi Çin'in taleplerine hayır dememiş ve kendilerine sığınan Doğu Türkistanlıları teslim etmiştir.

Sürgündeki Uygurların Doğu Türkistan'da bulunan aile üyeleri ve yakın akrabaları, Çin yönetimi tarafından tutuklanabilmekte, mal varlıklarına el konulmakta, telefon görüşmeleri dinlenmektedir. Çin, sürgündeki Uygurların ailelerini sürekli olarak sorguya çekerek onlara psikolojik baskı yapmaktadır. Devlet yönetimi ile barışık olmayan ve yurt dışında yaşamayı tercih eden Doğu Türkistanlıların aile fertlerine, hatta uzaktan akrabalık bağları bulunan kişilere dahi pasaport verilmemekte, devlet kurumlarında çalışmalarını engellenmekte ve bu kişiler adeta toplumdan tecrit edilmektedirler.

Kaynak:

*IHH ve Türk Hukuk Enstitüsünün Doğu Türkistan raporları.

“DÜNYAYI TEHDİT EDEN SÖMÜRGEÇİ ÇİN’E “DUR!” DENMELİ”

DOĞU TÜRKİSTAN MAARIF ve DAYANIŞMA DERNEĞİ BAŞKAN YARDIMCISI
ABDULEHED ER ile SÖYLEŞİ

Rabia GÜNGÖR-Yasemin Erva ÖNAL

Öncelikle bize kendinizden bahseder misiniz? Nerede doğdunuz, eğitiminizi nerede ve nasıl aldınız?

Ben Doğu Türkistan’ın Kaşgar Bölgesi’nde doğdum. İlk ve ortaokulu orada okudum. Lise ve üniversiteyi Pakistan’da okudum. Biz ortaokulda okurken, babam dedi ki: “Biraz dini eğitim alman gerekiyor. En azından Kur’an okumayı, dini temel bilgileri öğrenmen gerekiyor.” Başlangıçta medreseye gittim gizlice, gündüzleri ortaokula gidiyordum, okuldan dönerken hocaya gidiyorduk akşamları, gece yarısı. Orada böylece Kur’an eğitimimi tamamladım. Sonra başka dini temel eğitimleri de aldım.

Daha sonra Pakistan’a gittim. Pakistan’da 8 sene okudum; 3 sene lisede, 5 sene üniversitede. Ailem, yakınlarım hep Doğu Türkistan’da kaldı. O sekiz sene zarfında onlarla sadece telefonda konuştum. Ne onlar gelebildi ne de ben gidebildim. Aramız çok yakındı aslında, Pakistan-Kaşgar arası yaklaşık 800 km.dir. Uçakla bir saatlik yol ama seyahat özgürlüğü olmadığı için sınırdan geçilmiyor. Ben gidebilirdim ama eğitimimi yarıda kesmek istemedim. Belki giderken pasaportuma el konulurdu, belki beni hapis haneye atarlardı. Üniversitede beraber okuduğum birkaç arkadaşım üniversiteyi bitirdikten sonra Doğu Türkistan’a dönmeye karar verdi. Onlar doğduğumuz topraklarda ne var ne

yok görelim, deyip Doğu Türkistan’a gittiklerinde hapis haneye atılmışlar. İslami ülkelerde devletten izinsiz, yasadışı eğitim almakla suçlanmışlar. Din eğitimi almakla suçlanıp, 5 seneliğine hapis haneye atılmışlar. Böylelikle ben de dedim ki eğer dönersem, beni de hapis haneye atarlar. Ve dönmedim.

Pakistan’dan ben de ayrılmak istiyordum, ama durumlar daha da kötüleşmişti. Orada bizim gibi öğrenci olan Türk arkadaşlar vardı, beraber okuyorduk. Onlar dedi ki; “Türkiye’ye gidebilirsiniz, orada çok Doğu Türkistanlı var; kültürümüz, dilimiz aynı, kendinizi yabancı hissetmezsiniz orada.” Biz de oraya gidelim bakalım deyip 2002’de buraya geldik. Allah’a şükür burada hiçbir sıkıntımız yok. Kendimizi yabancı hissetmiyoruz. İyi bir hayat geçiniyoruz, huzur içerisinde yaşıyoruz; ama gönlümüz, kalbimiz hep Doğu Türkistan’da. Bir gün doğduğumuz topraklara dönmek umuduyla yaşıyoruz.

Doğu Türkistan’dan çıktığımdan beri ailemle sadece telefonda görüşüyordum, geçen sene babam vefat etti. Bu bana çok zor geldi. 18 seneden buyana görememiştim. Son nefesi kesilirken bile yanında olamadığım için çok çok üzüldüm. Bizim hayatımız, her bir Doğu Türkistanlı’nın hayatı bir dram. Birisi çıkıp yazmaya kalksa, ortaya gerçek bir trajik roman çıkar bizim hayat hikâyemizden. Biz çok sıkıntılar çekiyoruz. Ben eskiden

kendimi çok tutamıyordum, sonra anladım ki hayat böyleymiş. Gözyaşı dökmekle, ağlamakla insan düşmana karşı koyamaz. Güçlü olmamız lazım, cesaretli olmamız lazım ki düşmandan kurtulalım. Başımıza gelen bu faciaları düşündüğümde ben diğer arkadaşlarıma göre şanslıyım. Niye? Çünkü onların gözleri önünde babaları katledildi; ablaları tutuklandı, yüzleri açıldı, başörtüleri çıkarıldı. Ben öyle bir şey ile karşılaşmadım, onlar ise bunu yaşadı. Bunlara göre benim babamı 18 sene görememem hiçbir şey değil, uzaktaydı sadece.

Doğu Türkistan'dan Pakistan'a geçişiniz nasıl gerçekleşti, kolay oldu mu?

Medresede eğitim alırken, iki sene geçtikten sonra polis bize bir baskın düzenledi. 56 öğrenci vardık bir bodrum katta. Bizi yakaladılar hocamızla beraber ve yaklaşık 39 gün hapisanede kaldım ben. Yaşım 15'ti. Ondan sonra ben dedim ki zaten hocalarımızın hepsini hapisaneye attılar, burada hiçbir dini eğitim alamıyoruz. Resmi okullardaki eğitimin tam tersi şekilde inandığımız için, ben kendi kendime dedim ki; "Böyle bir yerde nasıl eğitim alacağım?" Sonra ortaokulu bitirdikten sonra liseye gitmedim. Babamla konuşup "Bir İslam ülkesine gidip orada İslami eğitim almak istiyorum." dedim. Babam, "Tamam, istiyorsan git." dedi. Ama bizim seyahat özgürlüğümüz de yok. Bu yüzden ben pasaport alırken de çok sıkıntı çektim, çok uğraşmam gerekti. En sonunda Pakistan'a işçi alacak olan bir şirkete başvurduğum. Onlara "Ben de sizinle çalışmak istiyorum." dedim. Oradaki bir tanıdığım bana referans oldu. Böylelikle pasaport aldım. Sınırdan işçi olarak geçtim. Sonra o şirketten ayrıldım. Eğitimime devam ettim Pakistan'da.

39 gün hapisanede kaldım demiştiniz. O süre zarfında işkence gördünüz mü?

Dayak yedik, ama o zamanlar çok fazla işkence yoktu. Polisler de Doğu Türkistanlı Uygurdular. Bize pek bir şey yapmıyorlardı, baskı yapmıyorlardı. Ben de orada çok şiddet görmedim. Sadece o günler içerisinde bize bir takım kimselerin fotoğraflarını gösterdiler.. "Bunları tanıyor musunuz?" diye sordular. Onlar, haklarında tutuklama emri

çıkartılmış hocalardı. Din âlimleri, özgürlük için mücadele eden, herkes tarafından sevilen okumuş önderlerdi. Onların nerede olduklarını soruyorlardı. Biz, "Bilmiyoruz." diyorduk. Bir de hiçbir yerde din eğitimi almayacağımıza dair bir belge imzalatıldı bize. O belgeyi imzalayarak söz vermiş olduk ve kurtulduk.

Doğu Türkistan'da Uygurlar dinlerini hangi yollarla ve nerede öğreniyorlar?

Ben ailede aldım mesela. Başlangıçta medreseye de gittim gizlice. Din dersi almak yasaktı. Büyürken öyle büyüdük. Ama herkes dini inanca sahip Doğu Türkistan'da. Ancak orada resmi olarak din eğitimi almak mümkün değil, kurs ve medreselere izin verilmiyor. Devlet okullarında ateist hocalar derslerde bize çok şaşırtıcı şeyler anlatıyor, ateizm propagandası yapıyorlardı. Mesela "Din afyondur.", "Din hurafedir.", "Asılsız, hiçbir inanılabilir yönü yok." diyorlardı. "Görmediğimiz şeye inanmıyoruz." diyor, böylelikle Allah'ı da inkâr ediyorlardı. Okullarda çocuklara bu şekilde eğitim veriyorlar.

Doğu Türkistan'da sürdürülen mücadele için bir "İslami Direniş" diyebilir miyiz? Yoksa mücadele tamamen kavmi temellere mi dayanmaktadır?

Doğu Türkistanlı insanlar çok inançlı kimseler olduğu için, birçoğu İslam dinini yaşatmak, canlandırmak istiyor. Ama Çin onu yok etmek istiyor. Çin burada hiçbir Müslüman kalmamasın, İslami düşünceler yok olsun, hepsi onlar gibi ateist olsun, Çince konuşsun, Çinli gibi düşünsün... o zaman sorun yaşamayız düşüncesiyle bize baskı yapıyor. Dinden uzaklaştırma politikası yürütüyor. Doğu Türkistanlı Müslümanlar bunu kabul etmiyor, ara sıra bu baskının sebep olduğu direniş olayları yaşanıyor. Oradaki erkekler ben ölürsem şehit olurum, hayatta kalırsam gazi olurum düşüncesiyle, Çin'in baskılarına direniş ile karşılık veriyor. Ama şu ana kadar sistemli bir direniş yok Doğu Türkistan'da, halkın bireysel ya da küçük gruplar halinde hareketleri oluyor zaman zaman. Filistin'de Hamas var, Çeçenistan'da Dudayev, Şamil Basesev vardı eskiden büyük çaplı. Doğu Türkistan'da böyle düzenli bir direniş yok,

gençlerin küçük çaplı çabaları var. Bunlara "İslami direniş" diyebiliriz.

1990'da Barın Olayı oldu. O gerçekten silahlı bir mücadeleydi. Doğu Türkistanlılar önce bir parti kurmuştu: Doğu Türkistan İslam Partisi. Yaklaşık 500 kadar genç bu parti çatısı altında toplanmıştı. Onların önderi Zeydin Yusuf'tu. Partiyi kurup sonra onu silahlı mücadeleye çevirmişti. 50 kişi ile başlayan hareket 500'lere ulaşmıştı. Onların hepsi eline silah almış ve Çin'i Doğu Türkistan'dan tamamen temizlemek, işgali bitirmek üzere organize olmuştu. 1990'ın 5 Nisanında başlayan bu mücadelenin Doğu Türkistanlılar üzerinde çok etkisi oldu. Daha önceden baskı sonucu dinlerinden uzaklaştırılmış, din âlimleri hapisanelere atılmış, önderleri, aydınları öldürülmüş halk bu hareketten çok etkilendi.

Doğu Türkistan işgali 1949'da başlamış, 1980'e kadar tüm okullar kapatılmış, camiler ağıla çevrilmiş, böylelikle insanlar cahil bırakılmıştı. 1982'de Çin'in kendi içinde de bir reform oldu. Bu arada Doğu Türkistan da biraz özgürleşti, dinini yaşayabilme ve okul açabilme hakkı verildi kendisine. Bu şekilde 1982'den 1990'a kadar sekiz sene, âlimler dini eğitim verme rahatlığına kavuştu. Birçok genç İslami şuur ile yetişti. Bu Barın Olayı bu bilinçli gençlerin bir araya gelmesi ile gerçekleşti. Bu İslami düşüncedeki gençlerin Çin'in işgaline karşı cihad edeceğimiz düşüncesi ile yürüttüğü bir hareketti. 1990'daki bu olayı Çin kanlı bir şekilde bastırdı. Doğu Türkistan'ın Kaşgar vilayetinin, Aktuğ ilçesine bağlı bir köy Barın. Önce mücahitler Barın belediyesini ele geçirmişler. Ama Çin oraya yaklaşık 30.000 asker göndermiş, havadan saldırmış, karadan kuşatmış, yaklaşık 10 gün boyunca 500 kişi için tüm imkânlarını seferber etmiş. Bu on günlük olayda binlerce insan katledilmiş, binlercesi de hapse atılmıştı. Biz o zamanlar küçüktük, ama büyüklerden duyuyorduk, bebeklere bile ateş açılmış diye. Bu olay devam etti, ama herkesin kafasında bir soru vardı "Bu olay neydi, nasıl yaşandı?" diye. Çinliler medyada hep onları suçluyor, itham ediyordu, "Bunlar teröristtir, bölücüdür." diye karalıyordu. Medyada 24 saat "Bunlar kötü adamlardır, bunlara destek vermeyin,

onları gördüğünüz yerde bize ihbar edin." diyorlardı. Halk şaşırıyordu kim bu adamlar diye. Âlimler kulaktan kulağa o adamların aslında iyi adamlar olduğunu, esarete ve işgalcilere karşı direnen özgürlükçü kimse olduğunu fısıldıyordu. "Bunlar bizim cihat eden mücahitlerimiz, kahramanlarımız; onları desteklemeliyiz." diyorlardı. Böylece Doğu Türkistan'da insanlar yeniden bir uyanış yaşadılar. Barın kanla bastırıldı fakat halkı uyandırdı. İşgale karşı mücadele etmeye çağırdı.

İslam coğrafyası diye adlandırdığımız coğrafya içerisinde değişik mezheplerin, dini anlayışların, İslamî hareketlerin varlığını biliyoruz. Bu anlamda Doğu Türkistan'daki İslami hayatla ilgili neler söyleyebilirsiniz?

Bizde mezhep ya da fikir ayrılıkları yok Allah'a şükür, çünkü eskiden beri İmam Ebu Hanife'nin mezhebimizdir. Orada insanlar ya Müslüman ya kâfir. Başka bir mezhep, tartışmalar yoktur. Örgütlenme açısından baskı altında olduğu için kum gibi dağılmış Müslümanlar, çok dağınık, ayrı ayrı. Çünkü üç dört kişi bir araya gelse hemen örgütmüş gibi davranılıyor. Uluslararası anlamda ortaya çıkan Hamas gibi bir topluluğumuz yok. Bizim de aslında amacımız, Doğu Türkistan Maarif Derneği olarak yaptığımız, uluslararası konferanslarla böyle bir topluluk oluşturmak. Ama Avrupa'daki, diğer yerlerdeki bazı gruplarla açıkçası fikir ayrılıklarımız var, çünkü onların bazıları Çin eğitimiyle yetişmiş, farklı düşünüyorlar. Ateist olarak yetiştikleri için İslam'a pek sıcak bakmıyorlar. İslam'a saldırmaları bile savunmadıkları için onlarla bir araya gelmemiz biraz zor.

Bugün Doğu Türkistan'da yaşayan, Müslüman Uygurların önderliğini yapan âlim/aktivist kişi veya kişiler var mı? Bu kişiler mücadelelerini nasıl sürdürüyorlar?

Doğu Türkistan'da önderlik yapan Zeydin Yusuf vardı; o şehit düştü. Barat Hacı vardı bir de, o da vefat etti, ama o Doğu Türkistan'da pek bilinmiyordu. Çünkü 23 sene hapisanede kalmış, biz de buraya geldikten sonra öğrendik. Bilmiyorduk yani, kimse bilmiyordu. Mesela bizim Abdülhakim Mah-

sum Hacı vardı. Tüm İslami ilimleri öğrenmiş biri, doktora yapmış gibi; bizde Mahsum deniyor, o yüzden onun adı da öyle. O, Barın Olayı'nı gerçekleştiren liderleri yetiştiren insandı. O bir din âlimiydi, 23 sene hapisnede kalmış, fakat 1982'de serbest bırakılmış. Serbest bırakıldıktan sonra okul açmış Doğu Türkistan'ın Kaşgar vilayetinde. Orada 5000-6000 öğrenciye aynı anda 8 sene eğitim vermiş. O seneler dini eğitim serbestti. 8 sene sonunda bu okullar etkisi dolayısıyla Çin tarafından yasaklandı. Mahsum, yetiştirdiği talebeleri farklı bölgelere dağıtmış, eğitimin devamını sağlamış. Din bu şekilde öğrenilmeye devam etmiş. Şu anda din eğitimi verenler de, silahlı mücadelede bulunanlar da hep Abdulhakim Mahsum Hacı'nın yetiştirdiği öğrenciler ve de onların öğrencileri. Yani Doğu Türkistan'da din kaybolmadan var olduysa, bunda Abdulhakim Mahsum Hacı'nın okulu, talebeleri ve çabasının büyük etkisi vardır.

Doğu Türkistanlılar tarafından lider kabul edilen bir başka isim de Addulkerim Abduveli'dir. O da 24 senedir Çin hapisanelerinde haksiz yere yatıyor. Abdulkerim Abduveli de Abduhakim Mahsum Hacı'nın ilk talebelerindendir. Abdulkerim Abduveli aslında yasadışı örgüt kurdu diye suçlanarak 1992 yılında 12 sene hapis cezasına çarptırılmıştı. Ancak 12 sene bittikten sonra da serbest bırakmadan ceza süresini 4 defa uzattılar. Sebep ise yaptıklarına pişman olmaması. Her 3

senede bir ceza süresi uzatılmış ve şu an 23 seneden bu yana Çin hapisanelerinde tutuklu. Sağlık durumun çok kötü olduğunu duyduk. Allah yardımcısı olsun diye hep dua ediyoruz. Kendisi Doğu Türkistan'da, Doğu Türkistan İslami İslahatçılar diye bir örgüt kurmak, Doğu Türkistanlı Müslümanların Çin Komünist Partisi'ne üye olmamalarını ve ateizmi reddetmelerini, İslami kültür ve inançla yaşamaları gerektiğini savunmak ve halkı buna teşvik etmek suçlamalarıyla hapse atılmıştı. Çin yönetimi, Abdulkerim Abduveli'yi bu fikirlerinden vazgeçirmek için 23 yıldan bu yana uğraşmasına, işkence yapmasına rağmen ona istedikleri belgeyi imzalatamamıştır. Bu sebeple onu hapisnede tutmaya devam ediyorlar. Kendisi Doğu Türkistan'da tanınan ve Doğu Türkistan Müslümanları tarafından lider kabul edilen bir kişidir.

1 Ocak 2015 itibariyle Çin bazı yasaklar koydu. Bu yasaklarla ilgili ne söylemek istersiniz?

Bu yasaklar eskiden de vardı zaten. Caminin kapısına mühürlü resmi yazı asıyorlardı; "Memurlar, öğrenciler, parti mensupları, kadınlar giremez." diye. Giren memurların maaşları kesiliyordu. Giren öğrenciler okullarına şikâyet ediliyordu. Her cuma günü öğretmen görevlendiriyorlarmış: "Camiyi takip edin, kim gidiyor?" diye.

Doğu Türkistan Maarif Derneğinin faaliyetleri hakkında bizi bilgilendirir misiniz?

Maarif derneğimiz Türkiye’de ve dünyada faaliyetlerini yürütmeye çalışıyor. Özellikle Doğu Türkistan davasını duyurmak için çalışıyoruz. Derneğimiz 2006 yılında kuruldu. Ben de yönetimdeyim, dernek başkan yardımcısıyım. Maarif biliyorsunuz eğitim demek Osmanlıcada, bizim dilimizde de maarif eğitim demek. Biz önce dedik ki gençlerimizi yetiştirmemiz gerekiyor. Hem Doğu Türkistan’dan buraya getirerek hem de burada yaşayan gençlerimizi yetiştirmemiz. Amacımız dünyanın neresinde bir Doğu Türkistanlı varsa biz ona ulaşalım, eğitimine yardım edelim, onları yetiştirelim ki davamızı öğrensinler, davamıza sahip çıksınlar. Kurucuların birçoğu İslam ülkelerinde eğitim almış; Mısır’da, Pakistan’da, Türkiye’de... Mesela şu anki dernek başkanımızla ben Pakistan’da okuduk. Başkanımız yüksek lisansını da orada tamamladı. 2006’dan beri birlikte birçok faaliyette bulunduk.

Derneğimizin Sefaköy ve Zeytinburnu’nda şubeleri var. Orada anaokullarımız açıldı; şu an yaklaşık 250 Doğu Türkistanlı çocuğumuzu buralarda eğitiyoruz. 4-6 yaş arası. Onlara buralarda dinimizi, kültürümüzü öğretiyoruz. Ahlaki eğitim veriyoruz.

Ayrıca dernek olarak tanıtım birimimiz var, İstiklal TV var, orada güncel haberler yayınlıyoruz, internet üzerinden TV yayınları yapıyoruz. Dünyanın herhangi bir yerinden bir Doğu Türkistanlı âlim, aydın gelirse onunla irtibata geçiyoruz, onunla davamız hakkında sohbet edip internette yayınlıyoruz. Bizim bir de yayın grubumuz var, kitap yayınlıyoruz. Şu an Doğu Türkistan’da din yasak olduğu için biz burada Arapçadan, Türkçeden Uygurcaya çeviriler yapıp bu kitapları dünyanın çeşitli yerlerine dağıtıyoruz. Eskiden Doğu Türkistan’a daha rahat gönderiyorduk. Çin’in iç kesimlerine yolluyorduk Pekin’e filan, oradan teslim alınıp Doğu Türkistan’a gidiyordu kitaplar. Şimdi o yol da kesildi, çünkü çok sıkı denetim var şu an. Evleri arıyorlar, Kur’an gibi dini kitaplar var mı diye. Kim saklamışsa onu hapse atıyorlar.

Bir yayın birimimiz var, araştırma birimimiz var. Mesela yayın birimimiz bir kitap hazırladı 2010 yılında, “Hadisler Toplumu” diye. Dokuz bölümden oluşuyor, onu tercüme ettik Uygurcaya. Sahih hadisler diye bir kitabı yine tercüme ettik Uygurcaya, onu da dağıttık. Bundan hariç 25 çeşit dini ve tarih kitabı tercüme edip yayımladık.

Tanıtım birimimiz davamızı gündeme getirmeye çalışıyor. Siyasi birimimiz var; olayları takip ediyoruz. Basına ve ilgili kurumlara bilgi sunuyoruz, onlardan bilgi alıyoruz. Her sene Doğu Türkistanlılar Kardeşlik Buluşması düzenliyoruz. Bu uluslararası bir konferans, Türkiye’de düzenliyoruz. 2009’da başlamıştık, geçen sene Ağustos ayında altıncısını düzenledik. Bir de her sene bir hafta eğitim kampı düzenliyoruz. Bir hafta boyunca yaklaşık yirmi beş otuz kişinin sunumunu izliyoruz, profesörler vs. Biz de faydalanıyoruz bu sunumlardan. Kendimiz de buralarda tartışmalar yapıyoruz neler yapabiliriz, davayı nasıl ileriye taşıyabiliriz diye. Baskıları nasıl engelleyebiliriz diye. Daha sonra bunların birer özetini alarak çalışmalarımıza böyle devam ediyoruz. Çok faydasını gördük biz dünyadaki Doğu Türkistanlıları bir araya toplama açısından. Türkiye bu faaliyetlerin merkezi konumunda şu an. Bir dernekten öte uluslararası bir örgüte dönüştük diyebiliriz.

Ara sıra konferans düzenliyoruz, protestolar yapıyoruz Çin konsolosluğunun önünde. Mesela 5 Şubatta var bir tane, sizi de bekleriz. Bu tarihte bir katliam yaşanmıştı, onun için protesto yapacağız.

Aslında adımız maarif derneği, eğitimle ilgili ama biz birçok faaliyet yürütüyoruz. Baktık ki sadece eğitim yetmez, daha çok şey yapmalıyız. Bazıları diyor ki; bunlar eğitim derneğiyiz diyor, her şeye karışıyor, ama biz karışmak zorundayız; çünkü sadece eğitim vermekle bu dava yürütülmez. Bu dava büyük olduğu için biz her alana girdik. Nasıl oradaki insanların sıkıntılarına çare bulabiliriz diye gece gündüz çalışıyoruz biz, ama çalışmalarımız yeterli mi? Tabii ki değil; çünkü bu dava çok büyük bir davadır.

Dünya’da başka hangi ülkelerde Doğu

Türkistanlı Uygurlar yaşamakta ve Doğu Türkistan için mücadele verilmektedir?

Avrupa'da, Asya'da, Amerika'da, Ortadoğu'da var. Suudi Arabistan'da da var ama onların Doğu Türkistan ile ilgili dernek kurmalarına, etkinlik düzenlemelerine izin verilmiyor. Sadece yasayabilirler. Amerika'da da var; onlar da özgür sayılırlar. Gösteri ve etkinlik düzenleyebiliyorlar, dernek kurabiliyorlar ama tabii ki Amerika'nın politikalarına ters düşmediği sürece. Bir de Dünya Uygur Kurultayı var. Bu kurultaya Rabia Kadir liderlik yapıyor. Amerika'da yaşıyor. Dünya Uygur Kurultayı Doğu Türkistan davasını Batı ülkelerine anlatmak açısından önemli hizmetler veriyor.

Avrupa'daki Uygurlar da etkinlik düzenleyebilir, basın açıklaması yapabilir. Şiddet kullanmadığı sürece istediklerini yapabilirler. Avrupa'da birkaç ülkede yeni dernek ve vakıflar kuruldu. İslami şuurla çalışıyorlar. Bizimle dayanışma içerisindedirler, beraber çalışıyoruz. İsviçre, Hollanda, Norveç'te Uygur İslam Merkezi var, Finlandiya'da da aynı şekilde. Bunlar hep yeni kuruldu, birkaç yıl önce. İstanbul'daki derneğimizin faaliyetlerini örnek alarak çalışıyorlar. Beraber çalışıyoruz.

Doğu Türkistan için Türk halkının ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin yaptıklarını yeterli buluyor musunuz? Başka neler yapılabilir?

Bu dava çok zor bir dava, Türk halkının ve devletinin tek başına üstesinden geleceği bir dava değil. Öyle olsaydı çoktan hallolmuş olurdu, ama biz Türkiye'nin elinden geleni yaptığını inanıyoruz. Türkiye sıkıntıyı gündemde tutmaya çalışıyor ama Çin ile ekonomik ve siyasi ilişkilerinden dolayı geride kalıyor biraz. Bir de Türkiye'nin tam bir Doğu Türkistan politikası yok henüz, mesela Filistin politikası var, Suriye politikası var ama Doğu Türkistan için açıktan bir politikası yok, gizli olabilir ama biz bilmiyoruz. Yine de elinden geleni yaptığını, yapacağına inanıyoruz. Çin ile ilişkilerini bozmak, bizi de yalnız bırakmak istemiyor. Mesela 2009'da yaşanan Urumçi Katliamında Sayın Erdoğan bir açıklama yapmıştı; "Orada bizim soydaş-

larımız katlediliyor, bu bir soykırımdır, biz bunu Birleşmiş Milletlere taşıyacağız." diye, bunun üzerine Çin geri adım atmak zorunda kaldı. Bazı insanlar diyor ki Erdoğan öyle demeseydi 10.000 Uygur ölürdü orada. Biz bundan çok memnun olduk, burada bir gizli genelge varmış; 36 numaralı gizli bir genelge, Türkiye'de. 1998'de Türkiye Çin ile anlaşmış; Doğu Türkistan bayrağı taşımak ve bu konuda konferans yapmak, etkinlik düzenlemek, bürokratların Doğu Türkistan davası hakkında konuşma yapması yasakmış. Erdoğan bunu öğrenince 2009'da bu yasağı da kaldırdı; çok memnun olduk.

Çin'in bu kadar asimilasyon çabası var. Sizin kendiniz gibi olmanızı bırakıp Çinli gibi davranmanızı istiyorlar. Peki, öyle davranan insanlar var mı? Varsa bu insanlar kabul görüyor mu gerçekten onlar tarafından?

Bizde Uygur memurlar, polisler, öğretmenler var. Onlar diyordu ki; "Biz Çinliler ne derse kabul edelim, böyle olursa burada sıkıntı çekmeden yaşayabiliriz." Eskiden böyle bir algı vardı. 5 Temmuz 2009'da Urumçi (başkent) katliamı yaşandı. Yaşanan bir haksızlık üzerine Çin'i protesto eden 20.000 genç vardı. 26 Haziran 2009'da Çin'in iç kesiminde bir oyuncak fabrikasında çalışan 800 Uygur işçinin 5.000 Çinli çalışanca saldırıya uğrayıp çoğunun ölmesi üzerine, Urumçi'de gençler ve halkın büyük bir bölümü bu olayın aydınlanması istemiyle toplandılar ve Çin'den adalet istediler. Hatta bazı göstericiler ellerinde Çin bayrağı da taşıyordu. Yani bu bölücü bir eylemden ziyade halkın oyuncak fabrikasındaki failerin yakalanması ve olayın aydınlanması talebiydi. Fakat Çin bu protestoyu kanla bastırdı. İlk günlerde biz canlı bağlantı ile gençlerle konuşuyorduk. 4 bölgede 4-5 bin kişiye varan topluluk ile hükümet binasına yürüyorlardı. 3 saat sonra tüm bağlantılar koptu ve onlardan haber alamadık. Oradaki görgü tanıkları, Türkiye'den giden tüccarlar en az 5.000 kişinin öldürüldüğünü söylüyor. Çin ise sadece 197 "isyancıyı" öldürdüğünü söylüyor. Oradaki 20.000 kişiden ise kimse haber alamıyor. Göstericilerin bir kısmı da hapishaneye atıldı, suçsuz diye bırakılanlar da 10-15 gün içerisinde evlerinde ölü bulundu. Yani, ya-

vaş yavaş etkisini gösteren bir zehirden verildiği düşünülüyor bu insanlara.

Biz Çinliler gibi yaşarsak sorun yaşamayız diyen Uygurlar da Urumçi olayından sonra asla kabul görmeyeceklerinin farkına varıp, bilinç kazandılar. 30 sene de sadık çalışsak bize inanmaz, bizi içlerine almazlar diye düşünmeye başladılar. Urumçi katliamı bir uyanış oldu. Aldığım bir habere göre Urumçi olayından sonra halk içinde de Uygur ve Çinliler ayrılığı keskinleşmiş, otobüslerde ayrı ayrı oturmaya başlamışlar. Yani Çinlilerle entegre olarak sıkıntısız yaşayabiliriz diyen Uygurlar da vardı, 2009 Urumçi katliamından sonra entegre fikrinden vazgeçenler çok oldu. Doğu Türkistan'da şu an tüm kesimden insanlar Çinlilerden ayrı bağımsız yaşamak istiyorlar ve bunun uğruna mücadele etmekte olan birçok insan var.

Son olarak; mülakatımıza eklemek istediğiniz, eksik kaldığını düşündüğünüz, bahsetmek istediğiniz hususlar var mı?

Çin, Doğu Türkistan için Şincan kelimesini kullanıyor. Şincan, Çince "yeni ilhak edilmiş toprak" demek. Çin 1949'da Doğu Türkistan'ı işgal ettiğinden beri bu adı kullanıyor. Bir de Uygur Özerk Bölgesi diye de geçiyor. Bizim için Şincan kelimesini kullanmak işgali kabul etmek anlamına geliyor, biz kullanmıyoruz bu sebeple. Bazen buradaki bazı medya da kullanıyor Şincan kelimesini. Biz onlara bu şekilde kullanmak yanlış diye yazı yazıyoruz. Sonuçta orası Türkistan'ın bir parçası; Batı Türkistan'da Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan var. Bizim bölgemiz ise Doğu Türkistan, yani Türkistan'ın Doğusu.

İsterseniz bir de son zamanlardaki durumları konuşabiliriz; şu Malezya'daki, Tayland'daki Doğu Türkistanlıların durumlarını. Son zamanlarda Çin zulmü daha da arttığından Doğu Türkistan'dan bir göç dalgası oldu. Yaklaşık yedi sekiz bin Doğu Türkistanlı şu an Türkiye'ye gelmiş durumda iki sene içinde. Oradan yasadışı olarak geldiler ama Türkiye yasal olarak kabul etti onları. Oradan gelmek çok zor, pasaport verilmediği için hayatını tehlikeye atıp sınırdan kaçarak geçiyorlar. Yakalandıkları zaman sıkıntı olu-

yor. Türkiye Malezya'dan bu göçmenleri istedi ve Malezya da bir bölümünü verdi. Ama Tayland'da hala yaklaşık 360 kişi var; 70'i kadın 90'ı çocuk. Bu insanlar Tayland'da hapiste şu an. Türkiye bu göçmenleri de istedi, resmi talepte bulundu. Diğer taraftan Çin de iadelerini istiyor. Tayland da ikisine de vermiyor şu an. İade edilirlerse onların hayatları tehlike altına girer. Tayland onları Türkiye'ye vermelidir. Bu konuda bizim, Doğu Türkistanlılar olarak, Türkiye Cumhuriyeti ve halkına teşekkür borcumuz vardır. Dünyada tek ülke olarak Doğu Türkistanlılara kucak açtı. Allah onlardan razı olsun. Türkiye'yi Allah korusun, barış ve huzurunu devam ettirsin.

Çin'in orada net bir asimilasyon politikası var; Doğu Türkistanlılar Çince konuşacak, Çinli gibi düşünecek, Çin kültürünü kabul ederek Çinli gibi yaşayacak diyorlar; Uygurların din, dil hiçbir şeyi olmayacak ya da yok olacak. Ama Doğu Türkistanlılar ayakta kalmak için, canını malını korumak için mücadele ediyorlar. Doğu Türkistan'da hiç kimsenin can ve mal güvenliği yoktur. Özellikle gençlere o kadar baskı var ki artık dayanmayıp hiç silahları olmadığı halde işgalci polis ve askerlerle çatışmaya giriyorlar. Baskı altında yaşamaktansa ölmeyi tercih edenler de var. Ama bir tehlike daha var orada; bir soykırım, katliam yapılmasından endişe duyuyoruz. Allah kerimdir, dua ediyoruz olmasın diye.

Başta Türkiye'den olmak üzere, uluslararası insan hakları kuruluşlarından, BM, İKÖ ve tüm dünya kamuoyundan Doğu Türkistan'la ilgilenmelerini, orada yaşanan olaylar karşısında susmamalarını, dünya için bir tehdit olan sömürgeci Çin'e "Dur!" demelerini, Doğu Türkistanlıların can ve mal güvenliğinin garanti altına alınması için mücadele etmelerini talep ediyoruz.

Bu güzel söyleşi için yazıATOLyesi dergisi adına teşekkür ediyoruz.

Ben teşekkür ederim, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

DOĞU TÜRKİSTAN MAARİF HAREKETİNİN ÖNDERİ AB- DÜLHEKİM MAHSUM HACI*

Dr. Alimcan ATAULLAH**

21. asır Doğu Türkistan maarif hareketinin önderi, eğitimci, şair, düşünür, büyük din adamı Abdulhekim Mahsum Hacı, 1925 yılında Doğu Türkistan'ın Hoten iline bağlı Guma ilçesinde doğdu. Babası Abdulcelil Damolla¹ Hacı (1896-1938), zamanında Doğu Türkistan'daki büyük din adamı, entelektüel, şair, Türkistan'ın en ünlü medreselerinden Kaşgar Hanlık Medresesi'nin² Şeyhi Abdulkadir Damolla (1882 - 1924)'da yüksek tahsil almış birisi idi. Abdulcelil Damolla Hacı, oğlu Abdulhekim Mahsum Hacı'yı kendisinin açmış olduğu medresede itina ile yetiştirdi. 1932 yılında Hoten'de Çin istilasına karşı yürütülen ayaklanmalarda önemli roller üstlendi. Doğu Türkistan'ın bütün bölgelerinde başlayan Çin'e karşı ayaklanma neticesinde 1933 yılında Doğu Türkistan İslam Cumhuriyeti kuruldu. Maa-lesef bu İslam Cumhuriyeti, 19 ay sonra Rus-Çin işbirliği ile ortadan kaldırıldı. Bu cumhuriyetin kuruluşuna iştirak etmiş ne kadar insan varsa çoğunluğu Çinliler tarafından idam edildi. Durumun vahametini fark eden Abdulcelil Damolla Hacı, 1934 yılında oğlu Abdulhekim Mahsum Hacı ile beraber Hindistan'a hicret etti. 3 yıl süren bu hicret yolcuğu sırasında Abdulcelil Damolla Hacı, oğluyla beraber Hac yapmak için Mekke'ye gitti. Hac yaptıktan sonra Mısır ve Türkiye'yi dolaşarak Doğu Türkistan'a geri döndü. Doğu Türkistan'da

1 Damolla, Kaşgar Hanlık Medresesini tamamlayan ve öğretmenlik yapanlara verilen unvan. Uygur ve Özbekler arasında ileri düzeyde dini bilgiye sahip din bilginlerinin adının sonuna ilave edilir.

2 Hanlık Medrese, 1300 yıllık tarihe sahip, Kaşgar'daki en eski medreselerden biri. Yakın zamana kadar bu medrese Türkistan coğrafyasının ilim merkezi olmuş, bir çok ilim adamı bu medresede yetişmiştir. Bkz. <http://bilimkuq.blogbus.com/logs/67082569.html>.

1937 yılından 1942'ye kadar Şing Şi Sey³ ve işbirliğindekiler tarafından 250 binden fazla âlim, okumuş ve o bölgede halkın teveccühünü kazanmış kişiler tutuklanarak hunharca katledilmiştir. Hicret hayatını sonlandırıp memleketine yeni dönen Abdulcelil Damolla Hacı ve oğlu, Şing Şi Sey askerleri tarafından yakalanıp hapse atıldı. Abdulcelil Damolla Hacı, Eneshan Törem, Seyyidina Efendim gibi bölgede halkın teveccühünü kazanmış birçok âlim ile birlikte, 1937 yılında Yarkent Nahiyesine bağlı Korvat kumluğunda, Şing Şi Sey celâtları tarafından diri diri kuma gömülüp şehit edildi.⁴ Abdulhekim Mahsum Hacı ise, yaşının küçük olması sebebiyle 6 ay hapiste tutulduktan sonra salıverildi. Abdulhekim Mahsum Hacı, hapisten çıktıktan sonra memleketi Guma'ya döndü ve eğitimine devam etti. 1944'te Doğu Türkistan'da ikinci defa devlet kurulduktan hemen sonra 1945 yılında, Kaşgar Hanlık Medresesine giderek yüksek tahsil aldı. 1948 yılında okulu birincilikle tamamlayıp, Kargalık⁵ halkının yoğun isteği üzerine Kargalık Nahiyesine yerleşti. Yerleşir yerleşmez, Kargalık'taki tanınan âlim ve bilgin kişilerden Abdulhamid Raşidin (1924 -1981) ve Yasin Ahun Damolla (v.

3 Şin Şi Sey, Milliyetçi Çin (Go Min Dang) tarafından Doğu Türkistan'a gönderilmiş vali.

4 Eneshan TÖREM'in kızı Kerime Hanım'ın söylediğine göre, Mümincan Kazak adındaki bir şahıs bu olaya şahit olmuş ve daha sonra bu olayı ve şehit edilen yeri kendisine Abdulhekim Mahsum Hacı'ya söylemiş ve göstermiştir. Abdulhekim Mahsum Hacı, 1987 yılında babasının şehit edildiği yere gidip, şehitler ruhuna hatim merasimi düzenlemiştir.

5 Kargalık, Kaşgar iline 250 km mesafede, Kaşgar iline bağlı, 600 bin nüfuslu bir ilçe. Bu ilçe Doğu Türkistan'da ilim ehline saygınlığı ile ünlüdür ve bu bölgeden çok sayıda âlim çıkmıştır.

1976) ile birlikte eğitime başladı. Kaşgar ve Hoten bölgelerinden gelen yüzlerce talebe-ye ders verdi. Abdulhekim Mahsum Hacı, 1950 yılında Abdulhamid Raşidin ve Yasın Ahun Damolla ile birlikte "Milli Akartış Uyuşması (Milli Maarif Cemiyeti)"nı kurdu. Cemiyetin amacı, halkın dini ve milli bilincini yükseltmek, dini ve milli şuura sahip nesiller yetiştirmek idi. Bu cemiyet, dört sene devam etti. Cemiyetin faaliyeti Doğu Türkistan'daki diğer bölgeleri etkiledi. Bu dört yıllık sürede binlerce talebe yetişti, birçok bölgede buna benzer cemiyetler kuruldu. Doğu Türkistan'ı 1949 yılında işgal eden Kızıl Çin, Doğu Türkistan'a tam hâkim oldu ve 1954 yılında bu cemiyeti kapattı. Abdulhekim Mahsum Hacı ve arkadaşlarını yakalayıp hapse attı. Çin hapishanelerinde çok ağır işkence gördü. 7 Şubat 1955'te Hoten, Kaşgar bölgelerinde Çin komünist yönetimine karşı silahlı mücadelenin başlaması sebebiyle Çin, Doğu Türkistan halkını sinirlendirmemek için hapse attığı birçok âlim ve düşünürü serbest bıraktı. Abdulhekim Mahsum Hacı ve

arkadaşları Kasım 1956'da hapisten çıktı.

Abdulhekim Mahsum Hacı'nın hapishaneden çıktığını duyan talebeleri, Doğu Türkistan'ın çeşitli bölgelerinden hemen Kargalık'a gelmeye başlamış ve Abdulhekim Mahsum Hacı tekrar eğitim faaliyetini başlatmıştır. Bu defa eğitimini daha çok gizli yürütmüş, talebelerini Kargalık Nahiyesinin bölgelerine dağıtmış ve dolaşarak eğitim vermiştir.

Doğu Türkistan genelinde 1957 ve 1958 yıllarında komünist Çin'e karşı silahlı ayaklanma olmuş, bu mücadeleye liderlik yapan veya önderlik eden birçok insan yakalanmıştır. Yakalananlar içinde birçoğunun Abdulhekim Mahsum Hacı'nın talebelerinin olduğu anlaşılınca komünist Çin, Abdulhekim Mahsum Hacı'yı birçok talebesiyle birlikte gözaltına almıştır. Abdulhekim Mahsum Hacı, 1959 yılında komünist Çin tarafından, müebbet hapis cezasına çarptırıldı. Hapis hayatı sürgün edilmişçesine memleketinden 500 km uzaklıktaki Feyzâvat Kalgaç cezaevinde geçti. Hapiste görmediği Çin işkencesi kalmadı. Domuz ahırlarında domuz bakıcılığı gibi, ağır koşullar içinde çalıştırıldı, azılı katil ve hırsızların içine bırakılıp dövüldü. Hapisten çıktığında, el, ayak ve vücudunda yumruk büyüklüğünde sert etler vardı. Ne olduğunu sorduğumda, aylarca el ve ayaklarında takılı kalan kelepçe ve dayak izleri olduğunu söylemişti. Günde 50 gramlık mısır ekmeğiyle hayatta kalmaya çalışırken şöyle diyordu: "Bir gün yiyip bir gün oruç tutmasaydım, hayatta kalamazdım". Bir vakit bile namazını terk etmemiş, teyemmümlerle namazlarını eda etmiş. Abdulhekim Mahsum Hacı, hapishanede bile dini tebliğ ile meşgul oldu. Her fırsatta etrafındaki insanlara dini tebliğ etti, sabretmeye ve inançlarını kaybetmemeye çağırdı. Birçok insan hapishanede birer ilim ve hizmet ehli olarak yetişti. Ziyarete gelen talebelerine dini davet ve eğitim faaliyetine devam etmesi için telkinde bulundu. Onlara zor şartlar altında İslam'a davetin

nasıl yapılacağı ve nasıl eğitim yapılacağı hususunda yol gösterdi. Komünist Çin'in başındaki diktatör ve faşist Mao'nun 1976 yılında ölmesi ile Çin'de biraz yumuşama oldu. Çin genelinde birçok insan hapisten çıktı. Abdulhekim Mahsum Hacı, 3 yıl sonra 12 Mart 1979 tarihinde 20 yıllık hapis hayatını tamamlayıp Kargalık'a geldi. Abdulhekim Mahsum Hacı'yı Kargalık'ta talebeleri ve kalabalık halk coşkusuyla karşıladı. Evine Çinliler tarafından el konulmuştu. Ailesi Guma'ya gitmişti. Abdulhekim Mahsum Hacı hapisteyken, ailesinin tüm zorluklarını Kardeşi Hamithan Mahsum Hacı (1927 - 2009) ve talebeleri üstlendi. Talebeleri Abdulhekim Mahsum Hacı'ya hemen ev hazırladı. Abdulhekim Mahsum Hacı, eve yerleşir yerleşmez müderrislik yapan talebelerini toplayıp, mevcut durumu öğrendikten sonra, tekrar eğitim faaliyetine başladı. Komünist Çin, 1980 yılından sonra "dışarı açılma politikası" adı altında, Çin genelinde her alanda bazı yumuşama politikası uyguladı ve dinî serbestliği ilan etti. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın hapisten çıktığını ve yeniden medrese tesis ettiğini duyan talebeleri Doğu Türkistan'ın çeşitli bölgelerinden Kargalık'a akın etti. Bunların içinde Uygur, Özbek, Kazak, Kırgız, Tacik gibi Müslüman Türk gençler bulunmaktaydı. 1985 yılında talebelerinin sayısı 5 bini bulmuştu. Kargalık halkı, tam bir Ensâr gibi davrandı. Kargalık nahiyesinde iki odalı bir evin bir odasını talebelere kalacakları yer için tahsis ediliyordu, talebelerin ihtiyaçları oradaki hali vakti yerinde olan hayırseverler tarafından yapılıyordu...

Abdulhekim Mahsum Hacı, Çin devletinin açılım politikasını çok iyi değerlendirdi. Kargalık'ta modern bir medrese teşkil etti. Eski talebelerine farklı mekânlarda medrese açtı ve yeni gelen talebeleri oraya yerleştirdi. Kendisi daha çok yüksek seviyedekilere ders verdi. Talebelerin her türlü ihtiyacını temin etmek için uğraştı. Kargalık Hükümeti, Müslüman halkın yoğun isteği üzerine yıllarca ibadete kapa-

lı olan Kargalık Merkez Camisini ibadete açtı. Hükümet, Kargalık halkının desteği ve teveccühünü kazanan Abdulhekim Mahsum Hacı'yı imamhatip olarak tayin etti. Abdulhekim Mahsum Hacı, ömrünün sonuna kadar bu camide imam ve hatiplik yaptı. Burada vaaz ve irşatla meşgul oldu. Halkın her türlü sorununu çözmek için uğraş verdi. Neredeyse bir müftü, bir hâkim, gibi çalıştı. Çünkü Müslüman halk, nikâh, miras, gibi birçok konuda eski gelenekleri olan "imam'a müracaat etme" âdetini hala sürdürülmekte. Abdulhekim Mahsum Hacı, İslamî daveti avama ulaştırmak amacıyla, 1983 yılında "Ziya Hatme (Aydınlatma Hatmisi)" adı altında davet ve irşat faaliyeti başlattı. Kargalık'taki ileri gelen aksakal ve aydın kişilerden bir gurup oluşturarak başta Kargalık ilçesi olmak üzere civar ilçe ve kasabalarda halka hitap ediyordu. Bu toplantılara on binlerce insan iştirak ediyor, hoparlörlerle vaaz ve tebliğ yapılıyordu. Bu faaliyetler 1988 yılına kadar devam etti.

Abdulhekim Mahsum Hacı, 1985 yılında hac için Mekke'ye gitti. Hac dönüşü İstanbul'a uğradı. İstanbul'da hemşerilerinin büyük iltifatına mazhar oldu. Merhum İsa Yusuf Alptekin'le görüşerek Doğu Türkistan'daki durum ve Doğu Türkistan'ın geleceği konusunda fikir alışverişinde bulundu. Hemşerilerinin Türkiye'de kalması için ısrar etmesine rağmen, Doğu Türkistan'daki hizmetin önemini vurgulayarak Doğu Türkistan'a döndü. Bu zaman zarfı içinde talebeleri, Kargalık'taki eğitim faaliyetini hiç aksatmadı. Kızıl Çin, açılım politikası çerçevesinde camilere imamhatip yetiştirmek maksadıyla, yıllarca kapattığı Kaşgar'daki tarihi Hanlık Medresesini açtı. Burada 6 aylık kısa dönem Kur'an Kursu açarak, kursa Kaşgar il ve ilçelerinden 100 civarında imam ve müezzin getirdi. Abdulhekim Mahsum Hacı, başmüderris olarak tayin edildi, 1986-1987 yıllarında bu Kur'an Kursunda ders verdi. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın Kargalık'taki birçok talebesi Kaşgar'a beraber geldi ve Kaşgar

şehri ve civar illerden çok sayıda talebe Abdulhekim Mahsum Hacı'dan eğitim almak için geldi. Komünist Çin, Müslüman ülkelerle ilişkilerini geliştirmek amacıyla, 1987 yılında Doğu Türkistan'ın Başkenti Urumçi'de "Doğu Türkistan İslam Enstitüsü" okulu açtı. Bu enstitüye ilk etapta Doğu Türkistan'ın bütün bölgelerinden 5 yıllığına öğrenci getirdi. Öğrencilerin içinde Uygur, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar, Sala, Tacik gibi Müslüman milletler vardı. Enstitüde bu öğrencilere dini eğitim verecek hoca olmadığı için, Doğu Türkistan'ın değişik bölgelerinden dini tahsili yüksek olan hocaları anlaşmalı hoca olarak okula getirtti. Abdulhekim Mahsum Hacı, 1988 - 1990 yıllarında "Doğu Türkistan İslam Enstitüsü"nde hocalık yaptı.

Komünist Çin, 1989 yılında Çin genelinde doğum kontrolü siyasetini devreye soktu. Bunu Doğu Türkistan'da genellikle köylerde şiddetle uyguladı. Çin'in kürtaj uygulaması neticesinde çok sayıda bebek ve annesi hayatını kaybetti. Çin'in kürtaj siyasetini protesto etmek maksadıyla, Doğu Türkistan'ın Barın kasabasında 500 civarında kişi gösteri yaptı. Çin, bu gösteriye silahla karşılık verince, bu gösteri çatışmaya dönüştü. Yüzlerce insan şehit oldu. Bu gösteriye katılanlar içinde Abdulhekim Mahsum Hacı'nın da talebeleri olduğu haberini alan Çin, Abdulhekim Mahsum Hacı'yı okuldan uzaklaştırdı ve memleketi Kargalık'a gönderdi. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın Kargalık'taki medresesi de kapatıldı. Birçok talebesi tutuklandı. Halkın infialinden korkan Çin, Abdulhekim Mahsum Hacı'yı tutuklamaya cüret edemedi.

Abdulhekim Mahsum Hacı, hayatının son üç yılını daha çok gizli davet, halkı irşad ile geçirdi. Davet edildiği yerlere iştirak ederek, halkı kendi dini ve milli değerlerine sahip çıkmaya çağırdı. 1988 yılından itibaren Doğu Türkistan'da itikad ve mezhep farklılığı ortaya çıkmaya başladı. Bunun nedeni, Hac veya eğitim amacı ile yurt dışına gidenlerin bazı dini eserleri

getirmeleri ve bazı gençlerin yurt dışında eğitim görmesi idi. Bunun neticesinde eski din adamı ve âlimler ile yurt dışında eğitim alan gençler arasında çok büyük kırgınlıklar oluştu. Abdulhekim Mahsum Hacı, bunların arasını islah etmeye çalıştı. Her iki tarafa milletin içinde bulunduğu durumu göz önüne getirmeleri gerektiğini vurguladı. Doğu Türkistan halkının 1000 yıldır Müslüman olduğunu, Türkistan halkının Hanefi mezhebini benimsediğini söyleyen Abdulhekim Mahsum Hacı, din adamlarını halkın benimsediği sağlam itikadı ve mezhebiyle uğraşmanın yerine, halka dinini daha çok öğretmeye, kendi dini ve milli kimliğini muhafaza etmeleri için çaba göstermeye davet etti. Onlarla tek tek görüştü. Milletin birliği ve beraberliğini pekiştirmek için gerektiğinde uzak yerlere defalarca gitti. 19 Haziran 1993 tarihinde Abdulhekim Mahsum Hacı, Allah'ın rahmetine kavuştu.

Vefat ettiği gün akşam namazı kılmak için abdestini alıp, namaza duracağı anda vefat etmiştir. Bütün Doğu Türkistan halkı merhumun vefat haberinden sarsıldı. Çin'in cenaze namazına diğer bölgelerden halkın katılmasını yasaklamasına rağmen, Merhumun cenazesine on binlerce insan iştirak etti. Kaşgar ve Hoten bölgelerinden Kargalık nahiyesine cenazeye giden yollar, Çin polisleri tarafından kesildi. Cenazede olay çıkmasından korkan Çinliler, olağanüstü durum ilan ederek Kargalık nahiyesine sevenlerinin gelmesini önlemiş olmasına rağmen kalabalık bir tören oldu. Komünist Çin, Abdulhekim Mahsum Hacı'nın idealini onun vefatından sonra anlamaya başladı. Çin'in resmi gazetelerinde Abdulhekim Mahsum Hacı'yı suçlayan makaleler yazıldı.¹ Makale ve yazılarda Abdulhekim Mahsum Hacı'nın Doğu Türkistan halkını dine davet etmekle bölücü-

¹ Urumçi Keçlik Gizitisi (Urumçi Akşam Gazetesi)'nin 18 Aralık 2007 tarihli "Çin, Doğu Türkistanlı Terörcülere Ağır Darbe Vurdu" başlıklı makalesinde, Abdulhekim Mahsum Hacı Doğu Türkistan'daki Çin mezalimine karşı yürütülen eylemlerin baş mimarı olarak gösterilmekte.

lûge teşvik ve ateizme karşı büyük tehlike oluşturduğunu iddia etti. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın talebelerini birer birer tutukladı... Onun vaaz kasetleri toplatıldı.

Dersleri:

Medresesinde Abdulhekim Mahsum Hacı'nın dersine iştirak eden talebelerinin sayısı bazen 150 kişiyi bulurdu. Derse gelmeyenleri tespit eder, ertesi gün derse gelmeyenleri sorguya çekerdi. Abdulhekim Mahsum Hacı gündüz dikkat çekmemek ve dersleri yetiştirmek için, çoğu dersi sabah akşam veriyordu. Sabah dersi saat 03'te başlıyordu. Sabah namazına kadar birinci grubun dersini öğretiyordu. Sabah namazından sonra camide cemaate vaaz ve sohbet veriyordu. Saat 10.00'da öğlen namazına kadar ikinci gruba ders veriyordu. 3. grubun dersini ise ikindi namazından sonra veriyordu. 4. grubun dersi kışın yatsı namazından sonra, yazın ise akşam namazından sonra başlıyordu. Her grupta 50 ila 150 civarında talebe bulunuyordu. Bizler sabah derse geldiğimizde, Abdulhekim Mahsum Hacı'nın radyo dinlediğini görürdük, biz de iştirak ederdik. Dış dünyadan ve İslam dünyasındaki gelişmelerden haberdardı. Bizlere ders sırasında bazen dış gelişmelerden söz ederdi. Türk ve Arap edebiyatını çok iyi bilirdi. Ders esnasında bazen ezbere uzun uzun Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler okuyordu. Talebelerine de şiirler ezberletiyordu.

Sonuç:

Abdulhekim Mahsum Hacı, hayatının en verimli çağını hapislerde geçirdi. Çin'in o kadar baskı ve işkencelerine hiç boyun eğmedi. O kendi hayatını Doğu Türkistan halkının cehaletten ve esaretten kurtulmasına bağışladı. Halkının dini ve milli kimliğini korumak için yılmadan usanmadan çaba gösterdi. Ortamı ve vaziyeti çok iyi değerlendirdi. Nerede halkın yararına bir hizmet varsa, oraya koştu. Kimi zaman Çin devletinin idaresinde görev aldı, kimi

zaman devlet idarecileriyle iyi geçinir gözüktü. Devletin imkânlarını iyi kullandı. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın etkisiyle Doğu Türkistan'ın her köşesinde binlerce Kur'an Kursu açıldı. Talebeleri Doğu Türkistan'ın içinde Çin'in o kadar baskısına rağmen dini eğitimi gizli olarak devam ettirdiler. Çin'in baskılarından kurtulup dünyanın çeşitli ülkelerine hicret eden talebeleri de onun yolundan gitmekte, buldukları ülkelerde Doğu Türkistanlıların dini ve milli kimliklerini koruması için uğraş vermektedirler.

Komünist Çin, Doğu Türkistan'ı işgal ettiği 1949 yılından 1980 yılına kadar olan zaman zarfı içinde, Doğu Türkistan halkını dininden, kültür değerlerinden tamamen uzaklaştırmak için elinden gelen her tür vahşeti uyguladı. Yüz binlerce din âlimi, aydın ve okumuş insanı hunharca katletti. On binlercesini hapislerde çürüttü. Doğu Türkistan'ın ne kadar tarihi, kültür mirası varsa hepsini yaktı ve yıktı. Çin, 40 yıl içinde Uygur alfabesini iki defa değiştirdi. Milleti tarihinden tamamen koparmaya çalıştı. Çin, okullarda ateizm dersi vererek Doğu Türkistan halkını dininden uzaklaştırmaya çalıştı. Abdulhekim Mahsum Hacı'nın hapisten çıkıp kısa zamanda gösterdiği uğraşı neticesinde, Doğu Türkistan halkının kalbi İslam nuru ile yeniden aydınlandı. Mahsum Hacı Doğu Türkistan halkına kaybetmek üzere olan kimliğini yeniden kazandırdı. Cenabı Allah (c.c.), mekânını cennet eylesin!

**<http://maarip.org/tr/2012/10/24/doguturkistan-maarifahareketininonderiabdulhekimmahsumhaci/adli-adresten-kisaltilarak-alinmistir>*

***Abdulhekim Mahsum Hacı'nın akrabası ve talebesi.*

“TANINMAYAN BİR ZULÜM COĞRAFYASI: ÖZBEKİSTAN”

ÖZBEK MUAHCİRLER ABDULLAH İSKENDER ve FARİD USMAN ile SÖYLEŞİ*

Özbeksitan Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra bağımsızlığına kavuşan bir Türk cumhuriyeti. Buhara, Semerkant gibi geçmişte ilim ve medeniyet merkezi olmuş şehirlere sahip olan Özbekistan bağımsızlıktan sonra giderek içine kapandı ve baskıcı bir politikayla yönetilmeye başladı. Kamuoyunun gündemine gelmediği için yeterince bilinmeyen bu durumu Özbekistanlı muhacirlerle konuştuk .

Hayrullah TÜRKER-Ömer ESEN

(Abdullah İSKENDER)

Abdullah Bey, bize biraz Özbekistan hakkında bilgi verir misiniz?

Özbekistan 1991 yılında bağımsızlığına kavuşan bir ülkedir. S.S.C.B.nin son yıllarında, Gorbaçov döneminde, Özbekistan'da dinî hayatta bir rahatlama yaşanmıştı. Camiler, medreseler açılmış; halk rahatlıkla dinî vecibelerini yerine getirmeye başlamıştı.

1991 yılında seçimler oldu. Seçimlere İslam Kerimov ve Muhammed Salih katılmıştı. Kerimov seçimlerden önce Tahir Yoldaş gibi Müslüman aktivist/önderlerle görüşüp onların isteklerini yerine getirmeye söz vermiş ve desteklerini almıştı.

Kerimov iktidara geldikten sonra birkaç yıl özgürlükçü politikalar sergiledi. Daha sonra seçimlerden önce görüşüp desteğini aldığı bütün öncülerini tek tek yakalayıp sorguya çekmeye, ülkede diktatörce bir yönetim sergilemeye başladı. İçeri alınacak kişilere vurulan hafta da hep aynıydı: “Vahhabi.” Henüz terörist kelimesi pek kullanılmıyordu. Vahhabilik kelimesi “baş kesmek, silahlı eylem yapmak, anayasayı yıkmaya çalışmak” suçlamalarının ortak adı gibi kullanılıyordu. Evlerine silah, uyuşturucu gibi suç unsurları konulup Müslümanları tutukluyorlardı. Bu Müslümanlar 159. Madde kapsamında tu-

tuklanıyorlardı. Halen yürürlükte olan bu madde “aşırı dinci olmak, devleti yıkmaya çalışmak” gibi bir içeriği barındırıyordu.

Halkın büyük bir kesimi gibi ben de o zamanlar bu söylenenlere inanıyor ve hatta o insanlardan korkuyordum. Liseye gidiyordum o zamanlar.

Evimizde namaz kılan yoktu. Bütün halk çok cahildi. Tevhid kelimesini bile bilmiyorduk. Ben on yedi yaşımdayken ağabeyim namaz kılmaya başladı. Benden iki yaş büyüktü ağabeyim.(Allah rahmet eylesin; üç dört yıl önce vefat etti. Bir ameliyat sırasında. Cenazesinde bulunamadım maalesef. O vefat ettiğinde Kazakistan'daydım ben.) Ağabeyim üniversitede okuyordu o zaman. Üniversiteye Özbekistan'ın her yerinden öğrenci geliyordu ve bu öğrenciler arasında İslam'ı bilenler bulunuyordu. O yıllarda Özbekistan'da dini hayat daha rahat idi. 1996'lı yıllardan bahsediyorum.

Abdulvali Kari-Abidhan Kari:

Özellikle Andican bölgesinde Abdulvali Kari Mirzayev adında bir âlim vardı. Abdulvali Kari Mirzayev S.S.C.B.nin son yıllarındaki yumuşama politikasından başlayarak 1995'e kadar yaklaşık 7-8 yıl Özbekistan'da verdiği hutbelerle, vaazlarla, Kur'an ve Arapça tedrisiyle sanki bir “saadet asrı” yaşattı bize. Yetiştirdiği öğrenciler Özbekistan'ın dört bir yerine yayılarak İslam'ı anlattılar. Ta ki 1995'e kadar.

Abdulvali Kari

1995'te Abdulvali Kari kayboldu(kaçırıldı)! Bunu Özbekistan Milli Havfsizlik(Güvenlik) Hizmeti (MHH) (istihbarat teşkilatı) yaptı. 1995 Ağustosunda Moskova'da düzenlenen İslam Konferansı'na katılmak üzere havaalanında bulunduğu sırada yanındaki iki talebesiyle kayboldu ve o günden bugüne kendisinden hiçbir haber yok.

Biz kendisinden çok şey öğrendik. İlk İslami bilgilerimizi o ve onun gibi âlimlerden öğrendik. Vaazları hala internette mevcut. Onun bu kaybolması sonrasında talebeler de pasifize olmaya başladılar.

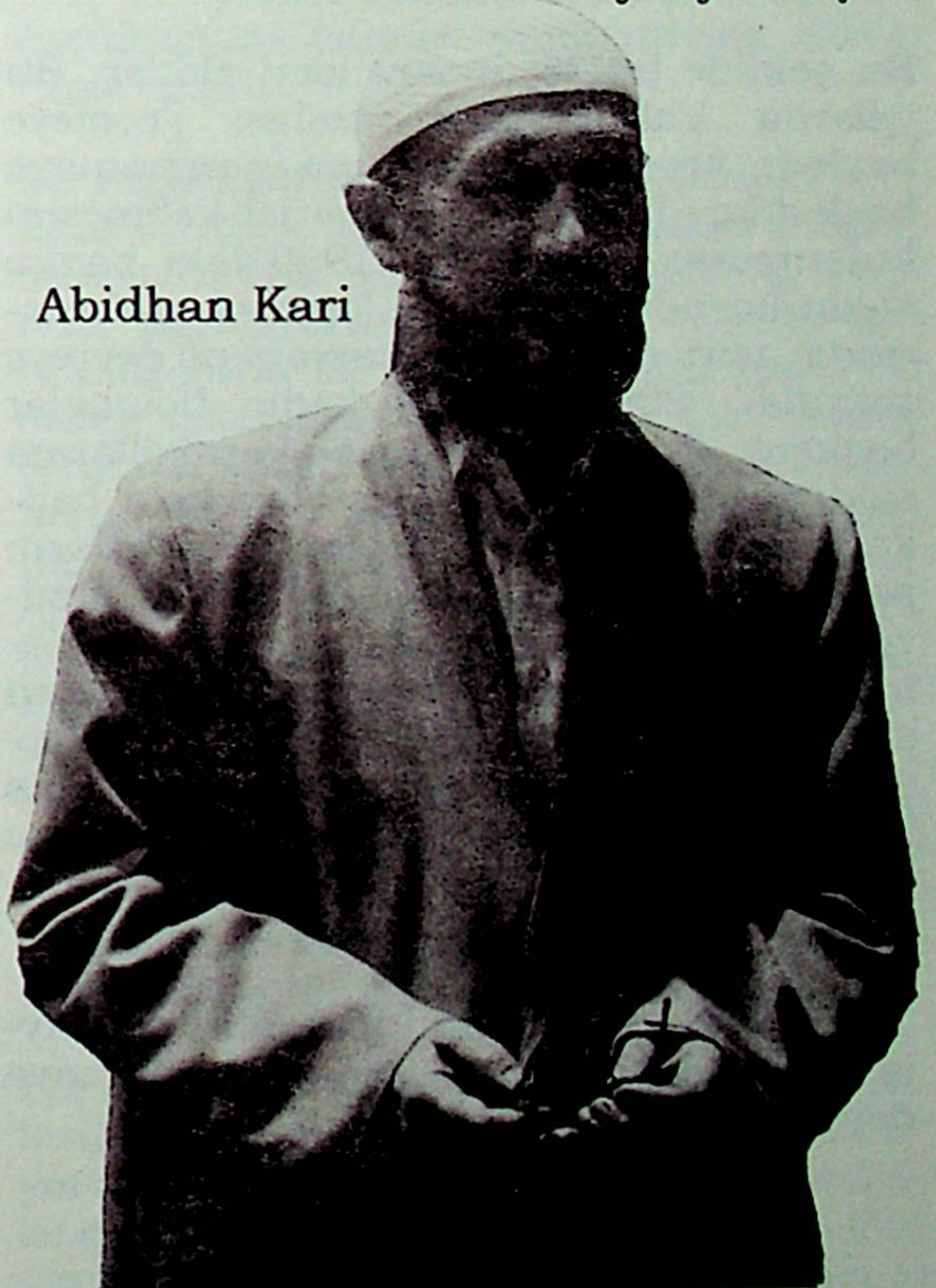
Taşkent'le Andican'ın arası 500 km. Haftada iki gün insanlar Andican'a Abdulvali Kari'nin sohbetlerine gidiyorlarmış otobüslerle. Sadece Özbekistan'dan değil Kırgızistan, Tacikistan'dan da sohbetlere gelenler oluyormuş. Sovyetler dağıldığında sınırlar çizilirken Özbeklerin bir kısmı Türkmenistan, Kırgızistan, Tacikistan gibi diğer ülkelerde kalmış zaten. Buralardan sohbetlere gelen insanlar iki-üç gün evlerde misafir edilirmiş, tam bir Ensar örneği sergilenirmiş.

Bir keresinde köpeklerle mescide girmişler ve bütün ses cihazlarını alıp götürmüşler. Bunu polislerin yaptığı belliymiş ama hangi karakoldan olduğu belli değil. Bu olayı bir Cuma hutbesinde Abdülvali Kari anlatıyor: "Camimize necis olan köpeklerle girmişler ve ses cihazlarımızı alıp gitmişler. Biz Andican valiliğine, Emniyetine gittik ve sorduk kimin aldığını. Bilmediklerini söylediler. Biz de dedik ki; "Ya kimin aldığını söylersiniz ya da bütün halk başkente kadar gideriz. Bütün Müslümanlar kalkıp gider, bu durumu hallederiz." Biz bunları söyledikten sonra dün akşam her şeyi getirip bırakmışlar." Tabii bu tutumu takınırken Andican'la Taşkent arasında yer alan tüm bölgelerdeki Müslümanların desteği alınmış.(Nemengan, Andican, Fergana, Kokand)

Bu esnada devlet bakıyor ki Müslümanlar gün geçtikçe artıyor, güçleniyorlar. Başlarında da birçok insanın, âlimin destek verdiği Abdulvali Kari var. Ve ortadan kaldırıyor devlet onu.

Aynı yıllarda başkent Taşkent'te Abidhan Kari isimli bir âlim daha var. Abidhan Kari daha sonra baskılar nedeniyle yurtdışına

Abidhan Kari

çıkılmak zorunda kaldı. İsveç'e gidip oranın vatandaşlığını aldı. 2-3 yıl önce de kendine suikast düzenlendi. Birkaç hafta öncesine kadar komadaydı. Aldığımız son haberlere göre komadan çıkmış ve yavaş yavaş konuşmaya başlamış.

Ayrıca, ülkenin başka şehirlerinde de bu iki âlim dışında birçok âlim cezaevlerine atıldı.

Abdulvali Kari ortadan kaybolduktan sonra, onun cemaati/talebeleri/sohbet halkasında bulunanlar nasıl bir tepkide bulundular?

Bu olay sonrasında Müslümanlar ayaklanmayı düşünmüşler. Ancak bir araya geldiklerinde âlimlerinden biri bu düşünceye karşı çıkmış. "Bunu başaracak gücümüz yok, silahımız yok, bizi ezerler." demiş. Bizde kimsede silah yok gerçekten. 2005'teki Andican olaylarında askerler nümayiş yapan halkın üzerine kurşun yağdırmış ve binlerce sivil katletmişti. Kerimov "İslamcı radikaller" in silahlı ayaklanmasına karşı operasyon yaptıklarını iddia etmiş ve ülkesinde bu olayla ilgili hiçbir araştırma yapılmasına izin vermemişti.

Bu şekilde birçok insanı içeri aldılar. Bu yıllarda Vahhabiliğin modası geçmeye başladı. Artık insanlar buna inanmamaya başladılar. Daha sonra terörist kelimesini kullanmaya başladılar. 1999'daki banka saldırılarında, 2004'teki karakol saldırılarında aşırı dinci terör kavramını devreye soktular. 2004'te canlı kadın bombalar başkent Taşkent'te polis karakollarına saldırmışlardı. Ama ilginç olan hem banka saldırılarında hem de canlı bombaların patlamasında kaç kişinin öldüğünü bilmiyoruz. Şu kadar ölü var, diye bir açıklama yapılmadı. Sanki kendileri bu olayları organize etmişler gibi bir şüphe uyandırıyor bu durum. Ölü yok, yaralı yok; ama bu olaylardan sonra yüzlerce Müslümanı hapse atıyorlar. Ayrıca yine başkentte silahlı çatışmalar da yaşanmıştı.

1995-1996 yıllarından itibaren böyle olaylar yaşandı Özbekistan'da ve yaşanmaya devam ediyor.

Üniversite Yıllarım:

Biraz kendi hikâyemden uzaklaştım. Bir seferinde ağabeyim üniversiteden eve gelmişti. Bir baktım namaz kılıyor. "Neden kıılıyorsun?" dedim. "Kılmak gerekiyormuş." dedi. "Sen kıılırsan ben de kıılırım." dedim ve biz namaz kılmaya başladık. Annem-babam, kendileri kılmasa da, bu duruma çok memnun oldular.

Üniversiteye başladığımda az da olsa dindar arkadaşların olduğunu gördüm. Zor şartlarda dini vecibelerimizi yerine getirmeye çalışıyorduk ve diğer arkadaşlar Müslümanların yaşadığı sıkıntıları bilmiyorlardı. Kaç kişi hapse girmiş, hapiste hangi işkenceleri görmüş bunlardan haberleri yoktu. Biz sınıfta 350 kişiydik. Namaz kılanlarımız 3-4 kişiydi. Diğerleri cahil ötesi cahildi.

Birinci sınıftayken namaz kılan bir arkadaşımı polisler tutukladı. Birkaç ay haber alamadık. Daha sonra arkadaşımızın babası evimize geldi. Polisler arkadaşımızı götürürken cebine uyuşturucu koymuşlar daha sonra da uyuşturucu taşımaktan hapse atmışlar arkadaşımızı. Üç dört sınıf üstte abisi de okuyordu. Onu da hapsedmişler.

Ben 2008'de Özbekistan'dan ayrıldım. 1998'den 2008'e kadar Özbekistan'da müthiş şeylerle karşılaştım. 1999'da Özbekistan'daki büyük bankalarda patlamalar oldu. Bu patlamalar yine Özbekistan'daki "Vahhabiler" in hanesine yazıldı!

Tahir Yoldaş isimli bir Müslüman vardı. Bu olayları onun taraftarları yaptı diye karar verildi. Ve neredeyse bütün Müslümanları içeriye aldılar. Bu dönemde içeride büyük işkenceler yapıldı. Sadece erkekleri değil, kadınları da tutukluyorlardı. Okullarda namaz kılmak yasaktı. Sadece evde kılabilirdik. 4. sınıftayken bizi de sorguya aldılar. "Sen de namaz kıılıyormuşsun?" dediler. "Evet, kıılıyorum. Ne kötülüğü var." dedim. İki kişi beni sorguluyordu. Biri soru soruyor diğeri "doğruyu söyle vs." gibi sözlerle bağıra çağıra beni psikolojik baskı altına almaya çalışıyordu. "İçinizden imam kim?" diye sordular. "İmam yok, kim önce gelirse namazı o kaldırıyor." diye cevap verdik. Tıp okuduğumuz için şöyle bir soru

da sordular bize: "Ölüm döşeğinde acil bir hastan geldi. Namazın da vakti çıkıyor. Namazı mı kılarırsın, hastayı mı tedavi edersin?" Bütün bu sorularla dindarlığımızın derecesini test etmeye çalışıyorlardı. Sonra bizden savunma yazmamızı istediler. Kendileri söylüyor biz savunmamızı yazıyorduk. "İmam benim!" yerine "Ara sıra ben de namaz kıldırıyorum." yazdım. Önce beni almışlardı savunma yazmam için. Ben bazı tebliğ çalışmalarında bulunuyor, sohbetlere insanları çağırıyor, Kur'an okumaya teşvik ediyordum. Demek biri beni şikâyet etmiş. Savunmamı bitirdikten sonra dikte ettirdikleri metni okudular. Namaz kıldırırım ibaresinin yanına parantez içinde "imam" ibaresini de eklettiler.

Bu olaylardan sonra etrafımda kimse kalmadı diyebilirim. Birlikte namaz kıldığımız arkadaşlarım, sınıf arkadaşlarım hepsi benden uzaklaştılar. Ama bu bizi durdurmadı. Kur'an okutmaya, sohbet etmeye devam ettik.

2004'ten sonraki üç dört yıl içerisinde sürekli kaybolan insanların, hapse atılanların haberlerini aldık. Biz de sokaktaydık. Yani yaşamaya devam ediyorduk. Sürekli camiye gitmiyorduk ama. Camiye devamlı gidenleri fişliyorlardı. Sonra bu insanların kiminle konuştuklarını, nerelere gittiklerini izledikten sonra kendilerince en uygun zamanda onları tutukluyorlardı. İki üç kişi bir araya gelmek, birlikte yemek yemek bile tehlikeliydi bu açıdan.

Ne zaman mezun oldunuz?

2007'de Tıpta Uzmanlığı da bitirip mezun oldum. Sonraki bir yıl içerisinde çember daralmaya başladı. Sohbet ettiğimiz gruptan bir arkadaşımızı tutukladılar. Kendi kendime dedim ki; sıra bize de geliyor. O yıl aynı zamanda pazarda ticaret işiyle de ilgileniyordum biraz. Bir arkadaşım Çin'den mal getiriyordu, pazarda satıyorduk. Birlikte iş yaptığımız arkadaş grubumuzla haftada bir yemek yerdik. Yemekte konuştuğumuz konu da din üzerine olurdu. Siyaset falan konuşmazdık. Zaten bizde tek siyaset var, kimse siyaseti bilmiyor da. Bizde -aleyhi leane- Kerimov'un adını bile anamazsınız. Türkiye'de devlet yöneticileri için adamlar demediğini bırakmı-

yorlar. Bizde kim olursa olsun Kerimov'un aleyhine bir laf söylerse işi biter. O kişiyi bütün sülalesiyle yok eder Kerimov.

Kovuşturmalar-Tutuklamalar ve Hicret:

İşte bu birlikte ticaret yaptığımız dört beş yıllık arkadaşım tutuklanınca, ben sıranın bize de geldiğini düşündüm ve yurt dışına çıkmaya karar verdim. Çünkü orada hapisanelerde yapılan işkencelere dayanmak çok zor.

Tutuklandıktan sonraki yargı sürecinde hak aramak çok zor. Avukat bulundurabilirsin ama bu çok sembolik, göstermelik bir şey. 159'dan tutuklanmışsa mutlaka hüküm giyer. Bir de 244. Madde var, örgütlenmeyi yasaklayan madde diyebiliriz buna. [Şu an biz üç kişi bir araya geldik, din konuşuyoruz; örgütlendik mesela(!)] Camilerde bile Kur'an öğretimi yasak.

2008 yılında bir arkadaşı daha kovuşturmaya başladılar. Askerlik şubesinden gelip şubeye çağırıyorlardı. O arkadaşım beni çağırdı ve bir yerde buluştuk. Durumu anlattı. İkametgahı dayısının evinde görünüyordu. Oraya gitmişler. O sıralar evli, iki çocuk babasıyım. Eşim üçüncü çocuğumuza hamile. Başkentteyiz, ailelerimiz uzakta.

Ne yapacağımızı şaşırdık. Ailelerimizle irtibat kurmak istemiyoruz, dikkat çekmek için. Çok zor bir durumdu bu. Ticaretle uğraşıyoruz, doktorluk yapıyorum. Arkadaşlarla bir araya gelip bir hafta bir evden çıkmadan düşündük. Yurt dışına çıkmaya karar verdik. Karar verdik; ama hangi ülkeye gideceğiz, nasıl gideceğiz, hiç bir şey bilmiyoruz. İlk pasaport kontrolünde tutuklanırsız zaten. Ancak komşu ülkelere, Kırgızistan veya Kazakistan'a kaçabiliriz. Sonra biriyle karşılaştık. Bize Kırgızistan'da tanıdık birinin olduğunu, bize yardımcı olabileceğini söyledi. Tüccar olan bu kişinin yardımıyla sınırdan kaçak geçip Kırgızistan'a ulaştık. Dört beş ay orada Oş şehrinde kaldık. Oradaki Müslümanlar tam bir Ensarlık yaptılar bize.

Bu esnada Özbekistan'da kalan arkadaşlarımızın birer birer içeri alındığını duyuyorduk. Biz işler normale dönerse ülkemize geri döneriz diye bekliyorduk. Ama gün geçtikçe işler kötüye gidiyordu. Anladık ki

Özbekistan'a gidersek bizi de hapsedecekler.

Bu arada Kazakistan'da BM Mülteciler Komiserliği olduğunu, uluslararası koruma verdiklerini ve üçüncü bir ülkeye geçme hakkı tanıdıklarını öğrendik. Oraya gittik. Bize büyük umutlar verdiler. Biz Özbekistan'da bıraktığımız ailelerimizi normal yollarla Kazakistan'a getirdik.

İki yıl çok rahat geçti. Tanıdığımız birçok aile üçüncü ülkelere; Avrupa, Amerika ya da Kanada'ya gitti. Bir yıl sonra, 2009'da Özbekistan Emniyetinin Terörle Mücadele Müdürü suikast sonucu öldürüldü. Aynı zamanda Özbekistan'ın buradaki Diyanet Başkanı konumundaki "saray hocası" diyebileceğimiz Enver Hacı'ya da bıçaklı saldırı oldu. Ama o ölmedi. Bu saldırıları kimin yaptığını bilmiyoruz tabii. Bu Enver Hacı, sorgulamalarda bulunup Müslümanlar hakkındaki kararı veren isim. "Bu Vahhabi, bu Hizbü't-Tahrir, radikal... içeri atılsın." veya "Bu normal, serbest kalsın." diyen isim.

2009'daki bu olaylardan sonra çok sayıda Müslümanı hapsedtiler. Kazakistan'dayken, Özbekistan dışında eğitim alıp Özbekistan'a giren ve orada insanlarla iletişim kuran, örgütlemeye giden birinin olduğunu duymuştuk. Bu insan dört beş polisin de öldüğü bir saldırıda şehit edilmiş, daha sonra o insanla birinci, ikinci, üçüncü dereceden ilgisi bulunan ne kadar insan varsa yakalanıp hapse atılmış.

Kazakistan'da Değişen Siyaset:

Bu olaylardan sonra Özbekistan Şangay beşlisi içinde yer alan Kazakistan'a baskı yapmaya başladı. Kazakistan'da da kanunlar değişti. Kazakistan'da 50'den fazla Özbek aile vardı bizim gibi. 2009 olaylarından sonra kaçıp gelenler de olmuştu. Özbekistan bizi geri istemiş ve Kazakistan'la anlaşmış. Kazakistan direkt bunu yapamayacağı için bizi BM mülteciler statüsünden çıkarıp kendi göçmenler bürosuna yönlendirdi. Bu şekilde Özbekistan'la aralarında ne konuştularsa bu yerine getirilmiş, hem de BM ismi uluslararası camiada kirlenmemiş olacaktı. Bize nisan ayının 10'una kadar adres bildirimini yapma zorunluluğu getirdiler. Gelmeyenleri yakaladığımız yerde sınır dışı (deport) ederiz,

dediler.

Herkes gidip kaydını yaptırdıktan 2-3 gün sonra bir sabah namazı vaktinde, bütün Özbek ailelerin evlerine maskeli, eli silahlı kişiler tarafından kapılar kırılarak baskın yapıldı. Evdeki erkekleri tutukladılar. Bizi göçmen bürosuna götürüp konferans salonu gibi bir yerde topladılar. Sonra içimizden 30 civarında kişiyi aldılar, hapse attılar. Diğerlerimizi ise tutuksuz yargılamak üzere bıraktılar. Biz dışarıda kalıp yaklaşık bir yıl mahkemeye çıktık. Bize "Sizin ülkenizde hiçbir sorun yok, dolaşısıyla sığınmacı statüsünden faydalanamazsınız." diyorlardı. Bu süre zarfında, dışarıdaki arkadaşlarımızdan dört kişiyi daha yakalayıp hapsedtiler. Bir akşam beni de yakaladılar. Hapse atacaktılar diye korktum ama serbest bıraktılar. Bıraktılar ama ben artık düşünmeye başlamıştım; nereye gitmeliyim diye.

Türkiye'ye Hicret:

Tam bu sırada Türkiye'ye gidebileceğimizi, bazı vakıfların orada bize sahip çıktığını öğrendik. Vizesiz gidebileceğimiz tek ülke Türkiye idi. Ama yine de kolay değildi. Havalimanına gidip orada birini bulduk. Ona istediği parayı verdik, o da bizi pasaport kontrolünden geçirdi ve İstanbul'a geldik. Yalnız uçak Kazakistan'dan havalanana kadar rahatlayamamıştım.

İstanbul'da pasaport kontrolünden geçerken memur pasaportuma mührü bastı, sonra "Dur, sen geçemezsin!" dedi. Türkçe bilmiyordum. Özbekçe "Ne oldu?" dedim. "Sen giremezsin" diyor. Ailemi de geri çevirdiler. Bir tercüman geldi. Seni alamayız, diyor memur. Geldiğin ülkeye geri göndereceğiz." diyor. "Gidemem" dedim. "Sen Özbekistan vatandaşıymışsın, oraya gönderelim." dedi. "O hiç olmaz." dedim. Bizi deport bölümüne aldılar. İki gün sonra Kazakistan'a geri gönderileceğiz. Saati belli. Elimize bir form verdiler. Biz orada, dışarıda bizi bekleyen mülteci arkadaşlarla irtibat kurduk. O da Mazlum-Der'e iletmiş durumu. Mazlum-Der avukatları aracılığıyla bizim için başvuruda bulunmuş. Bu şekilde "Başvuru sonuçlanana kadar seni gönderemeyiz." dediler ve kaldık. İki gün sonra sığınmacı başvurumuza Ankara'dan şöyle bir cevap geldi: "Senin pasaportun

var, ülken var. Seni sığınmacı olarak kabul edemeyiz. Ama bir ay ülkemizde kalabilir, gidebileceğin başka bir ülkeye gidebilirsin.”

Bu cevaptan sonra Türkiye'ye girdik. Yine gidip BM'ye başvurmak zorunda kaldım. Şu anki statüm “BM'ye sığınmacı başvuru sahibi.” Türkiye BM'nin kararına göre bir yol izleyecek. Burada BM'yle Kazakistan'daki sığınmacı statümüzün geçerli olması için bir görüşme yaptık. Ama hepimize olumsuz cevap verildi.

(Farid USMAN)

Farid Bey, siz de bize hikâyenizden bahsedebilir misiniz biraz?

Rusya'da Mütercimlik-İmamlık:

Ben ortaokuldan sonra üç yıl medrese eğitimi aldım. 1995'te Rusya'da bir mütercimlik işi teklifi aldım. Özbekistan o yıllarda yavaş yavaş karışmaya başlamıştı. 1995 yılında Rusya'nın Orenburg şehrinde Araplara ait bir medresede tercümanlık yaptım. Sonra orada bir camide imamlığa geçtim. Bu şekilde 3-4 yerde imamlık görevinde bulundum. Toplamda on yıl Rusya'da çalıştım. En son Nijnikamski'de imam yardımcılığı görevinde bulundum. Bu esnada görevime dair her şey resmiydi. 2000 yılına kadar Özbekistan'a rahat rahat gidip gelebiliyordum.

Sonra beni de aramaya başladılar. 2005'te Kazan'ın kuruluşunun 1000. yılı kutlamalarından önce istihbaratçılar beni çağırdılar; “Bir sorun yaşamamak için sizi beş yıllığına deport edeceğiz, Özbekistan'a göndereceğiz. Sonra dönersiniz.” dediler. Bu esnada cemaatimiz, öğrencilerimiz gitmemem için imza toplamış. İmam demiş ki; “O zaman Özbekler gelir, alıp götürürler.” Gerçekten de o zamanlarda Kazan'da bir arkadaşın evine silah koyup sonra onu tutuklamışlardı. Sonra da Özbeklere vermişler. Rus istihbaratı FSB ile Özbek istihbaratı birlikte çalışıyordu. Bir Tatar'la evlenip Rus vatandaşlığı alanları dahi vatandaşlıktan çıkarıp Özbekistan'a teslim ediyorlardı. Bu durum aynı şekilde devam ediyor.

Hicret:

Ben ailemle beraber Kırgızistan'a gitmeye mecbur kaldım. Orası daha rahattı, bazı işler parayla hallediliyordu. Hem tanıdık Özbekler de vardı Kırgızistan'da. Sonra biz de Kazakistan'a, başkent Almatı'ya gittik. BM'ye başvurduk, hatta Kanada Konsololuğuyla da görüşmüştük mülteci statüsü için.

Sonra Abdullah Bey'in söylediği gibi kanunlar değişti. Ve o sabah baskını yaşandı. Arkadaşlar beni aradı. Ben kaçtım evden. Ben kaçtıktan sonra eve gelip beni de sormuşlar. Üç gün kaçtım. Bu esnada İsveç'teki arkadaşlara, Azatlık Radyosu'na olay hakkında bilgi veriyordum. Üç gün sonra bir internetkafede beni tutukladılar. İçeride bir yıl kaldım.

Bu arada biz, Özbekistan'a verilmemizin uluslararası hukuka aykırı olduğunu ifade ederek itiraz mahkemesine başvurmuş-tuk. Ben savunma yapıyorum, hâkim elinde telefonla oynuyor. Konuşmam bitince, “Bitti mi?” diye sorup kararı açıklıyor. Karar önceden belli yani.

Bu esnada değişik yerlerle yazışmaya devam ediyordum. Türkiye'de bir hocam vardı. O İHH'yla görüşmüş. Yardımcı oluruz demişler. Bir yıl sonra bizi “Hapishane değiştiriyoruz.” diyerek havaalanına götürdüler.

Özbeklerin sesini duyunca kandırıldığımızı anladık. Direnmememiz için bize yalan söylemişler. Birbirimizden helallik almaya başladık. BM'ye, BBC'ye... her tarafa dilekçe göndermiş, Özbekistan'ı şikâyet etmişiz. “Bunlardan Özbekistan'ın haberi varsa yandık.” diyoruz. Bizi havaalanında diz çöktürdüler, secde pozisyonuna getirdiler. Sonra teker teker uçağa almaya başladılar. Özel timciler gelmiş, hepsinin yüzü maskeli. Bazı arkadaşların kafasına çuval geçirdiler. Uçak dışarıdan normal görünüyordu. Ama içine iki sıra kanep koymuşlar, ortada bir demir, kelepçelerimizi arkadan bu demire bağladılar. Oturamıyoruz. Bizimle dalga geçiyorlar, gülüyorlar. Şikâyet edenin ensesine elektroşok uyguluyorlar...

1,5 saat sonra indik. Polis merkezlerine

götürüldük. Beni Özbekistan'dan izinsiz çıkmakla suçluyorlar. Bu olaylar olurken İsveç gibi Avrupa ülkelerinde, İstanbul'da Kazakistan aleyhine gösteriler yapıldı. Kazakistan da dışarıdakileri tutuklamadı ve onların başka ülkelere gitmelerine göz yumdu.

Beni 3,5 ay sorguladılar. Beni 2007 yılında çıkan bir aftaki maddeler doğrultusunda serbest bıraktılar. Benim gibi birkaç kişiyi daha serbest bıraktılar, toplam 33 kişiden. Emniyet "Şimdi ne yapacaksın?" diye sordu. "Ailem Almatı'da kaldı, gidip onları alacağım." dedim. Olabildiğince hızlı davranarak bir pasaport çıkardım. Almatı'ya gidip oradan da Türkiye'ye geldim. Ailem zaten benden önce gelmişti. Ben BM'ye başvurmadım.

(Abdullah İSKENDER-Farid USMAN)

Şimdi de bizimle ilgili kayıp araması çıkarmışlar. Vatandaşlarını çok seviyor ya Özbekistan(!) Bizi dışarıda da rahat bırakmıyorlar. İslam tarihinde Habeşistan'a ilk hicretteki gibi. Bir suç işlese neyse. "Rabb'imiz Allah." demekten başka bir suçumuz yok! Dini duyarlılığı sebebiyle yargılananlara vatan haini muamelesi yapıyorlar. Taşkent'te onların konulduğu özel bir hapisane de var: "Taş Türme." Bu hapisanede siyasi tutuklular kalıyor. İçeride mafya, çete gibi davalardan hapis yatmış eski hükümlüler işkence yapıyorlar. Devlet onlara yemek veriyor, sigara alıyor; onlar da devlet adına işkence yapıyor.

Kerimov çok kindar biri, intikam almayı çok sever. İktidara geldikten sonra kendine yardımcı olan herkesi bir şekilde temizledi. Tam bir korku hali yaşanıyor Özbekistan'da. Biri içeri alındı mı kimse akıbetini sorgulamıyor, herkes onunla, ailesiyle ilişkisini kesiyor bizi de almasınlar diye. Hapiste olan arkadaşların ailelerine yardım eden, zekât vs. verenleri de içeri alıyorlar. Teyzemin oğlu buraya gelmişti. Dönüşte benimle görüştü diye içeri almışlar onu. Altı yedi aydır tutuklu. Daha mahkemeye çıkarılmadı.

Bizim gibi yurtdışında yaşayanları halkın nezdinde küçük düşürmek için çeşitli yollarla üretip internette yayımlıyorlar.

Özbekistan'dan ne tür haberler alıyorsunuz?

Nisan'da seçimler var. Dört aday varmış. Tabi diğerleri kukla. Sakal bütün gençlere yasak. Gençlikten yaşlılık kategorisine geçiş yaşı ise altmış! Yani altmış yaşına kadar kimse sakal bırakamaz. Başörtüsü de yasak. Önceden sadece kamu çalışanlarına, öğrencilere yasaktı; şimdi bu yasak sokağa da inmeye başlamış. Türkiye'den Özbekistan'a kargo göndereceğimiz zaman firmalar sizden dini kitap, seccade, büyük başörtüsü almıyorlar. Özbekistan'a giremez çünkü.

"Camiler açık." diyor Özbek devleti. Camiler açık ama abid yok. Gün geçtikçe dini zayıflatıyorlar. "Saray imamı" ne derse hocalarımız da onu söylüyor; helalse helal, haramsa haram. Gazeteciler yazamıyor, bilgi yolları tıkanmış, internet bloke edilmiş. Kapalı yani.

Türkiye'de diktatörlük var diyorlar. Çok komik geliyor bana, gülüyorum. Sadece Kerimov'a nispet ettiğimden değil; Amerika'dan, Kanada'dan gelen arkadaşlar "Türkiye'deki gibi bir demokrasi hiçbir yerde yok." diyorlar. İngiltere'de 2 yıl kalan bir arkadaş "Hayatımdan bıktım." diyordu. Eylemler için bir sokak ayrılmış, herkese bir gün verilmiş. Sanki bir tiyatro oyunu sergiler gibi eylem yapıyorlarmış. Bu arkadaş galiba her şey yoluna girdi diye düşünerek Özbekistan'a gitti. On gün sonra içeri aldılar kendisini. 6-7 yıldır hapiste. Allah kurtarsın.

Özbekistan'a dönmeyi düşündüğünüz oluyor mu hiç?

Hayır. Biz o saflık evresinden çıktık. Hadis-i Şerif'te "Müslüman bir delikten iki defa ısırılmaz." diyor ya, onun gibi. Özbekistan'a dönünce neyle karşılaşacağımızı biliyoruz.

Türkiye'deki "BM'ye sığınmacı başvuru sahibi" sıfatınız dolayısıyla yaşadığınız mağduriyetler var mı? Sığınmacı veya mülteci hakkını kazansanız neler değişir?

Kazakistan'dayken en az kırk beş günde bir maddi yardımlar oluyordu. Türkiye'de

resmi hiçbir yardım yok. Sivil toplum kuruluşları yardım ediyor sadece. Onlar da erzak yardımı yapıyor. Çalışma iznimiz yok. Mülteci statüsü alsak bile çalışma izni alamıyoruz. Bu biraz Türkiye'ye has bir durum. Mültecilik burada geçici bir statü. Avrupa'da kalıcı olarak mülteci statüsü veriliyor. Türkiye kalıcı statüyü ancak Avrupalılara verebiliyormuş. Diğer mülteciler için bir geçiş ülkesi Türkiye. Üçüncü bir ülkeye gidene kadar bekleyebiliyorlar burada.

Türkiye halkı kadar bize sıcaklık gösteren, hoşgörüyüyle yaklaşan başka bir halk yok. Bu sebeple çok müteşekkirimiz Türk halkına. Türkiye'nin iyi tarafı çocuklarımız okuyabiliyor. Bir yıldır da genel sağlık sigortası kapsamındayız. Ancak çocuklarımızın pasaport sorunu var. Burada doğan çocuklarımız var, elimizde sadece doğum belgeleri var onların. Bu da Özbekistan'da hiçbir işe yaramaz.

Türkiye Cumhuriyeti'nden ve halkından sizin beklentileriniz nelerdir? Ayrıca, Türkiye ile Özbekistan geçmişte bir sorun yaşamıştı. Bunun sebebi neydi? Bu konuda da bizi aydınlatırsanız memnun oluruz.

Devletten öncelikli beklentimiz, Türk cumhuriyetlerinden gelip burada bizim konumuzda bulunan insanlara yasal statü vermesi, iş imkânı tanınması. Çoğumuz eğitimliyiz ve elimizden bir iş geliyor. Doktor var, eczacı var... Dinimiz, dilimiz, örfümüz aynı sonuçta.

Çalışsak da çalışmasak da, çalışma statümüz olsa da olmasa da Allah rızkımızı verir. Biz buna inanıyoruz, elhamdülillah. Biz ebeveynler kendimizi düşünmüyoruz fazla. Yaşayacağımızı yaşadık diyoruz. Ama çocuklarımız için endişeleniyoruz. Evet, burada okuyorlar ama yarın büyüdüklerinde uluslararası alanda devletsiz, vatansız insanlar olacaklar şu anki durumumuza göre. Pasaportları yok çocuklarımızın, pasaport alma imkânları yok.

Bizim Özbekistan'da buradaki villalar gibi evlerimiz vardı. Kadınlarımız-kızlarımız açık gezse, biz de cumadan cumaya camiye gitsek orada yaşamamız için bir sorun yoktu. Biz dinî gerekçelerle vatansız

kaldık, dinimizi yaşamak için hicret ettik. Burada bize en azından Doğu Türkistanlı Uygurlar gibi bir vatandaşlık hakkı tanısalılar bu bize yetecek. Buradaki yöneticiler Özbekistan'da böyle bir sorun olduğunun farkında değiller. Bu biraz da basında, medyada yeterince yer almamakla ilgili. Sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerinin azlığıyla ilgili. Şimdi İstanbul'da, başkanlığını Burhan Kavuncu'nun yaptığı Türkistanlılar Derneği var. Değişik illerde temsilcilikleri olan bu dernek Özbekistan sorunuyla ilgili gösteriler, basın açıklamaları yapıyor.

Özbekistan; Amerika'yla da, Rusya'yla da, Çin'le de iyi geçiniyor. Onların isteklerini yerine getiriyor, onlar da "Kerimov diktatör olsa da isteklerimizi yaptığı için bir sorun yok." düşüncesiyle hareket ediyorlar.

Türkiye-Özbekistan Sorunu:

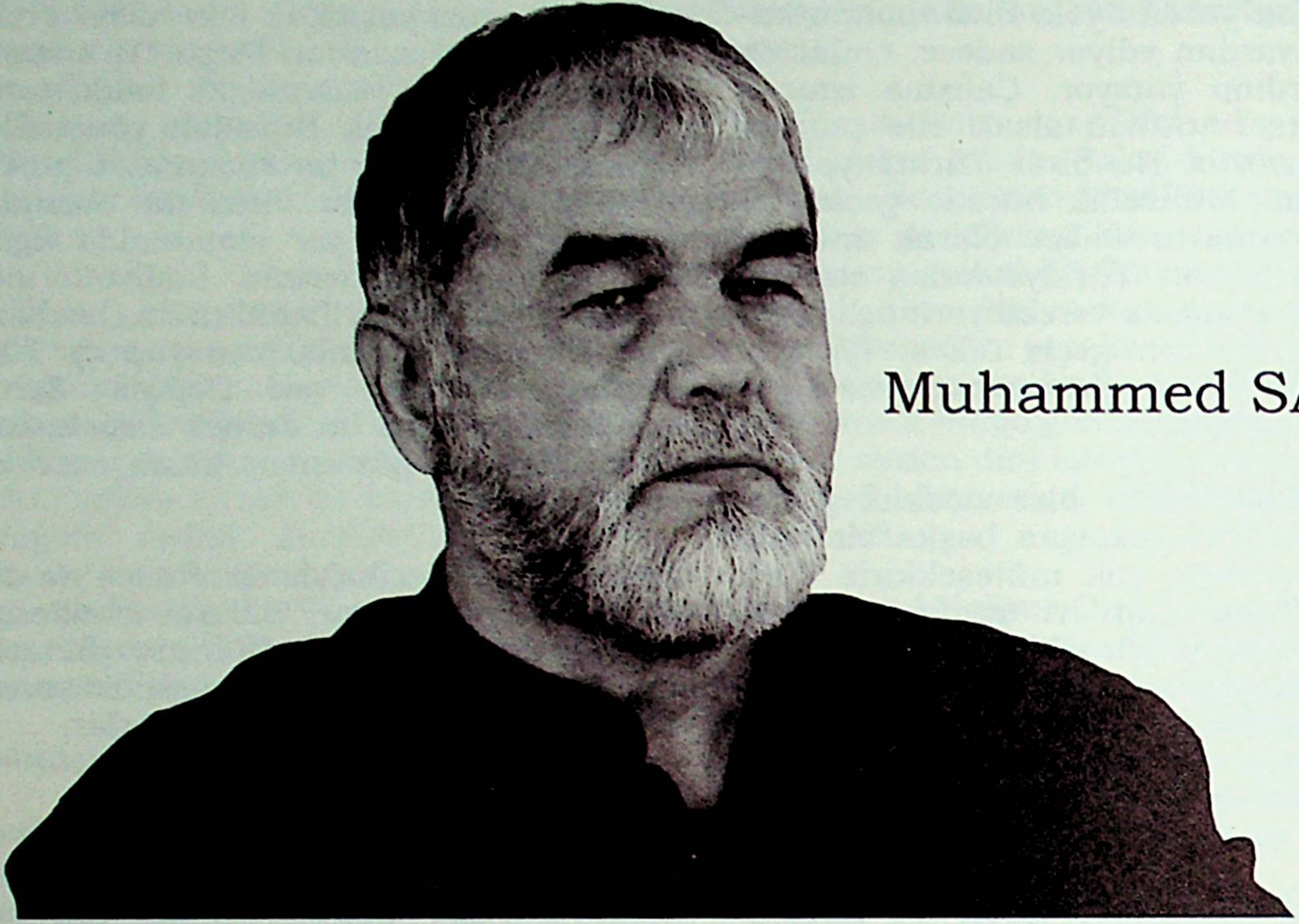
Özbekistan'daki ana muhalefet lideri Muhammed Salih Özbekistan'dan kaçarak Türkiye'ye sığındı. Temel sebep bu. Muhammed Salih; burada, İstanbul'da yaşıyor.

Özbekistan Muhammed Salih'i talep etmişti, ama Türkiye vermedi. Bunun üzerine Özbekistan Türk okullarının hepsini kapattı. Türkiye'de okuyan öğrencilerini geri çağırdılar. Türk işadamlarının şirketlerine el koydular. Ama şu an durum biraz daha farklı. Orada çalışan Türk işadamları var, bir tane de Türk okulu var. Biraz daha ilişkiler düzeliyor diye haberler alıyoruz. Davutoğlu dışişleri bakanı iken Özbekistan'ı ziyaret etmişti.

Özbekistan ile Türkiye ilişkileri düzelse Kerimov'un ilk isteği bizi talep etmek olur. Yani bu durum bizim için iyi olmaz.

Peki, sorunun çözümü noktasında neler yapılmalı sizce?

En önemlisi zulmü duyurmak lazım. Biz burada da Kerimov korkusuyla yaşıyoruz. Çünkü ailelerimiz orada. Yetmiş yaşındaki adamı zina etti diye tutuklayıp "Oğlun gelsin, seni bırakırız." demişler. Yani, Özbekistan'daki aile bireylerimiz için endişe ediyoruz. Ama en son dedik ki; nasıl davranırsak davranalım, onlar bildiğini yapar.

Muhammed SALİH

Bunun için 11 Ocakta, İstanbul Saraçhane'de Özbekistan ve Rusya'nın muhacirlere yönelik cinayetlerini protesto ederek basın açıklaması yaptık. Yine 20 Şubat günü Cuma namazından sonra Abid Kari Nazarov'a yapılan suikastın 3'ncü yıl dönümü münasebetiyle İstanbul Taksim'de bulunan İsveç Başkonsolosluğu önünde basın açıklaması ve yürüyüş yaptık.

İleride ne olur bilinmez ama biz Özbekistan'da işler düzeline kadar Türkiye'nin bize sahip çıkmasını istiyoruz. Tabii Türkiye'nin iç siyaseti de çok karışık. Yalnız şunu söyleyebiliriz; Türkiye'nin Orta Asya üzerinde bir etkisi yok. Hiçbir zaman da olmadı. Özbekistan bağımsız olduğu ilk zamanlarda Ruslara sırtını döndü, Lenin-Stalin heykellerini yıktı, Rusça yer isimlerini değiştirdi vs. Ama daha sonra Amerika'dan umduğunu bulamamış olacak ki yeniden Rusya'yla ilişkiler düzeldi. Şu an Orta Asya üzerinde Çin, Rusya ve de Amerika etkili.

Özellikle Rusya'nın ileriye dönük önemli planları var bölgede. Kırım'da, Ukrayna'da, Osetya'da neler yaptıkları ortada. Şimdi bazı şartları taşıyan kişilere Rus pasaportu vermek için bir kanun hazırlığı

içindeler. Buna özellikle Kazakistan, Özbekistan karşı çıkıyor. Çünkü yarın diyecek ki; benim şu ülkede şu kadar vatandaşım var, onları korumam lazım. Rusya bunları yapıyor, Türkiye bize en azından bir ikamet izni verse biz razıyız.

Sizlerin ve Özbekistan'daki kardeşlerimizin sorunlarının çözülmesi, zulmün sona ermesi temennilerimizle, sizlere çok teşekkür ediyoruz.

Amin, biz teşekkür ederiz.

**Güvenlik gerekçesiyle Özbek muhacirlerin gerçek isimlerini kullanmadık.*

SORU

iffetli ve onurlu
sadece bu yüzden kaçak
kaçak kimsesiz ve korkulu
muhacir bir anne eteğine tutunup
iklimler ve kıtalar aşarak

korkarak
saklanarak
yasak girişler yaparak
yasak çıkışlar yaparak
polis ve jandarma
ve kravatlı
ve resmi
herkesten ve her şeyden ürkerek sakınarak
kapına kadar gelmiş çocuk
-uzbekistan fukarası iri kara iki göz-
açık ve cevap istemez
bir sorudur sade
— arzı geniş bulmadınız mı?

“ölüme beş saat mola”

Çok sayfalı ölümlere kanlı bir ayraç daha
'Ölüme beş saat mola...'
Öldürmeye memur,
Sinsiliği imar, mesaisi cerahatin ta kendisi
Sigara içecek kadar dağılacakmış
Göğün boynuna dolanan duman.
Acı, oluk ağzında
Kan kabuk bağlamaz,
Oluk oluk boşalır toprağın peteğine,
Yıkar küçücük parmaklarını
Bükülmüş ayaklarını...
Ne oyundan ne ölümden kaçamayan çocukların
Pembe kefenli rüyalarını
Küçük kızın elbisesinde beyaz çiçekler
Ateş kokusu baki, yakar yapraklarını

Sonra,
Mavi anaç bir dalga
Gazze gibi mahir, şehit ve hür
Öper çocuklarının kumlu yanaklarını
Biraz önce sağdılar, vardılar, sıcacıktılar
Bombaladılar
Duvarlara sağanak metal, sokaklara kan gölleri
Enine boyuna ölüm!
Yıkıntılar...
Yıkıldılar mı?
Şahit olurken doğrulur insan!

Ekranlar sel suyu, ellerim kuru
Az önce öldüm yine,
Taş silkeledim kalbimin kuyusundan
Ecelin yanağına sümbül, menekşe gül
Saçlarını çıkardım içimden, çok küçücüktü yaşın
Taradım, kırmızı kırmızı terliyordu saçların
Küçük kız, elbisendeki çiçekleri topladım
Sen ölürken içime düştü başın
Bir kucak kemik ve et
Bir kucak cennet...

EBU CENDEL'İN KARDEŞLERİ

Emine ŞAHİN

Yüreklerinden yüreğime, yüreğimden yüreklerine bir şeylerin aktığı insanları, muhacir Özbekleri görecektim. Uzun zamandır görüşmemiştim. Heyecanlıydım. Onlar Türkçe, ben Özbekçe bilmediğimiz halde dakikalarca konuşabildiğimiz, anlaşabildiğimiz dostlarla yine hasbihal edecektik. Sadece göz göze bakarak hemhal olabilecektik. Her şeye rağmen bu dünyada tutunacak, sevinilecek şeyleri, Rahmanın vaadini birbirimize hatırlatacaktık.

Buluştuk. Konuştuk. Dilşâde'nin müslüman olduğu için hapse atılmış fakat iki gün sonra tahliye edilmesi muhtemel ablası için sevindik. Yine müslüman kimliğinden dolayı 19 yıla mahkûm edilmiş eniştesine üzüldük. Bu çetin sınavda onlara dayanma gücü vermesi için Rabbe dualar ettik. Lâkin başka bir şey vardı. Belki kaygı, belki bilinmezlik, belki çaresizlik...

Türkçesi olan bir muhacir anlattı: "Özbekistan'dan Kırgızistan'a hicret etmiştik. Özbekistan ve Kırgızistan liderleri arasında dostluk bağı kurulunca, Kırgız yönetimi elindeki Özbek muhacirlerin bir kısmını jest veya hediye olarak Özbekistan'a teslim etti. Özbekistan devleti ise onları hapse attı, işkenceye aldı. Şimdi duyuyoruz ki Özbekistan - Türkiye ilişkileri de iyiye gidiyormuş. Türkiye de bizi hediye eder mi? Verir mi? Verir mi? Verir mi?"

Zihnimde yankılanıp duran bu kelime ezdi beni. Bazen hiçbir yere ait olmadığımı, bazen de bütün dünyaya aidiyet hissettiğim şahsi âlemimde böyle bir korkum hiç olmamıştı. Bir şekilde kendimle ilişkilendirdiğim, sahiplendiğim veya kendimi ait hissettiğim bir toprak hep olagelmişti.

Aklıma, müslümanları öz yurtları olan Mekke'ye sokmak istemeyen müşriklerle Hz. Peygamber arasında imzalanan Hudeybiye Anlaşması geldi. Anlaşmanın bir maddesine göre, müslüman biri İslam'dan vazgeçerse Mekke'ye dönebilecek, ancak müslüman olmuş Mekkelilerin Medine'ye sığınmasına izin verilmeyecekti. Bazı müslümanlar, bu maddeyi kabul eden Peygamberi anlayamadı. Bu nedenle sitem edenler, kızanlar oldu. Oysa hesaplar üstünde bir hesap vardı.

Anlaşmadan sonra Mekkeli Ebu Cendel müslüman olup Medine'ye geldi ancak müslümanlar, anlaşma gereği onu babasına iade ettiler. Ebu Cendel ise babasının elinden kurtulup Mekke ile Medine arasına yerleşti. Onun gibi Medine'ye gidemeyenler de Ebu Cendel'in etrafına toplanarak Mekke'nin ticaret kervanlarına zarar vermeye başladılar. Sonunda Mekkeliler bizzat Peygambere gelerek Hudeybiye'nin bu maddesini değiştirmek istediler.

Safların bozulduğu, her şeyin bulanıklaştığı, Mekke'nin ve Medine'nin birbirine karıştığı dünyamızda Ebu Cendelleri bağrına basacak, onları koruyup kollayacak bir ülke ne kutlu, ne mübarek olurdu! Bu şerefe kavuşacak bir ülke olur veya olmaz; bu ülke bizim ülkemiz olur veya başka bir ülke... Ama hakikat değişmez:

"Kendilerine zulmedildikten sonra Allah için hicret edenleri, dünyada güzelce yerleştireceğiz. (Onlara) vereceğimiz ahiret mükâfatı ise daha büyüktür. Keşke bilseler! Onlar ki sabrederler, Rablerine dayanırlar." (Nahl, 41-42)

harikulade sıkıntılar

I.

Hepimiz
Yalnızlık balonları içindeyiz sevgilim!
Sansam da değmiyor ellerim ellerine.
Bütün sakinleri bu şehrin,
Bütün dalgınları, bütün habercileri...
Yalancı heyecanlarla boyayıp yüzümüzü
Kürsüye çıkıyoruz.
İlk koltuk sırasına selam durup,
Onayını alıyoruz herkesin.
Sayın kravatlar, ceketler, tıraş bıçakları
Kanun koyucular, arabalar,
Sevgili diş macunları,
Ve tüm diğer küçük tanrılar!
Onayınıza sunuyorum ömrümü.
Gerekli evraklarım ektedir;
Soğuk mühür, pul, imza...

II.

Bu soğuk asfalt,
Bu stop lambaları,
Tabelalarda göz kırpan
Bu silik heyecan,
Teras katlarından bodrumlara,
Kenar mahallelerinden
Bulvarlarına kadar bu şehri,
Özlenen bir koku gibi tıka basa dolduran
Bir ruh var sandırıyor insana.
Ve insan, bu vesileyle hatırlıyor
Bir ruhu olduğunu.

III.

Ne zaman bugünkü gibi,
Şöyle şiddetli bir yağmur yağsa,
Bardaktan boşanırcasına hani...
İşte o zaman dursun istiyorum her şey.
Herkes işi gücü bıraksın ve dursun.
Paydos etsin tüm fabrikalar,
Mahkûmlar avlulara dökülsün.
Bütün bilge ihtiyarları köylerin
Endişeyle köy meydanlarında
Derin çizgili alınlarını yağmura tutsun.
Herkes yollara ve camlara koşsun.

Olur da bu şiddetli yağmur,
Semanın üst katlarının zeminlerini
Islatıp kayganlaştırır
Ve bir melek kazayla yeryüzüne düşerse;

Bizler de önce yaralarımızı sargılayıp,
Halini hatırını sorduktan sonra
Üst katlarında göğün,
Sohbetler arasında
Adımız geçiyor mu
Öğrenmeyi umarak,
Taze bir haber sorarız Tanrıdan...

IV.

Bir kamp ateşinin etrafında toplanan
Heyecanlı çömezlere
Efsanevi av öyküleri ya da
İşıltılı bir konferans salonunu
Hınca hınç dolduran meraklılara
Varlığın sırlarını anlatacakmışçasına
Heves ve gururla
Başlasam da söze...
Yorgunum diyorum
Bir süre sonra.
Yorgunum...
Ve bu yorgunluğum,
Özenle emzirip büyüttüğü
Çocuğudur tedirginliğin.

Sonra sözü döndürüp dolaştırıp
Ölüme getiriyorum.

Bunu senden öğrendim Tanrım.
Senin sözü eğip bükmeden,
Bütün çiçeklerden, ağaçlardan,
Ateşli hastalıklardan,
Depremlerden, sellerden,
Derinleşen yüz çizgilerinden,
Parıldayıp sönen heyecandan,
Genişleyip daralan rızıktan,
Döndürüp dolaştırıp,
Konuyu buraya,
Yani ölüme getirmenden öğrendim.

V.

Büyüklerim ölüyor Tanrım!
Küçüklerim, yaşıtılarım...
Ve ben bununla ne demek istediğini
Anlıyorum sanırım.

AYNI OLMAK / AYNİLEŞMEK / FARKLILAŞMAK

Halil MERT

Hiçbir insanın, insan olma temelinde bir değerinden farkı yoktur. Allah insanı 'insan' olarak yaratmıştır. Vahyolunan ilk ayetlere baktığımızda iki şey dikkatimizi çeker: Yaratan Rabb'inin adıyla oku. İnsanı 'alak'tan yarattı. (96/Alak, 1-2) Birinci mesaj insanın okuyup insanlığının bilincine varması; ikincisi ise insan olmak bağlamında hiç kimsenin bir değerinden farklı olmamasıdır. Yani insan olarak yaratılma bağlamında hepimiz aynıyız.

Ancak ilahi mesaj, insanın aynılığından öte bir de aynileşmesi yönünde bir şeyler söylemek, insanın aynileşmesini sağlamak amacıyla Âdem'den Muhammed'e kadar çoğu defa özde aynı içeriği taşıyan emirlerle insan hayatını yönlendirmeye çalışmıştır. İman esaslarıyla aynileşmeyi sağlamak, ibadet hükümleriyle aynileşmeyi sağlamak, toplumsal düzenlemelerle aynileşmeyi sağlamak gibi.

Kuran'ın ifadesiyle: "...Müminler bir binanın tuğlaları gibidir... (61/Saff, 4)" Peygamberin ifadesiyle: "Müminler bir bedeninin organları gibidir. Biri rahatsızlanınca diğerleri de rahatsız olur." Her iki ifadeye aynı doğrultudan bakacak olursak, iki ifade de bize insanların aynileşmesi gerekliliğini açık açık söyler. İlahi mesaj müminlerin birer tuğla misali aynileşmesinin gerekliliğini ifade ederken, hadis-i şerif ise bu aynileşmeyi canlı bir organizma olarak somutlaştırmıştır.

Yani insan olarak yaratılmış olma bir realite, bir aynı olma durumudur. Mümin ve Müslüman olmak ise insan olmanın (aynı olmanın) yanı sıra bir de aynileşmeyi gerektirmektedir. Mümin ve Müslüman olan diğer insanlarla aynileşmeyi, aidiyeti, yekvücut olmayı, bir ve beraber olmayı gerektirmektedir Müslüman olmak.

Bunun tersi farklılaşma, aykırılışmadır. İlahi hitapta: "Allah'ın ipine topluca sarılın, farklılaşmayın.(3/Ali İmran, 103)" buyrulmaktadır. Hitap müminlere, Müslümanlardır. Aynı zamanda hitabın içeriği aynı olmakla ilgili değil, aynileşmekle ilgilidir. Aynileşme çabası içinde olan (veya öyle görünen) insanlara bir uyarı, bir tavsiye niteliğindedir bu ayet. 'Farklılaşmayın!'

Buradan da anlaşılıyor ki aynileşme konusunda insanların ayrıldığı kategoriler 'farklılaşmayın' hitabı çerçevesinde şekillenir. Yani insanlar aynileşme/farklılaşma noktasında kâfir, münafık, müşrik ya da mümin olur.

Aynileşme toplumsal olarak ne kazandırır bize/müminler topluluğuna?

- * Aynileşen insanların sınırları olamaz (coğrafi sınırlar).
- * Aynileşen insanlar arasında sınıf farklılıkları olamaz.
- * Aynileşen insanların toplumsal problemleri asgariye iner.
- * Aynileşen insanlar arasında otorite kavgası olamaz. Bilirler ki mutlak otorite Allah'tır.
- * Aynileşen insanların dünyevi hedef ve kaygıları olamaz. Tabii ki dünyada yaşıyorlar. Burada yaşamanın gereklerini yerine getireceklerdir. Ama amaç dünya değil, aynileştikleri insanların/ diğer müminlerin refahı ve Allah rızasıdır.
- * Aynileşen insanların bireysel çıkar çatışmaları olamaz.
- * Aynileşen insanların birbiriyle bireysel temelli mücadele içinde olmaları beklenemez.

Özetle aynileşen insan Allah'ın Kuran'da çizdiği model insandır. 'Elinden ve dilinden herkesin ve her şeyin emin olduğu insandır o.'

VAHİY İSLAMİ KİMLİĞİ İNŞA REHBERİ

...ve belki içinizden iyi ve yararlı olana davet eden,
doğru olanı emreden, eğri ve yanlıştan alıkoyan bir topluluk çıkar:
Nihai kurtuluşa erişecek kimseler, işte bunlar olacak.
(3/Âli İmran – 104)

Ömer ESEN

Kimliğimiz; bizi biz yapan, anlam arayışı sürecimiz boyunca vardığımız dünya görüşümüz ve bununla şekillenen doğru-yanlış, adalet-zulüm, gerekir-gerekmezler etrafında vücut bulan öğretimizin dışı vurumudur. Varoluşa ilişkin “Ben neyim, niçin varım, nereye doğru gidiyorum? vb.” sorulara verdiğimiz cevaplara binaen bir kimlik tanımlamamız olur. Ayrıca bu tanımlama ki; bizi seküler, egoist, hedonist, hümanist, ulusalcı, anamalcı, liberal ya da Müslüman gibi kimliklerden birisiyle buluşturur.

Kimliği oluşturan iki temel unsurdan söz etmek mümkündür. Baştan söylemeliyim ki, bu sınıflandırma çabası, kavramı veya olguyu anlamlandırma için oluşturulmuş sübjektif bir tasniflemedir. Bu unsurlardan birincisi tanımlama ve tanınma, ikincisi ise aidiyettir. Tanımlama, tanınma: İnsanın toplum ve hayat içerisinde, hayatı ve kendisini nasıl tanımladığı ayrıca toplum tarafından nasıl tanındığıdır. Aidiyet ise insanın hayatı ve eşyayı tanımlama biçiminden hareketle kendini herhangi bir düşünme ve anlamlandırma biçimine ve/veya toplumsal gruba dâhil hissetmesiyle kendini gösterir.

Kimlik kavramının insan tekinden başlayan ve sosyal alana kadar uzanan bir süreci kapsadığı, kavramla ilgili yapılan muhtelif tanımlamalarda görülmektedir. Her durumda sosyal bir varlık olan ve sosyal bir grubun içine doğan insanın, yapısı

gereği aidiyet ve mensubiyet duygularından arınmış bir kimliğe sahip olması düşünülemez.

Kavramın İslamî olanla bir araya geldiğindeki anlamsal düzlemi hakkında şunlar söylenebilir: İslam’ı ve onun karanlıklardan aydınlığa çıkarıcı mesajı ile hayata müdahil olabilmek için Kur’anî bir bilince ve bu bilinçten neşet edecek Peygamberî bir duruşa, kısacası İslamî bir kimliğe sahip olmak gerekmektedir. Peki, nedir bu dillere pelesenk olan İslamî kimlik kavramı? Sadece soyut ve zihinsel bir süreç midir? Salt bireyseli iyileştirme çabası mıdır? Şimdi bu kavramsal çerçeve üzerinde biraz duralım.

Kendini İslam’a nispet eden kişiler, oldukları an itibarıyla içinde buldukları sosyal gruba olan aidiyetlerini sorgulama süreçlerinden geçirmeksizin imanî bir boyut kazanamazlar. Ancak kategorik bir mensubiyet söz konusudur. Rabbimiz İslam’ın temel kaynağı olan vahiyde bu durumu “imanın kalbe yerleşmemesi” olarak nitelendirir. Buradan hareketle öncelikle insan teki olarak imanımızı atalara ve halka değil, Kur’an’a ve Resul’un tevatür sünnetine dayandırmak; Kur’an’ın fiillerimizin temel ölçüsü (furkan, kavlü’l-fasl) olduğu gerçeğini aklımızdan çıkarmamak gerekir.

Kur’an bütün insanlığa Allah’tan inzal edilen; hayatı kuşatan, evrensel bir çağrıda bulunmak ve bu bağlamda örnek bir

toplum inşa etmek için gelmiştir. Kur'an hayata müdahale etmek için bir süreç dâhilinde indirilen bir hitap ise, Kur'anî bilinçlenme de sosyal gerçeklikten ve vahyi şahitliği üstlenen bir eylemlilikten ayrı düşünülemez. Dolayısıyla İslamî kimliğin ne olduğundan önce ne olmadığına üzerinde durmak gerekir. İslamî kimlik toplumsal gündeminde olmayan, fitrata aykırı olana ve zulme karşı bir duruşun olmadığı "mistik ahlaksızlık" hali değildir. Tabii tersi durum da geçerlidir. Yani toplumsal alanı ıslah etme hedefinde olup şahsi ve temel ahlaki vasıfları üstlenme konusunda duyarsızlığın ve umarsızlığın adı da değildir İslami kimlik.

Unutmamak gerekir ki, Hz. Âdem'den bu yana adımızı Müslüman olarak koyan Rabbimizdir. Ve Rabbimiz kitabında ve ahlaki Kur'an olan Nebi'nin örneğinde bizlere murad-ı İlahiyi ibraz etmiştir. Rabbimiz ilahi hitabında bizlere şöyle sesleniyor:

"Allah'ın rızası uğrunda gerektiği gibi cihad ediniz. O sizi bu görevi yapmak üzere seçti. Din konusunda size hiçbir zorluk yüklememi. Atanız İbrahim'in dinidir bu. Allah sizi gerek daha önceki kutsal kitaplarda gerekse elinizdeki Kur'an'da «Müslüman» olarak adlandırdı. Amaç, Peygamberin size tanık ve canlı örnek olması, sizin de diğer insanlara tanık ve canlı örnek olmanızdır. Öyleyse namazı kılınız(salât ediniz), zekâtı veriniz ve Allah'a sınımsız bağlanınız. Sizin efendiniz, koruyucunuz O'dur. O ne güzel efendi ve ne güzel destekleyicidir!" (22/Hacc-78)

O vakit İslamî kimliğimiz iç içe geçmiş iki süreci birlikte yürütmenin sorumluluğunu bizlere yüklemektedir. Nedir onlar dersiniz: Şahsi hayatımızda muttaki bir kul olma yolunda temel insani erdemleri (doğruluk, dürüstlük, emin olmak, çalışkanlık, liyakat sahibi olma, adalet arayışı, temizlik vb.) ahlaklaştırmak ve bunları anlamlı kılacak sosyal şahitliği (emr-i bil-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker) yerelde ve tüm dünya sathında imkânlar çerçevesinde gerçekleştirmenin gayreti içerisinde olmaktır.

Unutulmamalı ki, vahyin gösterdiği ilahi kurtuluş reçetesi şahsi kurtuluşun toplumsal ıslah yolunda ortaya koyulacak cehde bağlı olduğu, bu ortaya konulurken de yeryüzünün halifesi olma sorumluluğunu unutmayacak muttaki bir tavır gerektirdiğidir. Bilge Kral Aliya'nın deyişiyle "Müslüman kendi manevi kurtuluşunu toplumsal ve siyasi kurtuluşun şartı olarak görür."

Vahiyle yoğrulmuş bir kalple, hayatın bütün alanlarına ilişkin özgün ve nitelikli üretimlerin(salih amel) gerçekleştirilmesi çabası tahayyülümüzü, ufkumuzu, gayemizi ve buradan hareketle tüm fillerimizi şekillendirmeli. Edebiyattan sanata, ekonomiden bilime, siyasetten sosyolojiye, eğitimden spora; kısacası hayatı kuşatan, bizi hayatla buluşturup benliğimize ve topluma can suyu veren bir duruşun adıdır İslamî kimlik. İslamî kimliği inşa rehberi ise hayata hayat veren vahyin ta kendisidir.

İslamî kimliğe sahip olmak "Millet-i İbrahim" olduğumuzun bilinciyle hareket etmeyi gerektirir. Filistin, Suriye, Arakan, Doğu Türkistan, Mısır, Orta Afrika'daki; kardeşlerimiz, yeryüzünün tüm mustazafaları; seni, beni, bizi, kardeşlerini ahitlerine sadık olmaya çağırıyorlar. Sessiz sedasız, boyunlarında kanlı ve soğuk urganla, vücutlarında demir bilyelerle, kaynakları karamericilerin müreffeh yaşamlarına kayna olarak, gayri insani duvarlara mahpus sessiz bir çığlıkla çağırıyorlar. Anadolu sathında, Kürt coğrafyasında, yerelde ve kısacası dünyadaki bütün coğrafyalarda geçmişten günümüze sergilenen cana kastedici, buyurgan, dışlayıcı, kimlik dayatıcı, emeği sömürücü ve ifsat edici her türlü haksızlığa Muhammedî bir karşı koyuş ortaya koymak ve adil şahitlerden olmak istiyorsak vahiyle yoğurulmalı, hayatın her alanını vahiyle yoğurmaliyiz. Ve böylece "biz" olmayı başarmalıyız.

Söylenecek söz çok ama artık sabır, salât ve cihad zamanı.

O vakit Ve'l-Asr....

hicran yürekli

Hicran yürekli
Yürekler hüzünlü bugün
Bir çocuk kapıya koşar yalınayak, babam geldi diye

Hicran yürekli, yürekler yorgun bugün
Yaşlı bir ana, yetim bir çocuk boynunu büktü
Bir eş, dizleri üstüne çöktü
Küçük bir kız çocuğu, sözü kendinden de büyüktü

Babam kara gözlüm, elmas yüzlüm
Elleri nasırlı yüreği yorgun

Hicran yürekli, haykırımlar yürek titretti bugün...

mugayra

Karanlık çöktü yüreklerle
Lambası sönmük kentin ortasında
Ramallah'ta çocuk sesleri yükselir mugayra
Acının en zemherisiyle

Oyunlar oynardık mugayra
Toprağa düşmezdi cansız bedenler
Ölüm getirmezdi ıslık sesleri
Toprak can verirdi
Kimyası bozulmamış duygularımıza.

Ellerimiz çamurda kirlenirdi mugayra
Gözyaşlarıyla hicret etmezdi
Azap içinde yaşayan ruhlara

Toprağın bağrında toprak olurduk mugayra
Bombalar kefen olmazdı bedenlerimize
Kurşuni mezarlarda

EN GÜZEL SİYAH'A KAVUŞMA

Adnan COŞKUN

En güzel siyah, Kâbe... İlk gördüğümde boşluğa düştüm. Kalbim çıkacaktı sanki yerinden. Aklım gitmişti. Tek bir şey düşünüyordum o da ne düşünmem gerektiği. Hep televizyonlarda resimlerde gördüğüm; küçükken hacca giden büyüklerimizin getirdiği döndürmeli oyuncak fotoğraf makinelelerinden bakardım Kâbe'ye. Şimdi ise aracısız olarak kendisine bakıyordum. İnsana ve insanlığa hükmeden bir duruşu vardı. O, bana öylece hükmedercesine bakarken birden utanç duygusu sardı beni. İşlediğim günahlardan dolayı utanıyordum. Bir anda bir sürü günahım aklıma geldi ve bu günah yükünü taşıyamayacağımdan endişe ettim. Ama Rabbim kimseye taşıyabileceğinden fazla yük yüklemeydi. Sonuçta bizi o kutsal topraklara günahlarımızla birlikte çağıran Rabbimizdi. Şüphesiz ki Rabbimiz bizim günahlarımızı bizden daha iyi biliyor. Oraya gitmem önüme çıkan bir af kapısı demekti. Geçmiş mazide kalmıştı artık. Şimdi bütün benliğimi Kâbe'ye vererek ibadet yapmalıydım. Rabbimizin emrettiği de buydu. Bir sürü insan beyazlar içinde kefeniyle birlikte tavaf yapıyordu. Bende onların içine girdim. Birinci tavafı yaparken şunu fark ettim: "Üstünlük ancak takvadadır." Önümde-arkamda, sağımda-solumda bir sürü insan, hepsi beyazlar içinde ve kimsenin ne ismi ne rütbesi belli. Oysa bu kutsal toprakların dışında insanların birbirlerine üstünlük kurmak için başvurmadığı yol yok. Çoğu insan bir gruba hâkim olmak veya bir bölgeyi yönetmek istiyor. Dünyayı yöneten biz insanlarız ha! İnsanoğlu işte, nankördür. Evet, dünyada bizler varız. Dünyadaki en üstün varlık biziz, hayvanlar ve bitkiler bizim için yaratılmış. Ama biz dünyayı yönetmiyoruz. Biz sadece imtihan olmak için sınıfına girmiş sırasına oturmuş öğrencileriz. Dünyayı şüphesiz ki Allah yönetir. Zaten sırf yönetmek için Peygamber efendimizin hangi bölgeyi aldığı biliniyor ki? Bana düşen O'nun yolundan gitmektir ve burada bunu çok iyi kavramalıyım: "Üstünlük ancak ve ancak takvadadır." ve en üstünümüz Hz. Muhammed'dir. O burada doğmuş, burada büyümüştü. Kutsal görevle burada şerefendirilmişti. Bu kutsal topraklarda O'nun hayat deryasından hiç olmazsa bir damlasını

kendime örnek almalıydım. O güzel ahlakın tamamlayıcısıydı.

Her yerde tövbe ediyorduk; "Affet Allah'ım!" diye. Ama bu kelime bana sanki bir şiirde okumuşum da dilime takılmış bir nakarat gibi geliyordu. Oysa bu nakaratin dile değil; kalbe takılması gerekiyordu. Bu kutsal topraklarda yapılan tövbeler şüphesiz kabul olurdu. "Kâbe, dünyada Allah'ın sağ elini temsil ediyor." Cümlesini okumuştum bir yazıda. Öyleyse bugüne kadar tuttuğum en sağlam el, en sağlam tövbe olmalıydı. Onu ölene kadar bırakmamalıydım. Kendimle nefsimle biatleşip Allah'a söz vermeliydim. Ama korkuyordum. Ya verdiğim sözde duramazsam diye. Ama Rabbim tövbe etmemi emrediyordu. Hem Efendimiz: "Allah, gündüz yapılan günahı affetmek için gece ellerini açar; gece yapılan günahı affetmek için de gündüz ellerini açar. Bu, güneş doğudan doğup batıdan batana kadar devam edecek." buyuruyordu.

Rabbim benden tövbe etmemi istiyorsa elbet kolaylığını verir. Bazı kararlar aldım kendi kendime inşallah bu kararları yerine getirebilirim.

İş bu kararları almakla bitmiyor. Hz. Hacer de oğlu Hz. İsmail ile birlikte, kızgın çölün ortasına bırakıldığında Allah'ın, yardımını kendilerinden esirgemeyeceğine inanmıştı. Ama Hz. Hacer annemiz yerinde durmadı; Safa'dan Merve'ye, Merve'den Safa'ya belki İsmail'e bir yudum su bulabilirim diye... Allah da karşılıksız bırakmadı. Efendimiz de öyleydi. O bir peygamberdi ve ismetti, günahsızdı. Ama O durmadı sürekli tövbe etti ve o mübarek ayakları şişinceye kadar; ağlamaktan gözyaşları tükeninceye kadar ibadet etti, dua etti. İşte bu yüzden onun hayat deryasından bir damla alabildiysek ne mutlu bize. Bu kutsal topraklarda sınırlarımı zorlamalıydım, önümde kısa bir zaman vardı. Bende her insan gibi Peygamberimizin ayak bastığı her yeri görmek isterdim. Ama bana nasip olmadı. İnsan oraları görünce keşke bende efendimize hizmet edebilseydim diyor.

işkence

Ben hayaletim...
İnsanların içinde, bir o kadar da dışında
Onların yakınında, tersine uzağında
Tüm saygınlığını yitirmiş bir serseriyim.
Kimsenin umurunda olmayan
Tek kelimesine saygı gösterilmeyen avare.
Ne dese, nereye gitse fark edilmeyen bir ölüyüm ben.
İşe yaramazın tekiyim.
“İşte beceriksiz biri onun gibi olur.” denilenim.
Hiç konuşmayan bir dilsizim.
Dünyevi bütün sözlere sağır olmuş
Kendi yolunu arayan bir bedeviyim.
Kabuğuyla yargılanan
İçindeki inci fark edilmeyen “Bir Şey’im.”
Etrafindakileri kırmaktan korkup
Kendini paramparça etmiş bir fedakarım.

Ayriyeten;
Yaşamayı ölüme seçecek kadar cesaretli
Karşısındakinden bir damla aksa
Kendisinde deprem oluyormuşçasına hissedecek kadar duygusal
Ne olursa olsun hayata tutunacak kadar güçlü
Bir o kadar da güçsüzüm.
Ben birçok “Şey’im.”

Gerçekten kim miyim?
Hiç...
Bir o kadar da çokum
Değersiz, işe yaramaz, gereksiz...

BİR DAMLA DÜŞER

Yusuf Huzeyme ŞAHİN

Ayakkabılarımın bağını bağlarken duyuyorum çiseleyen yağmurun sesini. Acaba almalı mıyım montumu? Yakalarını kaldırıp ve iyice sarılıp soğuğa karşı. Sıcak tutmalı mıyım kalbimin durduğu yerden buz tutmaya başlamış bedenimi?

Neden sonra vazgeçiyorum.

Eğer mevsimlerden biri sıcak biri soğuksa, insan hissetmeli bir sıcağı bir soğuğu... Hem rüzgârı hissetmezsem boynumda, işlemezse iliklerime kadar, esmesi neye yarar? Hikâyeye tam uysun diye, almıyorum şemsiyemi. Saçlarımda yağmuru hissetmedikten sonra, ne anlamı var yürümenin yağmurda?

İniyorum merdivenleri usul usul. Parmaklarımda ucuna basarak ve attığım her adımın yankılanmasından korkarak. Yankı yapacak kadar değerli adımlarım yok belki de, o adımlar da sana gelmedikçe. Demir kapıyı açıyorum, karşıma bütün paramparçalığıyla bir şehir çıkıyor. Kollarımı kendime dolayıp yağmur damlalarının üzerine basarak yürüyorum.

Fısıldadı her geçen rüzgâr seni.

İçimde binlerce sen ses verdi.

İçinde ismin olan bir damla, kalbime düştü.

İçinde ismin olan kalbime, bir damla düştü.

MELANKOLİ

Zeynep ÇOLAK

Hiç dibe battığınız anlar oldu mu? Çırpındıkça daha da dibe battığınız anlar? İnsan, sonunu bile bile büyük işlere kalkışır çoğu zaman. Hatta onu yapmaması gerektiğini bildiği halde yapar. Gözlerini bağlayıp nereye gittiğini bilmeden yürümek gibi, kırık kanatlarla uçurumdan atlamak, dibini görmediği bir suya dalmak gibi. Ve belki de böyle anlar kişinin ölmek istediği anlardır.

Bazen tüm şartlar ölmek için uygundur; ama ölemezsin ve bu acı verir. Bile bile yaptığın her şey acı verir. Fakat bir süre sonra tekrarlanan benzer acılar olduğu için acı gitgide azalır ve bize sadece boş vermişlik kalır.

Belki de insanın bu kadar acı çekmesinin sebebi kalbini dinlemesidir. Kişi böyle durumlarda mantığını kullanamaz, kalp hep daha ağır basar. Çoğu zaman zıt düşer kalp ve beyin. Zaten anlaştıkları ne zaman görülmüş ki?

umut senin adın

Umut öyle bir sancıdır ki yürekte
Ağır bir yük hırçın bir çocuk geçmek bilmeyen dakikalar
Umut kaybetmekten korkmadan tek başına girdiğin savaştır
Umut dilinde kalan acı bir tattır
Üzerinden asla çıkmayacak bir kokudur
Umut sesin kısılana kadar belki duyar umuduyla haykırmaktır
Umut senin adındır bende
Umut seninle gelen bir gelecektir

Simsiyah saçların
bembeyaz tenin
çatık kaşların
sert ifaden
tok ses tonundur...

-Benim için umut senin adındır-

Ve sen öyle bir yüksün ki artık yürekte umudun kaldıramadığı
Sen öyle bir hırçınlıksın ki tende yakıcı
Sen biten bir günün ertesine ekilen tohumlarını çürüten topraksın
Sen artık umut değil
Umudumun aktığı pınarlara kurulan setsin
Sen asla kavuşulamayacak bir gelecek
Sen asla ne yağmurdan sonra açıp beni renklendirecek bir güneş
Ne saçlarımı dağıtacak bir rüzgâr
Ne de yüzümü gökyüzüne çevirdiğim bir yağmur olamazsın artık

Umut bitti
Öldü deli yürek

İÇİMDEKİ FISILTI FİLİSTİN

Bahanur ÇETİN

(Kısık bir ses); "Filistin.."

Kim? Ne dedi? Bir daha söyle.. Birisi Filistin mi dedi? Adını bile duymaya hasret kaldığım Filistin'im kim andı? Yine ürperdi içim Filistin. Bu ürpertinin sebebi sana olan sevdami, yoksa sana yapılan zulüm mü?

Saf çocuklarını koru Filistin. Anaların ağlamasın artık. Babaların sayısızca çocuklarını kaybetmesin. Ulaşamıyorum sana Filistin'im, en çok sen direniyorsun. Her an herkesin yanındasın ama seni görmemezlikten geliyorlar. Kızıyorum..

Senin için için ağladığını duymuyorlar mı? Ağlama seslerini duyma hassasiyetini kaybetmiş kulaklar. Yanına gidip ben haykırıyorum. Anlıyorum ki aslında hepsi sağır(!). Ama kulaklar değil sağır olan, sağır olan vicdanlar!

İnsanlar insanlıklarını kaybetmiş olabilir mi? Peki insanlığını kaybedenler insan olabilir mi?

O fısıltıyı duydum ve gözlerim kapandı Filistin. Sahildeki oynayan çocuk sesleri kulaklarıma huzur veriyor. Bir anda sığıyorum yerimden, füzeler düşüyor masum çocukların üzerine. Toprak kan kırmızısı oluyor. Sahilin ferah kokusunu kan kokusu alıyor. Yıkılan her evin altında farklı dünyalar ölüyor ama aslında hepsi dert ortağı.

Ağlama Filistin'im ağlama. Ciğerim yanıyor benim, ciğerim. Ama sana yeminim olsun Filistin. Bağıra bağıra duyuracağım onların sağır vicdanlarına, senin sesini.*

Kalkın mücahitler. Hep birlikte haykıralım Filistin'i.

Ey dünya! Haykırıyoruz. Haykırışımız Filistin'e olan aşkıdır. Bu aşk şahadet aşkıdır.

Yürüyün yiğitler! İçimizdeki Filistin'i fısıltı değil çığlık yapalım!

**Bağıra bağıra sağır vicdanlarınıza duyuracağım hakikati! Elbet duyacaksınız. (Malcolm X)*

YAZI YAZMAK

Emir Taha SALMAN

İyi ki yazı yazmaya başlamışım. Bence herkes yazı yazmalı. Anlamalı olsun veya olmasın; herkes aklından geçenleri karalamalı. Yazı yazmak insanı rahatlatır ve kendine yaklaştırır. İnsan yazı yazdıkça kendi içindeki eksiklikleri fark eder. Kendini gözden geçirir. Düşüncelerini ve davranışlarını sorgular. Yanlışları varsa -ki şüphesiz vardır- onları düzeltmeye çalışır.

Yazı yazmaya başladığımdan beri kendi içimdeki yanlışları fark ettim. Hatalarımı gördüm. Baktım ki düşüncelerim ve davranışları çelişiyor. Bu yüzden kendimi değiştirmeye karar verdim. Ama hangisini değiştirecektim? Düşüncelerimi mi yoksa davranışlarımı mı? Ben davranışlarımı seçtim. Çünkü adımla nasıl berabersem düşüncelerimle de öyle beraberim. Beni ben yapan şey düşüncelerim. Ben düşüncelerim olmadan ruhsuz bir beden, bir ölü olurum. Davranışlarsa düşüncelerimin hayata yansımasıdır. Ama bendeki yansımalar yalan sayılır. İşte bu yüzden davranışlarımı değiştirmeyi seçtim.

İşte bu yüzden yazmalı insan...

esaslđ bir veda

Gecenin bu hisli karanlığında
Yol alırken denizin maviliđine
Gökyüzünün incileri hafifçe gülümsüyor kederli yüzüme
İyice sarıldım küreklere
Bir arkama bakıyorum bir de önüme
Martılar bir renk cümbüşü gözlerimde
Usulca uzaklaşıyorum bu şehirden

Gözlerimi kapatmak istemiyorum
Kımıldamak, nefes almak bile güç geliyor
Düşünmek istiyorum sadece
Bugüne dek neyim varsa her şeyi
Seni bu metruk sahilde bırakıyorum

Sadece;
Bir kitap istiyorum yanıma
Okudukça bitmesin
Bir bardak çay... şöyle içimi eritsin
Bir tükenmez kalemim olsun
Ama sahiden tükenmesin istiyorum.

Ve bir dörtlük bırakıyorum kitabımdan
Çınarın üstündeki kuş kafesinde
O sayfasını istemiyorum yanımda
Kavuşmak diyordu dizenin başında
Sana benden esaslđ bir elveda...

BÜYÜK ŞEHİRLERİN BÜYÜYECEK ÇOCUKLARI

Maide ÇAKMAK

Hayat birkaç mısrayla başlamıştı
-küçük birkaç mısra-

Herkes çok çok büyüktü
Ve biz çocuklar içimizdeki devleri susturmak için büyümeyi seçtik
Her şey çok çok büyüktü
Üst üste dizili çok çok çok hayat vardı
Ve biz çocuklar dört duvar arasında müebbettik
Seslerimiz çok çok alçak olmalıydı
-bir alttaki on beş üstündeki hayatlara ulaşmamalı-

Kıyafetlerimiz çok çok temiz olmalıydı
-giyildiği gibi çıkarılmalı üstten -

Bir de saçlar çok çok düzenli
-rüzgar dışında hiçbir kuvvet bozmamalı-

Demirden kulelerimiz vardı etrafı çitlerler çevrili
Ve biz çocuklar büyük şehirlerin küçük kulelerine müebbettik
-unutmayın maksat büyümekti -

Çok çok çok kocaman olabilirdik çok çok çok zaman sonra
Eğer sesli düşünmezsek modern putlara yemin olsun ki başarabilirdik

Ve biz çocuklar;
Onlar, şunlar ve sizlerin hükmünden çıkmadığımızda büyüyebilirdik...

“EKMEK ELDEN, SU GÖLDEN YAŞAMAYA GELMEDİK!”

BİR YAZAR/DÜŞÜNÜR BİR KİTAP BİR KONFERANS*
“ALİ ŞERİATİ-İNSANIN DÖRT ZİNDANI”
KONUŞMACI: İLHAMİ GÜLER**

Ali Şeriatî ve İnsanın Dört Zindanı adlı eserini bu konferans münasebetiyle ilk kez duyuyordum. Akşamleyin evde yaptığım ilk iş Ali Şeriatî’yi araştırmak oldu. Hayatı ve düşünceleri hayli ilgimi çekmişti.

Konferansı İlhamî GÜLER verecekti. Konferans akşamını heyecanla beklemeye başladım.

Aslında konferansın başında anlamakta zorlanacağımı düşünerek biraz korkmuştum. Ama sonra zihin açıcı ve düşündürücü bütün kelimeleri, bütün cümleleri can kulağıyla dinlemeye başladım ve korkumun ne kadar da yersiz olduğunu fark ettim.

Konferanstan benim gibi bütün arkadaşlarım çok memnun ayrıldık.

Sizleri aşağıda tamamına yakınına verdiğimiz konferans metniyle baş başa bırakıyorum...

Şevval ONUR

“Bismillahirrahmanirrahim,

Kur’an’da insanın Allah’la olan aktı, ilişkisi –benim anlayabildiğim kadarıyla- şu üç şeyin birleşmesinden oluşuyor: düşünce, duygu, davranış. Kur’an’ın hangi sayfasına bakarsanız bu üç aktı görmeniz mümkün. Biliyorsunuz Kur’an sıradan insanı “din” konusunda düşünmeye çağırıyor. Bu doğrultuda Kur’an tefakkur, tezakkur gibi beş altı fiille insanları tabiat, Allah, Kur’an gibi konularda düşünmeye çağırıyor. Dolayısıyla her insan düşünceyle muhatap olmalıdır. Aynı şekilde Allah bizden duygu sahibi olmamızı istiyor. Duygu; kalbin halleri yani. Allah’a karşı huşu/haşyet; ahrete karşı korku, ümit; insanlara karşı sevgi, kızma, buğz, adalet, merhamet... Allah’ın sıfatlarıdır aynı zamanda bunların bir kısmı. Yine Kur’an bizden davranış, yani amel istiyor. Dolayısıyla Kur’an’da sık

sık tekrar eden “İllellezîne âmenû ve amilû’s-salihâti... /İman edenler ve salih amel işleyenler...” ibaresi, dini özetleyen bu ibare, bu üç bütünlüğe (düşünce, duygu, davranış) dayanır. Bu üç özelliğin hiçbirinin bir diğerinden geri kalır yanı yoktur. Allah’la sağlam bir ilişki kurmak istiyorsanız bu üç akt insanda aktif olmalıdır.

Gelgelelim İslam tarihinde bu bütünlük korunamadı. Tarihin zorlamasıyla korunamadı. Çünkü erken dönemde İslam’ın yayıldığı coğrafyalarda kadim inanışlar/felsefeler vardı; Hıristiyanlık, Mecusilik, Maniheizm, Budizm gibi... Dolayısıyla İslam âlimleri “tevhid”i korumak için düşünceye ağırlık verdiler. Bu âlimler kılı kırk yararcasına akılcılığa yöneldiler. Erken dönemlerde buna Mutezile dendi, daha sonra Kelam disiplini/ilmi ortaya çıktı.

Diğer taraftan aynı dönemde, yani 1. ve 2. yüzyıllarda, sadece davranışa, dış görünüşe önem veren fukaha ortaya çıktı. Onlar da kılı kırk yararcasına sadece davranışla ilgilendiler. Fıkıh da davranışla ilgilendiği için duygu boyutu açıkta kaldı.

Açıkta kalan duygu boyutu da Emevilerin saltanatı ele geçirmesi ve Kerbela olayları karşısında bir içerleme, içine kapanma şeklinde, bir anlamda dünyadan koparak ve daha önce İslam coğrafyasında yaşayan mistik anlayışların da etkisiyle zahid insan tipini ortaya çıkardı. Ancak akıl ve düşünce kabı içerisinde anlamlı olabilecek duygu boyutu da bu şekilde müstakil bir yapı şeklinde tasavvuf olarak ortaya çıktı.

Dolayısıyla 3. yüzyıla geldiğimizde Kur'an'da birlikteliği bir inci gibi var olan bu akt (düşünce, duygu, davranış birlikteliği) üç parçaya bölünmüş oldu. 1400 yıllık İslam tarihi bu unsurların kendilerini meşrulaştırma, haklılaştırma, tahakküm etme mücadelesidir kabaca.

Ali Şeriatî Üzerine***

"İslam tarihine baktığımda, ona atfedilen, hepsi otantik olmasa da Nehcül-Belağa adlı bir kitabı bulunan Hz. Ali bu üç özelliği kendinde barındıran bir prototip(öncü) olarak görünüyor bana. Elbette diğer sahabelerde de bu özellikleri görmek mümkün. Ama dediğim gibi Hz. Ali bir öncü rolünde bana göre. Bu üç aktı onun yönetiminde, hutbelerinde, yaşantısında görmek mümkün.

Şia büyük parantezini unutmadan söylemeliyim ki, Ali Şeriatî de, okuyabildiğim, tanıyabildiğim kadarıyla büyük ölçüde Hz. Ali'yi çağırıyor bana. Sanki Hz. Ali'nin 20. yüzyıl versiyonu gibi. Onun da eserlerinde ve yaşantısında Kur'an'daki bu üç özelliği kendisinde barındırdığını düşünüyorum. Burada bir anımdan söz etmek istiyorum: Bir dönem Hayri Kırbaşoğlu ile Kum'a gitmiştik. Kum biliyorsunuz İran'daki teolojinin merkezi. Oradaki mollalara kendimizi tanıttık. Türkiye'de ilahiyatçı olduğumuzu, anlayış olarak Sünnî geleneğe kritik yaklaştığımızı söyledik. Bu

sözlerimizden çok hoşnut oldular ve gülümsediler. Aynı şekilde Şia'ya kritik yaklaşan Şeriatî ve Abdülkerim Suruç'u da önemsedimizi söyleyince suratları asıldı. İran'daki mollalar Ali Şeriatî'yi sevmezler.

Sünnî coğrafyadan da Muhammed İkbal'i, bizde Mehmed Akif'i Kur'an'daki bu üç aktı kendinde barındıran kişiler olarak örnek gösterebilirim sizlere.

Dört Zindan

"Dört zindan: İnsanın içine gömülü olduğu, özgürlüğünü kısıtlayan dört zindan."

Tabiat, tarih, toplum, insanın kendisi... İnsan bu zindanlardan kurtulabildiği oranda insan olur, kurtulamadığı taraflarıyla da beşerdir Ali Şeriatî'ye göre. Şeriatî bu kuramını Kur'an'dan atıflarla şekillendiriyor.

Ben Şeriatî'nin insan-beşer ayırımına pek ısınmadım. Beşeri diğer biyolojik canlılarla bir tutuyor Şeriatî. İnsanın bilinçlendiği oranda beşerlikten/hayvanlıktan uzaklaşıp insanlaştığını söylüyor. İnsanla kastettiği bilinç/şuur, seçebilme, yaratıcılık özelliği. Bu özelliklerin derecesi insanın insan olmakla hayvan olmak arasındaki yerini belirler Şeriatî'ye göre. Ben buna ısınmadım derken, gerçekten Kur'an'a baktığımda insan ve beşer kelimelerinin farklı anlamlarda değil, sinonim(eş anlamlı) olarak kullanıldığını gördüm. Belli ki Şeriatî'nin kendi düşüncelerinin bir ürünü bu.

İnsan Tasnifi

"Ben kendimce tüm insanlık tarihini incelediğimde dörtlü bir sınıflandırma yapıyorum:

1)Beşer/İçgüdüsel Varlık: Bu daha çok sürü halinde yaşar. Koyunlar gibi, arılar, karıncalar gibi. Yani sorgulamayan, inancından memnun, benzer davranışlar sergileyen... Hindistan'da mesela normallik Hinduizm'e inanmaktır. Pakistan'a geldiğimizde Sünnilik, İran'da Şiilik, Meriçi geçip Yunanistan'a gidersek Ortodoksluk. Ortaçağ Avrupası'na gidersek Katolik-

lik. Kur'an'ın tabiriyle, "insanın kendinde olandan memnun olma" halidir bu(23/Mu'minun, 53). İnsanlık tarihinde insanların en yaygın, en kalabalık hali budur; sürü hali.

2)Şeytan Tipi: Kur'an'a göre başkaldıran, kendi aklını yeterli bulan, akıl yürütenlerdir (Türkçede "şeytanlık yapmak" deyimi vardır). Bilinç, seçme, yaratıcılık şeytanda da çok yoğun bir biçimde vardır. Burada bilinç, seçme, yaratıcılık içgüdüyle birleşince şeytan ortaya çıkıyor. Şeytan dini bağlamda kâfir ve zalimdir. Kâfirlik niteliği nankörlüğü, yani hakikati görmemesidir. Zalimliği ise insanlara zulmetmesidir. Dolayısıyla yaratıcı, zeki, müstekbir, müstağnidirler. Bugüne bakarsak Avrupa'daki burjuva sınıfı, kapitalist sınıf bu özellikleri taşır biraz. Bu sınıf zekâlarını yaratıcılıklarıyla birleştirmiş, bencil, çok fazla dini kaygısı olmayan bir sınıftır. Yine eski Yunanlılar bunun iyi bir örneğidir. Pagan Roma dönemi Bizans'ı kastetmiyorum, onlar Hristiyan'dı. Pagan Roma bu tipin iyi bir örneğidir. Yaşadıkları yerlere ve tarihlerine bakarsanız mimaride, hukukta, felsefede çok ileri gitmişlerdir. Yaratıcı insan tipinin doruk noktası. Tanrı, din, ahiret çok umurlarında değildir. 16-17. yüzyıldan sonra Batı'nın içine girdiği dönem de buna örnektir. Bu yeni döneme bazı Batılı tarih felsefecileri kahraman insan, Prometosçu insan diyorlar. Yani Herotik, Aşil. Sezar, Napolyon, Hitler, Stalin, Cengiz Han bu tipin kahramanlarıdır. Güç istenci taşır bu insanlar. Şeytan da güçlü olmak ister. Bu tipin tabiattaki karşılığı etçil hayvanlardır. Sırtlan, ayı, kaplan, aslan, çakal, kurt, yılan... İçgüdü ve saldırganlık; hayatın tek amacı egoistçe avlanmak...

3)Meleklesmiş İnsan Tipi: Daha çok Uzak Doğu, Hint, Çin'de görülür. Hristiyanlık'ta da vardır örnekleri. Yeni Platonculuk biraz böyledir. İbrahimî dinlerin içerisinde de biraz mistik akımlar bu tipi oluşturur. İslam'da da tasavvufu bu grubun içine koyabiliriz. Bu tipin özelliği içgüdüleri tamamen yok etmek istemesi. Dünya nimetlerine karşı insanda nefret uyandırmak amaçlanır. Hint'te, Çin'de Konfüçyüs'ün, Buda'nın öğretilerine bakın bu düşünce

vardır. Hristiyanlıktaki manastır hayatı da içgüdüleri yok etme üzerine kuruludur. Tabiattan örnek verecek olursak kuzulaşma, biraz yeraltında solucanlaşma diyebiliriz buna. Zühd tipi; iç istenci bırakma, içgüdüleri tamamen terk edip öldürmeye çalışma. Bütün coğrafyalarda bu tipin, düşüncenin örneklerini görmek mümkün. Sadece ruhu yüceltme, tanrısallığa gitme, uhreviyata yönelme, hayattan kopma, yalnız ahrete yönelme...

4)Muttaki/Mü'min/Müslim Tip: Bu tip benim anlayabildiğim kadarıyla Kur'an'ın ve peygamberlerin öğrettiği tip. Bu tip; Ali Şeriatî'nin beşer olmaktan insan olmaya geçiş özellikleri olarak saydığı bilinç/şuur/idrak, seçme hürriyeti ve yaratıcılığın Allah'ın doğuştan insana verdiği vicdan ile sentezlendiği tiptir. Yani hem bir taraftan bilinç, seçme, yaratıcılık hem de diğer taraftan Allah'ın insana üflemiş olduğu vicdani/ahlaki kapasite. Bütün peygamberler insanlığa bu tipi vaaz etmişlerdir. Peygamberler yeryüzünde böyle bir insan yetiştirmeye kalkışmışlardır.

Ali Şeriatî çok güzel olarak, bu noktada Batı için şu eleştiriyi yapıyor: "Batı modern insanı yetiştirirken, insanı zindanlardan kurtarmaya çalışırken insanın ne olduğunu tanımaktan vazgeçti. İnsanın anlamını bıraktı." Bunu da şu metaforla örneklendiriyor: "Bir bağban düşünün ki bakımını yaptığı ağacın cinsini bilmiyor." Yani insana çalıştığını söyleyen Batı, insanın ne olduğunu bilmiyor. Müslümanlık dediğim bu dördüncü tipte ise insanın başı belli sonu belli: "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun./ Şüphesiz biz Allah'tan geldik ve şüphesiz dönüşümüz O'nadır." (2/Bakara, 156). Dolayısıyla burada imanla ve salih amelle deniyoruz. "İllezine amenu ve amilü's-salihati..." Peki, bununla ne yapıyoruz, yani bunun açılımı ne? Birincisi yeryüzünü imar ediyoruz, ikincisi yeryüzünü ıslah ediyoruz. İmar etme ümran/medeniyet/şehirleşme, ıslah ise hemcinslerimize karşı adalet, merhamet ve zulmü ortadan kaldırmak için mücadele etme.

Ben bu insan tipini tabiattaki boğa, bufa-lo, koç sürülerine benzetiyorum. Boynuz-

lu; ama etçil, avcı hayvanlar gibi başkalarını avlamıyor. Kendilerini koruyorlar, dayanışıyorlar, ümmetler. Ne kuzu/solucan tipindeki gibi eziliyorlar, av oluyorlar ne de şeytan tipindeki gibi yeryüzüne avlanmaya çıkıyorlar.

İnsan Tanımlamaları

“Ali Şeriatî kitabında Batılı üç filozofun insanı tanımlayan görüşlerine yer veriyor. Descartes; “Düşünüyorum, öyleyse varım.” Yani insanın en temel varlık özelliği düşünmek. Şeriatî diyor ki: “Bu cümle doğrudur.” Daha sonra Fransız sosyologu Andre Gide’nin Descartes’e nazire yaptığı şu cümlesine değiniyor: “Duyumsuyorum, o halde varım.” Duyumsama; tecrübe etme, amel etme yani. Merhum Ali Şeriatî bu cümleyi de olumluyor. Üçüncüsü Albert Camus: “Başkaldırıyorum, yani isyan ediyorum öyleyse varım.” Bu ahlak, vicdan, duyguyla ilgili bir şey. Kendisine isyanın sebebi sorulduğunda “Hiçbir gerekçesi yok.” demiş.

Merhum Şeriatî bu üç cümlenin üçünü de onaylıyor. Diyor ki: “Müslüman hem düşünen, hem duyumsayan, hem de başkaldıran insandır.” Beşerden insana ulaşmanın özellikleri yani. Benim konferansın başında söylediğim Kur’an’ın istediği özel-

likler. Bu filozoflar bu özellikleri ayrı ayrı ele almış. Birleştğinde benim dörtlü tasnifimin dördüncüsü “muttaki/müslüman tipi” ortaya çıkıyor: Düşünen, duygulanan, davranan.

Zindanlardan Kurtuluş

“Şimdi dört zindana geliyorum. İnsan bu dört zindandan nasıl kurtulabilir? Şeriatî bu dört zindandan da kurtulmanın mümkün olduğunu söylüyor. Mesela **tabiat zindanı**ndan teknikle, bilimle çıkmıştır insanlık. Meşhur bir deyimle: “Tanrı merkebi yaratmıştı, Almanlar da mercedesi ortaya çıkardı.” Yani tabiatın zorluklarını insan icat kapasitesiyle aşmayı başardı. Şeriatî doğru söylüyor. Ancak ömrü vefa etmedi ve bugünleri görmedi. Bugünlerde biz, bizi tabiat zindanından kurtaran tekniğin zindanına düşmüş durumdayız. Kendi elimizle yaptıklarımızın zindanına. Avrupa’da bu konuda ciddi kritikler var. Mesela meşhur Alman filozof Martin Heidegger, bu durumu “ipek böceğinin ağını örerek kendini onun içine hapsedmesi”ne benzetiyor. Ben bunu bir Kur’an ayetine dayandırarak temellendirebilirim: “Her insan teki eliyle yarattığının rehinidir.”(74/Müddessir, 38). Bu ayet elbette ki ahret için söylemiş. Ancak çok ironik bir şekilde bugün teknik için de geçerlidir.

ALİ ŞERİATİ

İnsanın Dört Zindanı

Teknik bugün çok tehlikeli boyutlara ulaşmış durumda. Gerek internet, gerek nükleer silahlar vs. Teknik bugün yeryüzünde hem genetik hem biyolojik anlamda insan cinsini tehdit eder durumda. Belki bundan daha önemlisi, şahsen benim düşüncelerime göre, modern şehirlerde teknik dinin ocağını söndürüyor. Artık öyle bir durumdayız ki, dindar olma imkânımız ortadan kaldırılıyor. Hangi anlamda? İnsanın dininin olabilmesi için doğayla iç içe olması gerekir. Allah, Kur'an-ı Kerim'de baştan sona bize doğadaki ayetlerden bahseder. Doğadaki olaylar bu şekilde sayılarak bizden düşünmemiz, iman etmemiz, Allah'ın azametinin farkına varmamız istenir. Bugün ise bizim teknocity denilen şehirlerde makineler, betonlar, asfaltlar arasında finansla, ekonomiyle, ekonominin yarattığı simge bolluğuyla, sınırsız tüketim ve sınırsız üretim anlayışıyla bu ayetlerin farkına

varmamızın imkânı yok. Biz tekniğe geç kalmış milletler tekniği hep nötr bir şey olarak algıladık. Bakın Heidigger teknikle ilgili ne diyor: "Tekniğin özü teknik bir şey değildir, teknik metafizik bir şeydir. Yani teknik bir dünya görüşünün/ideolojinin ürünüdür."

Ortaçağ tekniği ile bugünkü teknik arasında fark var. Ortaçağ tekniği ne insanla ne doğayla ne Allah'la çatışma halindeydi. Ama bugün modern teknik hem insana hem doğaya hem de Allah'a meydan okuyor. Heidigger, Nitsche'nin "Tanrı öldü." sözünü Batı'nın son üç yüz yıldaki bu tutumuna bağlıyor. Bu anlayış, Batı'daki bu modern teknik Tanrı'yı Batı'da öldürmüştür. Yani, ne tesadüfi ne iradi bir şeydir Batı'da Tanrı'nın ölmesi. Yani Batı'da bir anlamda "Tanrı tutulması" meydana geldi. Tanrı göç etti. Tanrı'nın geri çekilmesi hiç şaka gibi bir şey değil. Kur'an'da çok açık, net ayet bu: "Biz, onların boyunlarına, çenelerine varan halkalar geçirdik. Onun için başları kalkıktır. Önlerine bir set, arkalarına da bir set çekerek onları bürüdü de artık göremezler." (36/Yasin, 8-9)

Bakın bu 7. yüzyılda söylenmiş. İnsanların doğa ile baş başa yaşadığı bir dönemde söylenmiş. Yani insanın eliyle yaptıkları sonucu Tanrı'yla irtibatını nasıl kesebileceğini ortaya koyan bir cümle. Şaka değil bu, oyun değil.

Şeriati'nin tabiat zindanından insanı kurtardığını söylediği teknik -ki doğrudur- bugün bizi Allah'tan uzaklaştırarak başka bir zindana sürüklemiştir.

İkincisi; **tarih ve toplumdan özgürleşme.** Tarihsel determinizm, insanın içinde bulunduğu topluma göre şekillendiğini söylüyor. Ali Şeriati bu düşünceyi reddederek insanın kritik etme yetisini kullanarak bu zinciri kırabileceğini söylüyor. Batı toplumlarını buna örnek gösteriyor.

Şimdi bu doğru. İnsan kritik ederek tarih ve toplum zindanından kurtulabilir. Bunu Kur'an'la açıklayacak olursak; 610 ila 632 arasındaki risalet dönemi, İslami devrim dönemi buna güzel bir örnektir.

Zira müşrik topluma yöneltilen kritiklerle bir devrim gerçekleşmiştir. Cahiliye diye adlandırılan bir dönemde, müşrik topluma bir insan geliyor, yönelttiği kritiklerle, yaptığı mücadele ile bir devrim gerçekleştiriyor ve insanları toplum zindanından kurtarıyor.

Müşrikler toplum ve tarih zindanından ayrılmayı kabul etmemişlerdir. Kur'ani tabirle: "Atalarını üzerinde buldukları yoldan gitmek istemişlerdir." (2/Bakara, 170), (5/Maide, 104). Kötü bir iş yaptıklarında: "Biz atalarımızdan böyle gördük." (7/Araf, 28), (26/Şuara, 74), (31/Lokman, 21) derler. Bütün bunlara verilmiş müthiş, devrimci cevap: "Ey iman edenler, eğer imana karşı küfrü sevip tercih ediyorlarsa, babalarınızı ve kardeşlerinizi veliler edinmeyin. Sizden kim onları veli edinirse, işte zulme sapanlar bunlardır." (9/Tevbe, 23). Tıpkı Hz. İsa'nın İncil'de dediği gibi: "Sanmayın ki ben barış getirdim. Babayı oğuldan, çocuğu anasından... ayırmaya geldim."

İnsanda bu cevher, yani toplum ve tarih zindanlarından kurtulabilme cevheri olmasına rağmen insanlık bunu istisnai durum ve zamanlar hariç başaramamıştır. Abese suresinde bu şöyle dile getirilir: "Hayır, hayır insanlık henüz kendine emredileni yerine getiremedi." (80/Abese, 23) Yani içine doğduğu zindanlardan bilinci, davranışı, seçimi, yaratıcılığını kullanarak Allah'la gerçek bir din aktı kuramadı.

Allah insanlarla bir ahit/sözleşme yapmak istiyor Kur'an'da. "Elestü bi-Rabbiküm? Kalû, belâ./Ben sizin Rabb'iniz değil miyim? Evet, Sen bizim Rabb'imizsin." (7/Araf, 172) İnsanlar zannediyorlar ki bu ruhlar âleminde karşılıklı yapılmış bir ahit. Hayır, bu bir metafor; dünyaya gelen her insan Allah'ın ondan istediğini yerine getirebilme kapasitesine sahip. Yani her insan, akıl baliğ olduktan sonra şu soruyu sormalı: "Bu değirmenin suyu nereden geliyor? Bu sahip olduğum nizam, bu bendeki güzellik, bu ahenk, bu düzen, bu nimetler..." Bu soruyu sorup cevabını bulmak zorunda her insan. Bu soruyu sorup doğru cevabı bulanlar "eşref-i mahlûkat" olur. Şeriatî'nin "beşerden insan olma" kavramını biz "beşer insandan eşref-i

mahlûkat olma" diye nitelendirelim. İnsan ancak o zaman onur kazanır, haysiyet kazanır.

Eğer bu soruyu sormuyorsak, yani "ekmek elden su gölden, üzümünü ye bağını sorma" diye yaşıyorsak -ki bunun Türkçesi nankörlüktür, yani kafirlik- bu sınavı kaybederiz. Bizim Sünnilikte, Tasavvufta, insana beleşten "eşref-i mahlûkat olma" payesi verilir. "Biz insan olarak, yani eşref-i mahlûkat olarak yaratıldık." denir. Böyle bir şey yok, bunun kadar yalan bir cümle yok.

İnsan doğuştan, biraz önce saydığımız irade, özgürlük, seçebilme gibi hususlar bakımından teknik olarak meleklerden ve hayvanlardan üstün yaratılmıştır. "Le-kad halaknel insâne fi ahseni takvîm./ Biz elbette insanı en güzel biçimde yaratık." (95/Tin, 4) Teknik anlamda, kapasite olarak, takvim/kıvamîyet olarak yani. İyi de Allah bu kapasiteyi boşuna mı verdi yani? Sen "ekmek elden su gölden", "üzümü ye bağını sorma" şeklinde yaşıyorsan Kur'an'ın şu tanımına muhatap olursun "Ülâike hum kel enam belhüm adal./Onlar hayvanlar gibidirler, hatta hayvandan daha da beterdirler." (7/Araf, 179) Hayvandan daha beteri de şeytan. Dolayısıyla al yanaklı olmak, yeryüzünde dik yürümek, akıl baliğ olmak şerefli olduğumuz anlamına gelmiyor. Kur'an'a baktığımızda bu kapasitenin farkında olmayanlar ve ona göre yaşamayanlar son derece şerefsiz, haysiyetsiz, hayvanlardan aşağı/şeytan gibi oluyorlar.

İşte yirmi üç yıllık süre zarfında inen Kur'an biraz önce okuduğum ayet örneklerinde olduğu gibi insanları tarih ve toplum zindanlarından kurtarmaya, vicdan sahibi yapmaya, uyandırmaya ve son derece ayık hale getirmeye çalışıyor.

Peki, Kur'an'ın bu çabası insanlar üzerinde ne kadar başarılı olmuştur? Aynı tevhid inancını barındıran önceki dinlere oranla 1400 yıllık tarihimiz içinde kısmen başarılı olduğumuzu söyleyebiliriz. Kur'an'dan bir ayet: "Müminlerin kalplerinde Allah'a karşı bir huşu, saygı ve O'ndan inen Hakk'a

karşı bir ürperti, bir dikkat oluşturma zamanı gelmedi mi daha? Onlar kendilerinden önce kitap verilenler gibi olmasınlar. Onların üzerinden zaman geçti ve onların kalpleri katılaştı ve çoğu da fasıktır...”(57/Hadid, 16) Dikkat edin; aynı davanın önceki temsilcileri hatırlatılarak Allah 7. yüzyılda Araplara “İman etmenin zamanı gelmedi mi?” diyor. Bir uyarıda bulunuyor.

Aradan 1400 yıl geçti. Ben bugün Türkiye’yi de katarak baktığımda, her ne kadar onlar gibi kitabımızı tahrip etmesek, onlar kadar sapıtmasak da, iman ve ahlak olarak çok iyi durumda olduğumuzu düşünmüyorum. İman derken, dikkat edin itikadımızı kastetmiyorum. Hepimizin itikadı var.. Hepimiz o anlamda müminiz. Ama Kur’an-ı Kerim iman ve itikadı birbirinden ayırıyor. İman demek itikad demek değildir. Biliyorsunuz Araplar ilk anda Peygamberi kabul edip iman ettik dediklerinde Kur’an: “Siz sadece teslim oldunuz, ama henüz mümin olmadınız.”(49/Hucurat, 14) demişti. Pasaport aldınız yani. Çünkü iman canlı bir şey. Yani değerlik yaşantıları içeren bir şey. Allah’a karşı huşu/haşyet, korku, sevgi, güven, teşekkür, saygı gibi birçok duygu içeren bir şey. Dolayısıyla aradan 1400 yıl geçince bu imanın kaybolması bir anlamda mukadder yani. Kitap ehlinin başına gelen kısmen bizim de başımıza geldi diyebilirim.

Son zindan ise **ego zindanı**. İnsanın içinden çıkması en zor olan zindanı ego zindanı. O da nefis ile alakalı tabi, içgüdülerimizin gücüyle alakalı. Ama neticede vicdanı diriltmeye çalışırsak, toplumdaki gelenekleri olduğu gibi kabul etmeyip kritik ettiğimiz gibi; her şeyiyle tertemiz, berrak sandığımız ruhumuzu, kendi benimizi de acımasızca kritik edersek bu zindandan da kurtulmamız mümkün. Yani kendi kişiliğimizi, normalitemizi, taklitle elde ettiğimiz davranışlarımızı sorgularsak bu çıkılması en zor zindandan da çıkmak mümkün.

Düşünmemiz gerekiyor. Modern çağdaki anlamıyla düşünmek için düşünür/filozof olmaya gerek yok. Kur’an-ı Kerim düşünmeyi her insan tekine farz kıldı.

Yani her birimize düşünür olma sorumluluğu verdi. Kendi benliğimizi/kişiliğimizi korumak, hidayetimizi elde etmek üzere düşünmemiz gerekiyor. Tamam; aileden, toplumdaki, gelenekten bir şeyler aldık da; zaman zaman başını yastığa koyduğunda bir düşün bakalım. Kur’an kendini kınayan/eleştiren nefse yemin ediyor: “Lâ uk-simu bin nefsil levvâneh/Kendini kınayan nefse/vicdana yemin olsun!”(75/Kiyame, 2) Bu kendini eleştirmenin, vicdan azabı çekmenin kutsiyetini ortaya koyuyor.

Ali Şeriatî de Kur’an’dan hareketle; içgüdülerimizin, alışkanlıklarımızın, taklitle elde ettiklerimizin, itikadımızın sürekli kritik edilerek imanımızı canlı tutmamız gerektiğini söylüyor.

Bugün artık beton apartmanlar arasında-yız, gökdelenler bulutları kapatmış durumda. Şehirlerden kuşlar göç etti. Yeşil alan kalmadı. “Efela yenzurune ile’l-ibili keyfe huligat./Deveye bakmıyorlar mı nasıl yaratıldı?”(88/Ğaşiye, 17) Dolayısıyla bugün modern şehirlerde ayetlerden uzak, hapis-hanelerde yaşıyoruz. Son derece kritik bir dönemdeyiz. Dinin ocağını söndürüyoruz. Bu benim biraz kötümser olduğumu ortaya koyuyor. Kendi metafiziğimize aykırı, ucube bir şehirleşme tarzımız, teknoloji açlığımız mevcut. Rahmetli Turgut Cansever bu anlayışa şiddetle karşı çıkmıştı. Kitaplarında da bunu görebilirsiniz. “Yapmayın bu şekilde!” demişti. Bu rant, bu binalar insanları solucanlaştırıyor; şehir insanlara ruh veren bir şey çünkü. Cansever’in itirazlarına pek kulak asılmadı. Ranta ve paraya ihtiyacımız vardı çünkü. Bastık betonu; “İnşaat ya Resulallah!” Her tarafımızı inşaatlarla doldurduk.

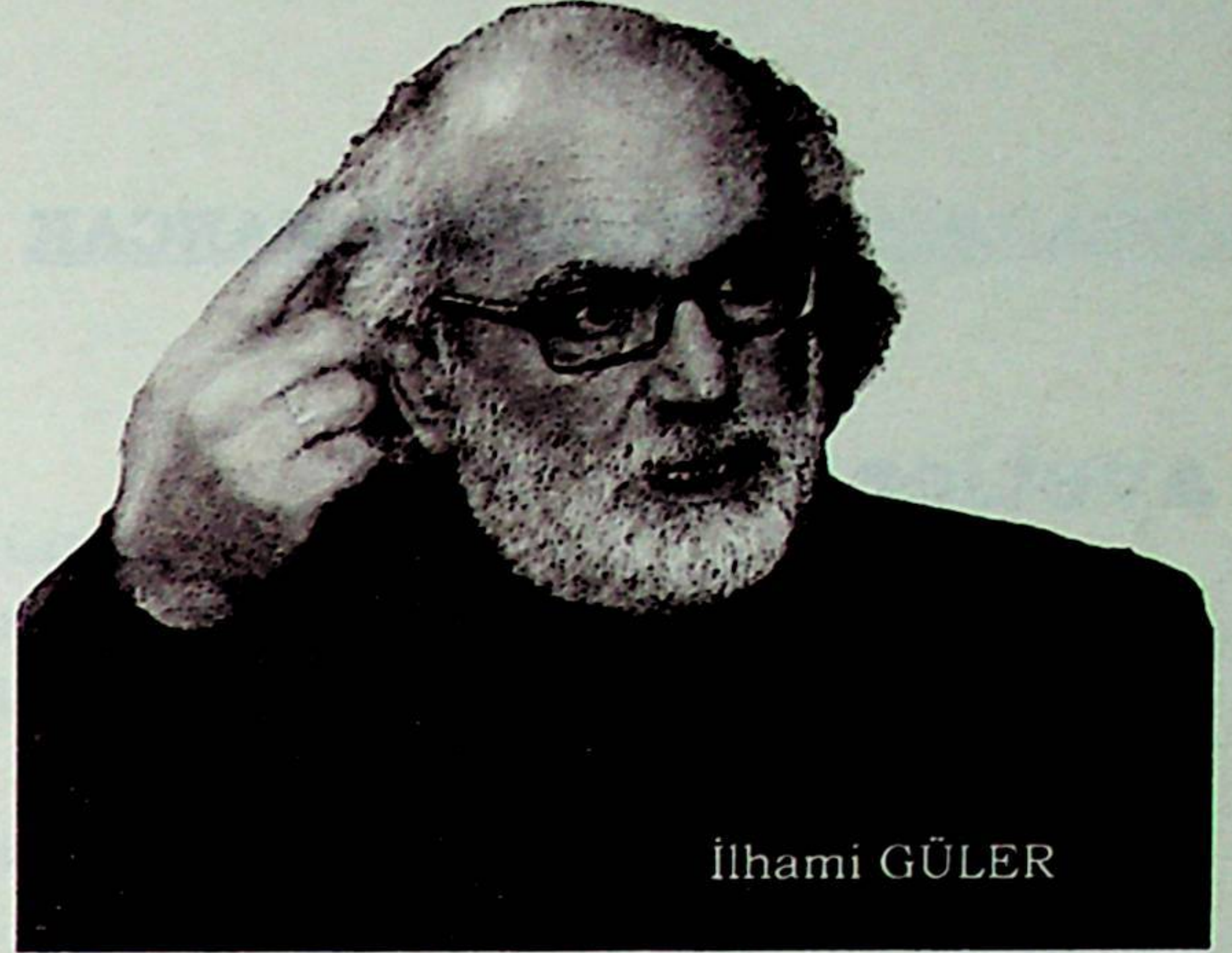
İnsanın Özünü ve Varlığı

“Ali Şeriatî’nin kitapta dikkat çektiği çok güzel bir başka şey daha var. Bunu Sartre’dan almış. Sartre diyor ki: “Bugüne kadar bütün filozoflar insanın özünün varlığından önce olduğunu söylüyordu.” Yani biyolojik, sosyolojik veya tarihsel determinizmi savunanlar veya ilahi/kaderci determinizmi savunanlar şu tezi ileri sürerdi: “İnsanın dünyaya gelmeden belirlenmiş

bir özü vardır, sabit bir özü vardır, doğduğunda bu özü açar. Adeta dolu bir çuval gibi dünyaya gelir ve o çuvalı hayat denilen yolda boşaltır.” Sartre: “Bu doğru değildir, insanın varoluşu özünden öncedir.” diyor. Yani biz seçme hürriyetine sahibiz, özgürlüğe mahkûmuz. Biz yapıp etmelerimizle özümüzü belirleriz. Bunun için Sartre, özgürlüğü savunma bakımından diğer Egzistansiyalistlerden ayrılır.

Merhum Şeriatî, Sartre’in bu tezini doğru kabul ediyor. Diyor ki; kadercilik yanlıştır, biyolojik determinizm, tarihsel materyalizm yanlıştır. Mitolojiyi, tarihi, toplumu öne sürerek insanın özgür olmadığını savunmak doğru değildir. Her insan seçimleriyle, yapıp etmeleriyle özünü oluşturur. Bu biraz önce okuduğum Ayet-i Kerime’yle birebir aynı. “Her insan yapıp etmelerinin rehinesidir.” Ben Sartre kadar yüzde yüz demesem de, insanın özünün aile, toplum, genetiğinin yanı sıra en az yarısının yapıp etmeleri sonucu ortaya çıktığına inanıyorum. Zaten eğer böyle olmasaydı Allah’ın bizi imtihana tabi tutması abes olurdu.

Burada “Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Büyük azab onlar içindir.” (2/Bakara, 7) ayeti ve benzerleri akla gelebilir. Sanki ayetin söylediğiyle insanın özgür iradesi arasında bir çelişki varmış gibi görülebilir. Ama dikkat edilmesi gereken husus adımı ilk atanın insan olmasıdır. Yani Allah bir zindan yaratmıyor. Kur’an’da geçen “Kalplerini mühürledik... Kulakları duymaz...” gibi ifadeler sanki Allah’ın durduk yerde insanların kalplerini mühürlemesi, onları kör, sağır etmesi gibi anlaşılırsa yanlış olur. Benim anladığım; “Siz adımınızı hangi yönde atarsanız Ben size o yolu açarım.” şeklinde. Mesela Kur’an’da “in, men” tarzında geçen ifadeler vardır. “Eğer şöyle yaparsanız biz de size şöyle yaparız.”, “Kim şöyle davranırsa biz de şöyle davranırız.” gibi yapıları bunlar. Bu yapıları Kur’an’da her sayfada görebilirsiniz. “Kim muttaki olursa Allah ona bir çıkış yolu verir.” (65/Talâk, 2) gibi. Yani bu ayette mesela Allah; “Kim doğru yola bir adım atarsa ben onu tutarım, doğruluğa eriştiririm, çıkarırım.” demek istiyor.

İlhami GÜLER

Diğer taraftan kim de kötülüğe bir adım atarsa ikinci adımı atması kolaylaşıyor, ikinci adımı atarsa üçüncüsü kolaylaşıyor. Yani Allah’ın “mühürledik” filindeki gibi davranışlara sahip çıkması “yasa-sına/sünnetullahı” sahip çıkması anlamına geliyor. Yoksa, hâşâ, Allah’ın insanlara tuzak kurması, onlara zindan yaratması anlamlarına gelmiyor. Bütün tefsirler bunu böyle izah eder. Yine kendi ellerimizle yapıyoruz yani.

Bunun için umursamazlık, tembellik çok tehlikelidir. Allah cehaletten dolayı insanları affedebilir. Yanılırsak sorun yok “Kalbimizin kasti olarak yaptıklarından sorguya çekileceğiz. “Mea teamed kulubikum.” Taammüden yaptıklarımızda yani. Hataen yaptıklarımızdan sorguya çekilmeyiz ama dikkatsizce, tembelce, umursamazca yaptıklarımız büyük tehlike arz eder. Var mı böyle bir şey? Başta şu bedenimiz olmak üzere sahip olduğumuz her şeyi sana hibe etsin, sen umursama! Umursamazsan bunun faturası olur. Allah da Kur’an’da böyle söylüyor.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum.”

*Konferansın ses kaydını bize veren Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğüne şükranlarımızı sunuyoruz.

**Prof. Dr.; Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kelam Ana Bilim Dalı

***Başlıklar, konunun akışına göre tarafımızdan verilmiştir.

Mine YEŞİLSANCAK

ayetler

Uzatsam ellerimi
Ve
Bulutlardan bir avuç
Aydan bir tutam
Beş tane de yıldız
Sonra
Bir yudum deniz
Üç damla yağmur
Her mevsim değişen
Rengârenk yapraklardan
Güllerin güzel kokusundan
Papatyaların sarısından
Ağaçların ayvasından, narından
Ve sayamayacağım daha nicelerinden...

Toplasam
Getirsem
Önüne koysam...

Yine de itaat etmez misin?

Görerek inanmaz mısın
Tüm bu kâinatın
Bu bütün güzelliklerin
Evrenin inanılmaz düzeninin
Bir
Yaradan'ı
Olduğuna?

Abdul Samet ATILGAN

rüyâma nâzil olan

Düşer ufuklarıma, bağı her yanık kalan,
Kül bulutu bir aşkın uçuşup sönümünden.
Yarı gece ansızın rüyâma nâzil olan,
Bana nağmeler sundu gönül terennümünden.

Nazarından eğdirdi, diz çöktürdü lâleyi,
Akan kanlara tuttu, el açan piyâleyi,
“Yandım”, diyerek geçtim o masmavi şüleyi!
Farksızdım bir âşığın ölmeden ölümünden.

Melâlden bir iz vardı ruhsâr-ı hâlesinde,
Bağdaş kurup dinlendim zülfünün gölgesinde,
Duruşu ân kadardı hayalin perdesinde,
Ömürlük ukde kaldı, bir yüzlük görümünden.

aksa'nın feryadı

Kaç gece örtecek üstümü
Kaç bahar geçecek ömrümden
Ruhumun özgürlüğü
Filistin'im ne zaman kurtulacak
Kan kokulu kara postallardan
Ne zaman yükselecek
Aksa'dan coşkulu nidalar
İşte ben o zaman öleceğim

Benliğimiz esarete muhtaç!
Güdülmeye alışkın!
Kaç çocuk ölecek ninnisiz
Kaç mermi saplanacak insanlığın kalbine
Bu zulümde
Ve yine ben
Kaç kez vicdan muhasebesinde uçurumdan düşeceğim

Gündüzün aydınlığında boğulsun geceler
Ümmetin göğsüne saplanan hançer
Feryat eden anneler, huzursuzum
Akan kan ne zaman ki duracak
İşte ben o zaman öleceğim

Bir taşa dökülen yaşlar
Timsah insanlar
Her cana kıyıda tören yapan yamyamlar
Mazlumun pençesi bir inananın gözyaşı
Yeşertecek çölleri
Ve ne zaman ısınacak bir yetimin elleri
Ben o zaman öleceğim

Nasıl bir çılgılık ki bilinmez görülmez
Ne mazlumun ahı kalır zalimde
Ne de Aksa'yı bırakırım
Yükselmeli bir miraç gecesi
Aksa'ya düşmek yakışmaz
Ne zaman bitecek zalimin zulmü
Ben işte o zaman öleceğim

'bir adam girdi şehre koşarak'

Zeynep KANBAY

Bir cuma sabahı, güneş daha doğmamıştı o adam şehrimde koşarak geldiğinde. Beni bu kadar sarsan bir geliş daha hatırlamıyorum. Sabah namazları kılınmış, dudaklar Yasin suresi için kımlıydı. Birden kan ter içinde uzaklardan gelen bir adamın hali düştü hayalime. Onun beni bu kadar etkileyen, merakla sevk eden yanı ne idi tam olarak anlayamadım.

On üçüncü ayette Peygamberimize sesleniyor ve "Onlara bir zamanlar elçilerin geldiği o şehir halkını misal getir." deniliyordu. Hemen o misali dinlemeye koyulduk. Ayette herhangi bir işaret olmamakla beraber, tefsirlerin çoğuna göre, buradaki elçiler Hz. İsa'nın havarileri, muhataplar ise Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında yaşayanlar, şehir ise Antakya veya o civarda başka bir şehir idi.

Kendilerini hakka davet için elçilerin gönderildiği bu halk; elçileri önce yalancılıkla sonra da uğursuzlukla suçlarlar. Bu da yetmezmiş gibi eğer bu davetten vazgeçmezlerse taşlanacaklarını söylerler. Buraya kadar her şey daha önce dinlediğimiz, kibirleri yüzünden helak olan kavimlerin kıssaları gibiydi. Beni hayrete düşüren olay tam da bu noktada cereyan etti:

Ve şehrin en uzak yerinden bir adam koşarak geldi.

O sırada şehrin ta ucundan bir adam koşarak geldi.

O şehrin en uzak bir tarafından bir er koşar bir halde geldi.

Kentin en uzak ucundan bir adam koşarak geldi.

Şehrin öbür ucundan elçilerin geldiğini duyan imanlı bir adam koşarak geldi.

Koşarak gelen bir adam göründü uzaklardan. Konuşmaların en hararetli anında... Belli ki çoğunluğun yaşadığı bu merkeze uzak bir noktada idi. Uzakta idi bu yüzden hızlı olması, koşması; elçiler ile halkın yanına, o ortama yetişmesi gerekiyordu. Bu kutlu davetle ilgili herkesten farklı ve muhakkak söylemesi gereken bir şeyi olmalıydı. Peki, neden herkes şehrin belli bir noktasında iken o uzaklardaydı? Elçilerden nasıl haberi olmuştu? Söyleyeceği o çok önemli şey neydi? Zihnimde sorular birbirini kovalarken o topluluğu yarararak ortaya geldi ve nefes nefese şunları söyledi:

"Ey kavmim! Gönderilmiş bu elçilere uyun! Sizden hiçbir ücret istemeyen bu elçilere uyun. Onlar doğru yola erişmişlerdir. Ben, niçin beni yaratana kulluk etmeyeyim?"

Oysa ancak ona döndürüleceksiniz. Ben, ondan başka ilahlar edinir miyim? En çok esirgeyen (Allah) bana bir zarar vermek dilerse, onların (o putların) şefaati bana hiçbir fayda vermez ve beni kurtaramazlar. Şüphesiz böyle yaparsam o zaman ben apaçık bir şaşkınlık ve ziyan içinde olurum. Ey elçiler! Ben sizin Rabbinize iman ettim, beni duyun ve şahit olun.”

Bu sözler üzerine kavmi ona “Vay sen demi onların dinindensin!” der ve o adamı taşıyarak öldürürler. Ölümü sırasında o kimseye “Gir cennete!” denilir. O da “Keşke kavmim, Rabbinin beni bağışladığını ve beni ikram edilenlerden kıldığını bilseydi!” der.

O adama ait kısım burada bitiyordu ama hala merak içindeydim. Daha sonra rivayetlere göre bu adamın Habibün-Neccar olduğunu öğrendim. İnternette bu zat ve Antakya hakkında biraz araştırma yaptım. Zira eğer bu olayın oralarda geçtiği ihtimali varsa halkın zihninde de yer etmiş bir hikâyesi olmalıydı. Şehir halkının inana geldiği hikâyeler ne kadar doğru bilemiyoruz. En doğrusunu ALLAH bilir.

Bu konu ile alakalı Gül Hanım Gürsoy’un Dünya Bizim’de yazdığı güzel bir yazı* ile karşılaştım. Gül Hanım bu yazıda Habib-i Neccar camiinden ve onun efsanevi hikâyesinden bahsediyor. Şehir halkı, camiye isim veren ve camiin sınırları içerisinde ziyaretgâhı bulunan bu zata Yasin suresinde yer verildiğine inanıyor. Ayrıca Hz. İsa’nın peygamberliği döneminde halkı putperest olan Antakya’ya tebliğ için gelen elçilerin kabirleri de burada bulunduğundan Hıristiyanlar için de oldukça önemli bu cami.

Halkın zihnine yansımış hikâyesini ise şöyle anlatmış Habib-i Neccar’ın:

“Habib-i Neccar geçimini marangozlukla sağlayan bir Antakyalıdır. (Neccar Arapçada marangoz demek.) Cüzzamlı bir oğlu olduğu için yaşamını dağdaki bir mağara-

da sürdürmektedir. Hz. İsa iki havarisini (Yahya ve Yunus) Antakya’ya gönderir, dağları aşır şehre giren elçiler ilkin Habib-i Neccar’a rastlarlar.

Habib-i Neccar şehre yabancı olan bu iki elçiyi görür ve kim olduklarını sorar. Onlar da Hz. İsa’nın elçileri olduklarını söylerler. Habib-i Neccar iki elçiden kendilerini peygamberin yolladığına dair bir delil ister. Onlar da derler ki: “Allah’ın izniyle biz hastalıklara şifa veririz.” Cüzzamlı oğlu, onların elinden şifa bulunca Habib-i Neccar şeksiz şüphesiz iman eder elçilerin dinine. Sonra elçiler şehre inip halkı dine davet ederler; fakat çabaları sonuçsuz kalır...”

Devamı da olan hikâyenin bu kadarını almakla yetiniyorum. Çünkü şehre koşarak gelen adamın gelmeden önce neler yaşamış olabileceğine dair bir şeyler öğrenmek istiyordum. Pek çok rivayet varmış Antakya’da bu hadise ile ilgili. Oldukça efsanevi bir hale bürünmüş olanlar da tabii... Tekraren en doğrusunu Allah bilir. İnşallah yolumuz bir gün Antakya’ya düşer de Habib-i Neccar’ı ziyaret eder; hikâyesini, cami avlusunda nur yüzlü bir dededen dinleriz.

*<http://www.dunyabizim.com/ilgilihaber/10008/habib-i-neccarin-efsanev-bir-hikyesi-var.html>

HERKES EVİNE

Ece ÖMERCİKOĞLU

Olmamalıydı böyle Rebecca
Haksızdın bilirdin
Senin olmayanı istedin, alamadın da
Güzel şarkılar biliyor olman yetmedi bu dünyada mutlu olmana
Ne oldu, sevilendin sen? Değilmişsin işte, öğrendin

Güzel saçların yetmedi bu savaşı almaya
Üstelik öyle bir savaştı ki bu; ortada kazanan bir düşman var; ama galibiyetinden haberi yok

İyi bilinirdin, ama değildin. Ve bunu en iyi bilen sendin
Kötülük ettin, gölge oldun mutluluklara ama beceremedin bak
Kendin gibi, yenilgin de güzel oldu Rebecca

Ve başaramadın

Haddin olmadan, haddini bilmeyerek sevdin
Sahi, nasıl kanıksadın gizli gizli sevip, sevilmeyi
Yakıştı mı sana Rebecca?

Olmayacağını bilirdin aslında sen bu işin
Birgün senden gideceğinden ziyade, aslında sana hiç gelmediğini bilirdin bu adamın
Ve gitti nihayetinde
Seninle hep kalacak hali yoktu ya

Üzıldün Rebecca
Üstelik madonnanın biri kazandı bu savaşı
Hem sen bilirdin kimin kazanacağını taa en başından
Oyunu bozan sendin, düzeni bozan sen
Ne sanmıştın ki kendini sen?

Olmamalıydı böyle Rebecca
Suça ortak olup aldatan olsan da
Sen daha çok aldanmış oldun sanki bu kulvarda

Nasıl bir umuttu öyle o
Nasıl boş, nasıl hazin
Onların mutlu karelerini unutmak için bu kaçınıcı azim!

Sen Rebecca sen...
Hem sen Rebecca
Hem sen çocuk gibi tek ayağını yere inatla vurmaktan vazgeç
Hem sen önce temiz insanların üzerinden hırslı bakışlarını çekip, haklı yenilgini hazmet

Bundan sonra ne yaparsın bilmem ama, güneş seversin sen
Sen bi'evin ışığı olmalısın bundan sonra
Sen değerine eder olmalısın
Sen bir çocuğun gece uykusundaki huzuru olmalısın oysa
Aynı yastığa baş koyduğun adamın umudu olmalısın
Bu şekilde olmaz, böylesi sana zor

Ve sen Rebecca
Artık senin ruhunu hasta eden bu adamın hiç olmadığını farz et
Ve herkes evine dönüp döşegine yattığı o vakit,
senin yalnızca güzel bir heyecan olarak hatırlanacağını hazmet

Herkes evinde. Sen, hiçsin Rebecca...

BİR DEĞERİMİZ

Berk KEÇİLİ

Gün içinde bir sürü olay yaşıyoruz. Şu fâni dünyada yaşamımızı öyle ya da böyle geçiriyoruz. O kadar güzel ki yaşamak; anlatmaya değmez. Peki, bir soru: Yaşarken hangi değerlerimizi ne kadar biliyoruz ve o değerler için neler yapıyoruz?

İşte o değerlerden biri de aile. Şükür ki annemiz, babamız, kardeşlerimiz var. Bazılarının ise ... Konu aslında bu değil. Konu, her zaman yanımızda olan ailemizin kıymetini ne ölçüde bildiğimiz.

Bir söylenti çıkmış "ergenlik" adında. Efendim, neymiş? Ergenlik döneminde "ergen" kişiler ve bireyler, başka bireylerle çatışma yaşarlarmış. Özellikle de ailesiyle. Bunlara inanmamanızı tavsiye ederim. Aslında bir bakıma gençlerin "yeni ergen bireylerin" akıllarına, bilinçaltılarına sanki "Bunu yapman gerek." tarzında bir mesaj yolluyorlar. O da ne yapsın? Yapması gerekli!

Bakın arkadaşlar ben de sizin yaşınızda bir lise öğrencisiyim. Annemden, babamdan uzağım. Kardeşlerimden uzağım. Yani "Okumak amacıyla gurbetteyim." denebilir. Bunu aslında düşünebileceğiniz amaç için söylemiyorum. Sadece beni tanıyın istiyorum.

Size bir şey anlatmak istiyorum, ki asıl sorun burada başlıyor. Bazı arkadaşlarımdan duyuyorum. Annesiyle konuşurken telefonda sırf duyulmadı diye veya annesi tam anlamadığı için ona bağıyor. Bir diğeri "İşte, onlar beni sevmiyor. Ben de onları. Öyle geçiniyoruz." diyor. Bu durum sizce de anormal değil mi? Sizce de hiçbir sorun yok mu?

"Önce Allah rızası, sonra ana-baba rızası" diye bir söz vardır. Yani evlat istediği kadar zengin olsun, annesinin ve babasının rızasını alamadıktan sonra ne önemi var ki?

Çocukluğumuza ve bebekliğimize bakalım ve buraya kadar gelelim. Yeni doğduk, ağlıyoruz. Kim var? Annemiz ve babamız. Yemek istiyoruz ve tuvalete gitmemiz gerek. Kim

var? Annemiz ve babamız. Top oynarken yere düşüyoruz, dizimiz parçalanıyor. Hemen yanı başımızda eğilip sanki bacağımız kırılmış gibi o acıyı bir an önce dindirmek ve bizi rahatlatmak isteyen o bir çift insan kim? Annemiz ve babamız.

Şimdi büyüdük. Okul eşyaları lazım oldu. Kim aldı? Annemiz ve babamız. Her gün üç öğün yemek karşımızda hazır vaziyette duruyor. Peki, kim hazırladı? Annemiz ve babamız. Dışarı çıkıp oyun oynamak için kimden izin alacağız? Annemiz ve babamızdan.

Şimdi "ergen birey"iz. Televizyonda istediğimiz kanal açılmadı, o güzelim yemeği beğenmedik, saat geç oldu diye dışarıya çıkmamız gerekiyor. Ders çalışmalıyız okuldan gelince bayağı dinlendik nasılsa. Telefonu bu akşamlık bırakıp derslerimize konsantre olmamız gerekiyor. Ama nedendir bilinmez, biz bunları istemiyor ve gidiyoruz. Peki, şimdi kim var? Boş bir oda. Sonra çok geç olsa da, o bağırp çağırığımız, üzdüğümüz, kalplerini kırdığımız yufka yürekli insanlara gidiyoruz ve içtenlikle diyoruz ki "Özür dilerim!" Yine kim var? Karşımızda, bize bakan, ellerini açmış ve bekleyen annemiz ve babamız.

İşte böyle. Sizi biraz geçmişe götürmek istedim. Çünkü bazı şeylerin kıymeti kaybolunca anlaşılır. Onlar bizim her zaman iyiliğimizi düşünen, her daim bize dualar eden, bizi korumak için ellerinden geleni yapan annemiz ve babamız. Onları neden üzelim ki?

Ben de böyle dehşet dolu bir zamanda aslında normal gibi gözükken ama normal olmayan bir konuya değinmek istedim. Bunu size aktarmaya çalıştım.

Ayrıca anne ve babanıza şöyle deyin: "Anne, baba sizi seviyorum!" Ve şunu bilin ki onların hakkı ödenmezmiş. Çünkü ayağının altında cennet olan birinin hakkını ben ödeyemem. Son soru: "Siz ödeyebilir misiniz?"

İSTANBUL'DA HATTAT SAİM ÖZEL'LE KARŞILAŞMA

“Sayısız insan seyrediyoruz/Sayılı bir günde...”

Mustafa ÖZBİLGE

ebze'de yaşayan şair dostum Muhammed Yaşar, 23 Nisan tatilini fırsat bilip İstanbul'a, yanıma geldi. Restorasyonu yeni tamamlanmış Üsküdar'daki Mihrimah Sultan Camii avlusunda, sabahleyin buluşup Eminönü tarafına geçtik.

Babıali Yokuşu üzerinde, benim ikinci sonrası uğrak yerim olan çay ocağında biraz soluklandıktan sonra, dostumun çok sevdiği bir şairin baskısı tükenmiş şiir kitabını Cağaloğlu'ndaki kitapçılarda aramaya koyulduk.

Aradığımız şairin, kitaplarını basan yayınevi yetkilileri, istediğimiz baskıyı bulmamızın güçlüğünden bahsettiler. Dostum, aradığı bu şiir kitabından aynı baskıda dört beş tane kendisinde mevcut iken sevdiklerine hediye ede ede kendisinde bir tane olsun bırakmadığı için bir pişmanlık içerisindeydi.

Rasgeldiğimiz bir yayınevinde, ben de hediye etmekten kendime bir tane dahi ayı-

ramadığım Saint Exupery'nin “Kale”sini bulmuştum. Bu kez ihtiyaten üç tane aldım.

Şairler, iç dünyalarıyla meşgul olmaktan bazen dışarıdaki en belirgin şeyleri atlayabiliyorlar ki dostum da belki defalarca geçtiği Divan Yolu üzerindeki padişah kabirlerinden habersizdi. Birkaç ziyaretgâha uğraya uğraya Beyazıt'a kadar yürüdük. Öğle yemeğini, benim kendimi rahat hissettiğim bir mekânda, Vefa'daki bir yerde yiyebiliriz teklifimi, yorgun haline aldırış etmeden kabul eden dostumla menzilimizin istikametini de belirlemiş olduk. Yemeğin akabinde ise geciken öğle namazı için Süleymaniye bize yakın gözüküyordu.

Gerek sahafıktan önce gerekse sahaflık sırasında birçok kez alışveriş yaptığım Sahaf Ahmet Abi'nin dükkânı önünden geçerken “ya nasip” dedim dostuma. “Belki aradığın o şiir kitabını burada bulabiliriz Muhammed.”

Sahaf Ahmet Abi yoktu dükkanda. Yerine bıraktığı emanetçi çocuk, şiir kitaplarının bulunduğu bölümü kısa bir taramadan sonra "Aradığınız kitap yok abi." dedi. Umutsuzca dükkândan çıkacağını zannettiğim şair dostum Muhammed, bizimle ilgilenmiyor, dükkandaki fotokopi makinasının etrafında durup masadaki bir şeye doğru eğilerek konuşan üç kişiye sokulmuş bakıyordu. Sonra bana döndü:

"Hattat Saim Özel!" dedi. "Nerede Muhammed?" dedim. "Fotoğrafta, bak!" diyerek adamların fotokopi çektikleri siyah-beyaz fotoğrafın aslına işaret etti. Ben de yaklaştım. Evet, oydu.

Aramızda geçen bu sesli konuşmaya şahit olan üç kişiden yaşlı olanı, fotoğraftan başını kaldırarak: "Siz nereden tanıyorsunuz Saim Hoca'yı, buraya nereden geldiniz?" dedi. Taraklı'dan dedik. Dostum Muhammed birkaç kez Taraklı'ya gelmiş Hattat Saim'i gıyaben tanıyordu. Bense komşumuz olduğundan ve kendisinden çocukluk dönemimde, bir yaz Kur'an talim etmişliğimden bahsettim.

"Peki öyleyse fotokopilerden birini sana hediye ediyorum. Hoca'yı ziyarete Taraklı'ya da gelmişim ben." dedi adam.

"İsimleri de yazıverin fotoğrafın altına." dedim. Elindeki kurşunkalemle soldan sağa: Saim Özel, Hamit Aytaç, Rafet Güngör yazdı. Bir caminin bahçesine benzeyen mekanda, ayakta çektilmiş bu fotoğrafta, kendisini göstererek: "Bak bu benim." dedi. "Onlarla beraberdim."

O ara, söze Yemenli bir Arap karışıp "Ben de Hattat Hasan Çelebi'nin talebesiyim." dedi. Biz ona "ehlen ve sehlen" derken baktık diğer adam fotoğrafıyla birlikte kaybolmuş.

Siz kimsiniz? O iki üstatla nasıl ve ne vesileyle fotoğraf çektiniz? Fotoğrafı çektiğiniz yer neresiydi.... Hepsi meçhul kaldı.

Hiçbir soru sormadık. Ancak isminin Rafet Güngör olduğunu öğrenmiştik.

Sahaftan ayrılıp Süleymaniye Camii'ne doğru yürürken bir taraftan fotokopiye yansımış Hattat Saim Özel ve onun meşkerlerinin bulunduğu kitabının takrizini yazmış, 20. yüzyılın en değerli hattatlarından, Diyarbakırlı Hamit Aytaç'ın ve tanımadığım Rafet Güngör'ün beraber çektiği fotoğrafa bakıyor, diğer taraftan da kaybettiğimiz bu adamı tekrar görebilir miyim diye arkama bakıp duruyordum.

Şair dostum bilgece: "Ne arıyorsun, nasi-bimizde soru sorup cevabını almak yoktu, nasipte olan, sadece o fotoğrafın fotokopisiydi... onu da aldık." dedi.

Namazı Hattat Saim Hoca'nın imam ve hatiplik yaptığı Süleymaniye Camii'nde eda ettik ve caminin bahçesinde çok sevdiğimiz şair Yavuz Altınışık ağabeyle karşılaştık. Doğrusu şiir gibi bir gündü. Gün, şair dostum Muhammed Yaşar'ın yazmış olduğu son şiiriyle tamamlandı:

BULUTLARIN GÖTÜRDÜĞÜ

Sayısız insan
Bir pencerenin ardından
Yağmuru seyretti
Kırılan ışığını güneşin
Salınan gelincikleri
Bir pencerenin ardından
Sayısız insan seyrediyoruz
Sayılı bir günde

DÜNYAM

Beyzanur AKBAS

Bir dünyam var benim
Meriç'in Fildişi Kulesi'nde
Ayağымda Mihael'in yaptığı çizme
Oturduğum Norilya'nın koltuğu
Kulağымda Neriman'ın bindiği Fatih-Harbiye tramvayının sesi
Kalbimde Zeze'nin sevgisi
Yediğim tek şey Balzac'ın Ekmekçi Kadın'ından aldığım ekmek
Arada bir tren sesi duyduğum Sibiryaya'ya kalkan.

Sürekli bir şey duymaktan kaçarken
Bir çocuğun ağlama sesi geliyor
Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'ndan
Bir de hizmetçim var Katyuşa
Arada yanıma gelip giden
Sıkılıyorum çıkıyorum dışarı
Huzur Sokağı'ndan aşağı yürüyorum
Bir düğün arabası var arkasında "Feyza & Selim" yazan.
Marmara Kahvesi'nin önünden geçiyorum
Hilmi Ofaz'la bir anlık göz göze geliyorum.
Bir yalı var karşımda
'Bu Süreyya'nın Suad'a kiraladığı yalı değil mi?' diye fısıldaşıyor kadınlar.
Az ileride askeri bir tören
Bir tümen, başlarında subay Dimitri Nehludov
Bizim Katyuşa'nın Dimitri'si
Bir fakir adam geçiyor yanımdan
Üstünde eski paltosuyla Mehmet Akif...

Bir dünyam var benim işte bu halde
Okuduklarımla, yazdıklarımla
Elimde altın kalemim
Varlığımın simgesi düşüncelerim
Bir dünyam var benim
Gözlerim Cemil kadar kör
Akif kadar fakirim
Bir ayağım Peyami gibi aksak
Cemal Süreyya kadar aşığım
Yakup Kadri kadar vatansever
Özakman'ın anlattığı kadar da çılgınım
Düşüncelerim Tolstoy kadar sert.

Bir dünyam...
İçi buram buram kitap kokan
Bilgiyle, düşünceyle var olan
Kelimelerle yoğrulan
Bir dünya!
İnsanların hayal dediği
Ama bende gerçek olan.

EKSİK SAYFA

Emine KAMACIOĞLU

Önce var olduğuma şaşırdım, sonra şaşırdığım için kendime güldüm. Bu hayatta yapabileceğim en iyi şeyi yapmış, tüm hedeflerime ulaşmış gibi hissediyordum. Öyle değildi, yani öyle değilmiş sonradan fark ettim. Büyüdükçe biraz, oyuncaklarımı kaybetmeye başladım. Biraz sonra senelerimi, çok geçmeden yanımdakileri kaybettim. Sahi insan yanındakileri nasıl kaybederdi?

Her olay sonrası kendimi sorgulamaya başladığımda kaybetme korkusunu öğrendim ve haklı olsam bile suçlandığımda kendime saygımı kaybettim. Büyüdükçe hep kaybettim ve her geçen gün büyüyordum. Düşündüm. Bu oyunda ben kimdim? Kime yazardım ve kimlerle yaşardım? En büyük kaybımın kendim olduğunu fark ettiğimde çok büyümüştüm. Baktığımda kendi yazdığım hikayede hep başka kahramanları yerime koydum. Onlara daha çok söz hakkı verdim ve hikayenin sadece ilk sayfalarında kendimden bahsettim.

Her biten gün yarım kaldım. Onlar hiç gitmesin kalsın diye cümlelerimi tamamlamadım. Büyüyordum. Eskiden olsa bir adım büyüttüğüm yaşım, şimdi beni kırıyordu. Şimdiye kadar hep yanındakini kaybetmekten korkan ben nasıl olur da kendimi kaybetmekten korkmamıştım?

Artık cümleleri yarım kalan kahramanı değil, cümleleriyle hikaye yazanı özlüyordum. Kendimle tartışıyordum. Sayfalarım ben hariç birçok kişinin cümlesini taşıyordu. Durgundum. Kaybolmuş oyuncağımı arar gibi kendimi arıyordum. Romanını yazarken kendini kaybetmiş biriyle aynı değildi durumum. Durdum. Şimdi yavaş yavaş eksik bıraktığım cümleleri tamamlıyordum, tamamladıkça fark ediyordum. Meğer ben bu kalabalığın içinde kendi yalnızlığımı büyütmüşüm. Yalnızlığım büyüdükçe ben küçülmüşüm.

Cümlelerimi tamamlamak bir günümü, çok sayfamı aldı. Artık hikâyenin yazarı da kahramanı da bendim. Önceden kalemi ellerine verdiğim kalabalık, şimdi kendi yazdıklarını siliyordu. Kırgındım. Yine de birlikte sayfalar geçirdiğim o kalabalığa kızmadım. Hem kalabalık içinde kalmanın güzel yolları da varmış; şu sıralar hep bahsederim. 'Kızmadan önce dinlerim ve boşa gitmez emeklerim.'

Hikâyenin devamı mı? Devamı bildiğiniz gibi. Hikâyenin kahramanlarını öylece hemen silemezdim. Bu kalabalığımla yeni cümleler tamamladım, çok sayfalar yazdım. Çünkü iyi yazarlar böyle yapardı.

Esra DEMİR

ortadoğuyu gözlerinde taşıyan çocuk

Gel ey çocuk
Süreyim kanlı ellerini yüzüme
Açsın gözümün zindanlarını
Kurtar beni yılan başlı devlerin elinden
Kurtar beni tek dişli medeniyetlerden
Ellerini sür ki ürpersin tüylerim
Ürpersin ki kendime geleyim
Ellerini sür ki
Çöllerde Musa'nın ikiye ayırdığı denize düşeyim
Sür ki tenini
Hamza'nın kalbine saplanan hançerden geçebileyim

Ey çocuk
Ey Ortadoğu'nun kahverengi kaderini gözlerinde taşıyan çocuk
Ey adam yürekli çocuk
Gel ki artık sussun şiirim

KADİM DOSTUM

Elif Büşra BOLAT

Eski bir dosta rastladım. Yıllar sonra karşılaştık bir sahil kasabasında. İkimiz de kalabalıktan kaçmış, bir nebze de olsa huzura dalmıştık. Kafamızı çevirdiğimiz anda denk geldi bakışlarımız. İkimiz de hayli tedirgindik, beklenmeyen bir buluşmayla karşı karşıyaydık. Endişe içinde kolaçan ettik çevreyi. Bu kadar büyük bir tesadüf olamazdı. Dünya küçük derlerdi de inanmazdım onunla duygu yüklü olduğum anda karşılaşacağıma. Aceleyle giyinip kendimi bir an önce sahile atmamı kolaylaştıran sandaletlerimi çıkarmış, kumlarda çıplak ayak yürüyordum. Pervasız ve hassas olduğum o anda eski bir dosta rastladım.

Birbirimize adımladık, gözlerimizin önünden geçen tüm yıllara tebessüm ederek. Küçük samimi bir kucaklaşmaydı ve geç fark edilmiş bir özlem vardı. Şaşkınlığımızı gizleyemedik, doğal davranmamak elde değildi ve manasız hareketlerimizin temel nedeni de burada gizliydi. Bir yerlerde oturup sohbet etmeye karar verdik mantığımız ayyuka çıktığında. Gözlerinin içi o yıllardaki gibi gülüyordu. İkimiz de bambaşka gayelere dalmış ve zaman içinde unutmuştuk varlığımızı.

O muhterem annesi ebediyete intikal etmiş, küçük, inatçı kız kardeşi ise gelin olmuştu; nazını niyazını kabullenecek bir delikanlıyı o da bulmuştu. Kendisi ise hâlâ memnun değildi hayatından ve büyük bir pişmanlık kaplamıştı bedenini. Kanaat etmeyen bir kul değildi asla; ancak o da imtihan edilecek birkaç hususa sahipti. O da her kul gibi acz'di, acizdi. Önce beni dinle-

di saatlerce, sohbet ettik hesap vermemiz gereken kimse yokmuş gibi. Zaman zaman doldu gözlerimiz ve bir yumruk oturdu orta yerimize. Hiç görmemiştim onu ağlar-ken, pek de gördüm sayılmazdı aslında; o değildi karşımdaki, bir yabancıydı sanki.

Güzel günlerimiz de olmuştu birbirimizden bîhaber sürdürürken yaşamımızı; bir oğlu olmuş, iki de kızı. Evlat sahibi olmanın güzelliğini paylaştı benimle, pek ala samimi bir tebessüm kondurmuştu o büyük ağzının sağ köşesine. Hayırlı evlatlar yetiştirmektir gayesi, belliydi. "Yüreğine sağlık." dedim. "Güzel yaşa, güzel günler gör ve hayrını gör evlatlarının." Öyle derin bir bakışla cevap verdi bana, bir nara patlattı bakışları. Yine o mahcup edasıyla vedalaştı benimle olgun ve düşünceli dostum.

"Değerlisin." dedi ve sıkı, içten bir kucaklaşmayla bana veda etti. İkimiz de yeni bir tesadüfün ilkinden daha imkânsız olduğunu bilsek de dile getirmeden sabretmeyi seçtik ve bir sonraki mucizeyi bekleyecektik.

Saatlerdir içmediği sigarasını çıkardı tablasından, yaktı ve gitti.

En sevdiğim manzaraydı sahildeki gün batımı. Aceleyle giyip çıktığım sandaletlerimi elime aldım yeniden ve yürüdüm kime, nereye olduğunu bilmeden.

Bir sahil kasabasıydım ve eski bir dostta rastladım. Hiç bu kadar hüznü dolu ve güçlü olmamıştım.

HÜSEYİN'İN BABASI

Hafsa ESEN

Hüseyin'i getiren otobüs, köyünün içine doğru usulca akan toprak yolun başında indirdi onu. Kendini başka biri gibi hissetti. Köyünden ayrılırken bu denli ikiye bölüneceğini düşünemezdi. Yaklaştıkça tanıdık bir aynanın ardında yeniden bütünleneceğini duyumsuyordu. Derin bir nefes çekti. Dağ havasına alışkındı. Bununla beraber köyüne ait tüm alışkanlıkları canlandı gözünde. Çocukluğu, bildiği tek yol olan köyünün başak sarısı yolu. Yan yana evlerin, yine yan yana dizilen ön bahçeleri. Bahçelerin birbiri ile sınırını belleyen ara çitleri, yine her evin çoğunlukla ön bahçeden iki kat daha büyük olan arka bahçeleri. Amma, ille de kendi evi. Babası ile beraber çekip çevirdikleri, güneşin hangi odaya doğar hangi odasından ışığını toplar ezbere bildiği evi. Sedirli odanın küçük camları, kitap gibi dizilen yorganlar için ayrılan, kuytudaki yüklük köşesi, naftalin kokusu, evin en serin yerine yaptıkları kilerlik, oradan eve yayılan pestil kokusu, kuru yufkalardan her daim yayılan bereketin kokusu. Hayalinde, yıllardır mahrum olduğu evinin odalarında geziniyordu şimdi Hüseyin. Köyüne uzaktan bakarken düşünüyordu. Meyve ağaçlarının mevsiminde toplanması ve güneşin harında kavrulup kurutulmaları mühimdi. Allah ne veriyse şükredilir, dut, elma, armut... Her birine özen gösterilirdi. Sonra hepsi güneşin sınavından geçmek için sıraya girer. Toprakta kemale eremeyen sebzeler ve meyveler, güneşin ağır sıcağında hepten tükenir, kuruyamadan ölürdü. Böyle "ölürdü" deyince babasını hatırladı Hüseyin. Ne yana gideceğini bilemeden yavaş yavaş yürüyordu. İlk defa böyle bir belirsizlik yaşıyordu. Babasız kalışı yeni değildi aslında. Yedi yıl öncesinde ansızın gelen ayrılığın müsebbibi de değildi ya, en azından bu yüzden vicdanı

rahattı. Peki, hasreti ne yapacaktı? Ölmüştü babası işte. Kim kaybetti şimdi diye sormanın manası var mıydı? Gittiğinden beri yeni alışkanlıklarla yeni bir hayatı inşa etmeye çalışsa da, el yordamıyla ne kadar olacaktı. Hep bi' acemilik, hep bi' yabancılık. Şehre alışmak için hiç uğraşmadı Hüseyin. Sadece onunla anlaşmaya çalıştı, o kadar. Hırs. İnsan kalbini çorak bir toprağa çeviren bu duyguyu ilk kez abisinin kapkara iki kaşı arasında görmüştü. Sonrasında şehirdeki haris niyetlerin bolluğunu görünce şaşırıldı. Sonra, niye şaşırıldığına daha çok şaşırıldı!

Şehirde kaldığı evin sobalı odasını biraz olsun tanıdık kılan tek şey, kapı arkası askılığına taktığı babasının kahverengi paltosuydu. Babası ve abisinin onu evde terk edip gittikleri gün her şey öyle hızlı gelişmişti ki; sırtındaki yeşil yün hırkası ile çıkıp gidermişti babası. Sonrasında hiçbir şey için geri dönemedi. Hüseyin, akşamları çorbasını kaşıklarken kaldırıp kafasını uzun uzun bu paltoya bakardı. Sanki içinde babası varmış gibi güvende hissedirdi kendini. Aslında, babasını görmek istediği zamanlar oldu. Fakat abisi her seferinde bahanelerden engeller ördü baba ile oğul arasına. Öldüğünü duyunca vakitsiz batan güneşin ardına düşer gibi, yola çıkıp geldi işte. Ne var ki, iki hafta öncesinde köyünün mezarlığına defnetmişlerdi babasını. Teni soğumuştur çoktan. Ama en azından toprağının nemi çekilmeden dokunmak istedi mezarına. Abisi... Yine abisi. Yıllar önce babasını onunla kalmaya mecbur ettiği yetmezmiş gibi, bunca zaman kalbinde Hüseyin için en ufak bir olumlu duyguyu inşa edememişti demek. Belki yüzü yoktu haber vermeye.. Belki cesaret edemedi. Bu kadarcığına bile inanmak isterdi Hüseyin.

Ama yine yalnızdı işte. Tedirgin. Köyüne bile yabancı. Ve babasız.

Köyüne doğru yönelmiş ve karşıdan ilk evler görünmüşken içine sıcak bastı. Bir yandan hızla eritmek istiyordu içindeki özlemi, bir yandan ayaklarının üzerine kurşun dökülüyordu sanki. Burada durup köyünü karşıdan seyretmek bile kalbinin üzerinde güçlü rüzgârlar estirmeye yetiyordu.

...

Yedi sene öncesine kadar, gündüz iş, akşam kahveden başka ne bilirdi ki Hüseyin. Köpek gibi koştururdu sığanın altında, boynunda terden kayış gibi olmuş ekoseli mendiliyle, fanilasının içine kadar doluşan saman çöpü içinde harman eder, saman denklerdi. Patates çıkarır, üzüm bağlarının, fındık tarlalarının çöpüyle böceğiyle uğraşır. Akşam olup da köy kahvesinin demli çayı masasına gelince işte o zaman dinlendiğini hissederdi. Abisi ise köyün işine gücüne bulaşmadı hiç. Eve her gelişinde şehir kokularıyla gelirdi. Dikiş tutturamadığı işler saymakla bitmezdi. Sigara tutan parmakları sararmaya başladığında, fikrini kurcalayan küçük hırslar da dirilmeye başladı yavaş yavaş. Ara sıra gelirdi eve. Daha doğrusu, hafta başında girdiği işi terk edip haftalığını almışsa, belki uğrardı. Babasının sevdiği portakallardan getirirdi. Bazen kestane. Kese kâğıdını sedirin üzerine koyarken, deri montunu çıkarıp Hüseyin'e uzatırdı. Assın diye. Sanırdınız evin omzundan yük kaldırmış hafifletmiş ocağını. Hüseyin için zahmetten sayılmazdı deri montu askıya asmak. Ama kese kâğıdına da uzanıp bakmazdı, içinde ne var diye. Rızıkça Allah veriyordu işte çalışınca. Alnının teriyle gelirdi huzur, bereket. Babalarından böyle öğrenmişti ikisi de. Ama abisi, ne köyün işine yanaştı, ne de şehrin gücüne güç yetiştirebildi. Varsa yoksa kese kâğıtlarıyla gelsin, bağdaş kurup otursun babasının karşısına. Sonra esmer yüzünde kaybolmayan o garip gülümseme. Sabırla böyle akşamların bitmesini beklerdi Hüseyin, babasının hatırına. Çünkü sabah olduğunda abisinin yeniden şehre müptela olup yeni bir maceranın peşine düşüp gideceğini bilirdi. Babası da bilirdi ya, ses etmezdi hiç.

Çocukken kiremitlere taş attıkları zamanlarda da ses etmezdi. En iri taşları atardı abisi. Kırılan kiremit seslerini duydukça sevinçten

havalara uçar, daha fazla taş toplardı. Hüseyin küçük olan taşları seçerdi her seferinde. Abisinin kiremitlere açtığı savaşta kazanan olmak için uğraşmazdı. Yine de babası öfkeyle üstlerine yürümezdi diğer babalar gibi. "Nabarsınız?!! Savuşun oradan veletler!" derdi en fazla. Kiremitleri elden geçirir, üç beş gün çatık kaşları ile gözünü üstlerinden ayırmazdı, hepsi bu.

...

Nemli kozalakların kokusunu duya duya köyüne doğru yürüdü Hüseyin. Bir zamanlar patates çıkardıkları tarlaları tam da köyün girişinde dururdu eskiden. Bakındı ama tarlaya benzer bi' şey göremedi. Daha doğrusu ufalıp köye doğru yaslanmış, yabancı otlara teslim olmuş bakımsız bir boşluktan başka bir şey yoktu tarlanın yerinde. Muhtemelen köyün üst tarafında vızır vızır işleyen otoyolun genişleyeceğine dair söylenenler gerçek olmuştu; yol genişlemiş tarla küçülmüştü. Hüseyin şaşkın ve üzgün bakakaldı öylece.. Hatırladığı her şeyin gölgelerinin bile ölmüş olabilme ihtimali ile içi irkildi. Babasının paltosuna sarıldı sıkı sıkı.

Biraz daha ilerleyince harman yerini görecekti artık. Her yıl yazın tüm hasadını harman ettiği, sapla samanın birbirinden ayrıldığı yegane meydan. Yürüyüşünü yavaşlattı. Ne harman vardı, ne meydan. Gölgesinde serinlediği erik ağacı da olmasa tanıyamayacaktı burayı. Buranın da satıldığını duymamıştı. Müstakil, bahçe içinde bir ev yapmıştı birileri. Abisi yapmış olamazdı burayı. Çünkü küçük evler, çiçekler, köyde muhkem bir hayat ona göre değildi. Bu evde yaşayanlar muhtemelen huzurlu insanlar olmalıydı. Alçak çatısı ve bahçe kapısını saran hanımeli çiçeğine bakılırsa, haklıydı da.

Yaklaşıp bahçe duvarına dokundu. Toprakla yol birbirinden ayrılmış, bahçe duvarı örülmüş, tek katlı eve kadar uzanan kısa yola parke taşları döşenmişti. Burası nadiren abisi ile beraber çalışabildikleri, kardeş olduklarını hissedebildiği tek yerdi. Kozalak yakıp kahve kaynattıkları, şakaklarından damlayan terikızgın güneşin neşeyle parlatığı zamanlardı. Soğan kırıp sıcacık kolaçlara katık ettikleri, domatesin suyuna ekmek bandıkları zamanlardı. Şimdi hepsi savuşup gitmişti. Hiçbir iz kalmasın diye mi yapmıştı bunları abisi. Her şey bir sabah rüzgârıyla

kaybolup gitmişti sanki. Ne güneşle barışık ışıltılı alın teri kalmıştı nede sapla samanı savura savura ayrıştıran harman makinele-ri. Her şey birbirine karışmış gibi geldi Hüseyin'e. Ne düşüneceğini, ne hissedeceğini bilemez halde köyüne doğru ilerlemeye devam etti. "Ah abi." dedi. "Değdi mi peki?"

O zamanlardan bir akşamdı. Henüz babası yaşıyorken, bir aradalarken çıkagelmişti abisi. Fakat bu kez ellerinde paket yoktu. Her zamankinden hırçın ve kaypak bir kararlılıkla bakıyordu gözleri. Babası da evde olduğu halde selamsız sabahsız odasına geçti. Çok geçmeden kapıya bir de kamyon yanaşınca durumun vehametini anladılar. Tasını tarağını toplayıp bir hışımla çıkıp gittiğinde birbirlerine bakakaldılar Hüseyin ve babası. Kızgınlığının, gidişinin tek nedeni bu ev ve içindekilermiş gibi yüz çevirerek ayrılmıştı evden. Hiç konuşmadan. Kısa ve tombul parmaklarını alına düşen siyah perçeminden geçirip, küçük kamyonun küçük kasasına atlamıştı. Şehrin muhtemelen en küçük mahallelerinden birine, hatta basık tavanlı ve rutubetten ölmek üzere olan bir küçük evimsi yerine, küçük kamyonun kasasındaki hacimsiz eşyalarını dökmeye gitti. Hüseyin ellerini tuttu babasının, avucunda ısıtmak istedi. Abisinin er ya da geç şehrin esir ışıklarına kaçacağını biliyorlardı aslında. Fakat bu içlerindeki üzüntüyü azaltmıyordu. Çocukluğundan bu yana yakınından gitmesin diye yapageldiği tüm görmezliklerin işe yaramadığını görüyordu Hüseyin'in babası. Bu ilk gidişiydi abisinin. Sonra bir kez daha gidecekti. Sıra sıra dizilen misketlere "Küt!" diye vuran o kötü kalpli misket gibi gelecek, vuracak ve her şey darmadağın olacaktı. Küçük dünyasına ilk kaçışının ardından uzun zaman görünmedi ortalarda. Avlu kapısı her gıcırdağında sıçradı babası, damarlı elleriyle tülü aralayıp dışarı baktı. Aylar geçti üzerinden. Fakat gelen olmadı. Sofralar kurdular, kaldırdılar. Tenha idi babasına her yer. Hüseyin odun kırıp, çıra kesip sobayı sıcak tutardı. Fakat babası ille de abisinin de ocaklarındaki sıcaklığa elini uzatmasını bekledi durdu. Pişman olur, doğrusunu görür diye umut etti hep. Galiba Hüseyin için babasının, babası için ise abisinin vefalı hayali vardı evlerinin içinde.

Sonra bir gün ağarmış deri ceketi, tıraşsız yüzü ile avluya girdi kollarını savurarak.

Bir kamyon şoförü gibi. Hiç babasının kapılarını çarpmamış, müstehzi gülüşünü hafızalarının duvarına asmamış gibi. Sadece uzaktan gelmiş, yorgun, dinlenmek isteyen herhangi birinin dönüşü gibi girdi kapıdan. Onun gelmesiyle Hüseyin'in evden çıkması bir oldu. Abisinin gelişindeki sıradışılıktan çok, babasının en ufak bir sitemi çağrıştıracak kızgınlık emaresi göstermeyişi, sahici bir kamyon şoförüne sarılır gibi abisine sarılışına içerledi Hüseyin. Bu sitemsiz affediş başka küstahlıkları doğuracaktı. Senelerce sürececek bir hasreti doğuracaktı. Sarıldığı şey abisi değil kopkoyu bir karanlıktı aslında. Belki de yeni kiremitler kırmak için daha büyük taşları toplamaya gelmişti abisi.. Keşke babası da görebilseydi olabilecekleri. Abisinin girdiği kapıdan koşarak çıktı Hüseyin. Daralınca ferahladığı iki dereli yaylaya kadar koştu. Yan yana, ip gibi akan iki berrak suyun tam ortasındaki kayalara gelince durdu. Çöktü. Akşam oluyordu. Şırl şırl iki derenin akışını dinledi. Derelerden biri her mevsim ılık akarken, diğeri soğuk akardı hep. İki dere arasında irili ufaklı taşlardan oluşan bir yol vardı. Dereler taşmaz, haddini bilirdi. Saatlerce ağladı Hüseyin; "Şu derelere benzesek ne güzel olurdu abi. Yan yana akıp gitseydik." dedi. Uzun uzun suların üzerinde parlayan ışıkları seyretti. Gece çok geç saatlerde döndü eve. Oturma odasının ışığı hala yanıyordu. Geldiğini duydu ikisi de. Fakat babası perdeyi aralayıp bakmadı dışarı. O da odasına gidip yattı.

...

Elleri paltosunun ceplerinde köyün diğer ucundaki mezarlığa doğru yürüyordu Hüseyin. Önüne çıkan tanışlarıyla selamlaşıyor, derin sohbeta mecali olmadığından kısa kesip yanlarından ayrılıyordu. Önünden geçtiği bütün kapılar, gürül gürül akan çeşme, gittiği günkü gibi idi köyü. Buğday taşına "Güm! Güm!" diye inip kalkan tokmakların sesi duyuluyordu. Keşkek için buğday eziyordu birileri. Cami avlusunun girişinde biriken sabunlu suya bakılırsa bu gün halı yıkanmış olmalıydı. Caminin bahçesinde yaptırılan bu halı yıkama yeri, çok işine yaramıştı köylünün. Muhtemelen hala itibar görüyor. Dörtlü kalıp sabunlar da öyle. Yıkanmış halılardan yola doğru sızıp biriken suyun üzerindeki kirli beyaz tortu kalıp sabunların eseriydi. Şehirde halıların kilimlerin yıkanması için gerekli olan tek şey; bir

telefon numarası ve metrekare fiyatı. Hepsisi bu.

Neredeyse evinin önüne varmak üzereydi Hüseyin. Camiden sonra sağlı sollu on kapı daha sayınca kendi kapısının önünde olacaktı. Mezarlık köyün çıkışındaydı. Yürüyüp gitse önce babasının mezarını bulsa iyiydi tabi. Fakat evini görmeden gidemeyecekti. Duracak, avlu kapısına en son dün akşam dokunmuş gibi dokunacak ve baba evinin varlığındaki o tuhaf, tarifi kabil olmayan, ömrünün her gününün şahidi olan, müstakil, mütevazi derme çatma tüm hatıralarını çatısı altında toplayan yuvasını yıllar sonra görebilecekti. Şehrin zamana yenik düşen savaşında, yuvası köklü hatıralarına sarılmış olarak onu yeniden kucaklayacaktı. İçinde ne babası ne de abisi vardı, evet. Yine de hepsine ait her şey, bu evin içinde oda oda dercedilmiş, bohçalanmış, naftalinenmişti sanki. Özlemişti evini. Evde kiracı olma ihtimali de vardı tabi. Bir bayram eski bir arkadaşıyla konuşurken azıcık bahsetmişti evde, köyde olanlardan. "Kiracı". Bu kelime, bir zamanlar yaşayan bir evin hayaleti gibi çıkıyordu ağzından. Olsun varsın, durumu anlatınca anlayış gösterirlerdi herhalde. Buraya kadar gelip yıllarını geçirdiği evi görmese olur muydu hiç...

...

O çaylı sohbetli gecenin sabahında koptu kıyamet! İçeri girdiğinde babasını ellerini nereye koyacağını bilemez bir halde kendi kendine konuşurken bulunca çok korkmuştu. Gittikçe büyüyen öfkesinden boynundaki damarlar kabarıyor, bir ileri bir geri gezinip duruyordu odanın içinde. Radyosunu bile yuvasından söküp atmıştı. Onu hiç böyle çaresiz görmemişti Hüseyin. Bir girdabın içinde döne döne dibe doğru ağırlaştığını seyretti babasının. Öfkesi kalbini terk edip, içini üşüten rüzgârlara teslim olunca, koskoca adam küçücük bir ağaç kovuğuna sığacak kadar küçülmüştü. Başını yerden hiç kaldıramadı. Yüzüne bakamadı küçük oğlunun. Bakışları doğrulamak istedikçe kalın kaşları omuzlarına bastı gözlerinin. Babası ile her şeyi paylaşan Hüseyin, şimdi kontrolsüz yaşlı bir adam görüyordu karşısında. Ne olduysa bir gece evvel olmuştu. Almış babasının parmağını basmış mürekkebe, kâğıdı sürmüştü altına. Babasının beyhude çabası işe yaramayınca "Al evladım o vakit, al da

hayrını gör." demiş gönülsüz. Ve böylece, içinde yaşadıkları ev de dâhil olmak üzere, arka taraftaki geniş meyve bahçesi, girişteki geniş avlu, yazın kavruk sıcağında otuna tırpan vurduğu her tarla ve dahası... Artık abisinin tasarrufunda idi. Hüseyin'in her şeyini, çocukken şeker toplayıp sakladığı köşe dolaplarını, annesinin peynir bastığı kara taşı, babasının merdiven başına bıraktığı sarı ıbrığı, namaz vakti girmeden oraya koyardı ki güneş ısıtsın... Her şey üşüdü. Deri montlu adam ile babası... Böyle bir resmi hiç hayal etmemişti. Birlikte çıkıp gittiler. Abisi babasına ne söylemişti, babası neden Hüseyin'i bıraktı da gitti bunu hiçbir zaman öğrenemedi. Belki vicdan, belki abisinin tasalluttundan küçük oğlunu korumak içindi gidişi.

Olmayacak bir şey olmuştu. Her yerinden hayat fişkırıran bu ev, cansız bir iskelete dönüşmüştü bir anda. O da çok durmadı babasından sonra. Hüseyin de gidince ışığı söndü evin. Hastalanmış bir kuş gibi kanatlarını düşürüp, öleceği günü bekledi sanki. Bahçe musluğu buz tuttu, o sene ekilen bahçeye kimse dokunmadı. Dalında çürüdü her şey.

...

Kahverengi paltosunun yakalarını kaldırdı ensesine doğru. Buradan bakınca evin çatısı görünürdü eskiden. Ama görünmüyordu. Yaklaştı. Avlunun kapısı, sırtında iri bir kambur varmışçasına eğikti. Üzerindeki derme çatma telden kilidi elleriyle yapmıştı. Çivisini çakmış telini bükmüş, uyduruk bir kilidi olmuştu kapının. O gün parmakları küf kesmişti. Şimdi ise karşısında duran bu eğik kapı, onu itecek en küçük bir rüzgârda geri geri gidip açılacak kadar zayıftı. Ki öyle de oldu. Güçlü bir rüzgâr esti ve kapı kendiliğinden açılıp sırtını duvara yasladı. Yürüyüp içeri girince dondu kaldı Hüseyin; çatısından zeminine kadar yanıp küle dönmüş bir enkaz duruyordu karşısında. İks kokusu nefes aldirmiyordu. Hatta bu kapkara meydanın üstü başı hala ıslaktı. Bir gece önce evde yangın çıkmış ve içindeki kiracılarla beraber her şey yanıp kül olmuştu. Hatta Hüseyin'in geldiği gün üç cenaze daha defnedilmişti köyün mezarlığına.

Sena Nur DÜZENLİ

istanbul'um

İstanbul'um
Yine yalnız, yine sessiz...
Sabahları gürültülü ayak sesleri
Akşamları yalnızlığın gür esintisi...
Sokaklarında yağın yağmurun sesi
Dindirir mi içimdeki bu ateşi?
Minarelerinde okunan ezanlar
Susturur mu benim çılgınlığımı?

İstanbul'um,
Kaldırımlarındaki hasret rüzgârı,
Savurur mu içimdeki külleri?
Evlerindeki kahkahalar
Dindirir mi yalnızlığımı?
Sevdirir mi bana seni
Daha çok?

İstanbul'um
yalnızlığım...

Gülcan İrem KARPUZ

-ebilmek-

Söyleyemediklerim var şu hayatta
Hiç kimsenin duymadığı şeyler
Ve kimsenin bana hesap sormadığı günler

Bırakamadığım alışkanlıklarım var
Bitiremediğim kitaplarım
Ve asla unutamayacağım şiirler

Gitmek istediğim yerler var
Son kez görmek istediğim insanlar
Bırakamadığım çay dolu bardağım

Söylenecek sözlerim var
Konuşmam gereken insanlar
Ve duymak istediklerim onlardan

Bir anda kaybolup gitmek
Uçup gitmek habersizce
Her şeyi bir kenara bırakıp terk etmek...

BOMBALI DÜŞÜNCE

Cahit YAZGAN

Düşünüyor, düşünüyor ve düşünüyordu. Neyi düşündüğünü düşünüyordu. Kafası karmakarışık. Düşünmeye, zihnini bir yerlere toplamaya çalışıyor ama burada muvaffak olamadan uzun menzilli bir bomba geliyor ve sanki vazifelimiş gibi onun yeşertmeye çalıştığı düşüncelerini ve bir araya toplamaya çalıştığı zihnini dar-madağın ediyordu. Kızıyor, sinirleniyor, odada kalkıp dalaşıyor ama bütün bunlar, içinde bulunduğu karmakarışık durumunu düzeltme adına herhangi bir sonuç vermiyordu.

Tekrar...

Tekrar...

Ve tekrar düşünüyordu. Zihnini toplamaya çabalıyor ama sonuç hep aynı: hüsrân. Bomba geliyor bin bir çabayla düzeltmeye çalıştığı durumunu hiç açmadan alaşağı ediveriyordu. Sanki tüm suç elindeki su bardağınınmış gibi bardağı büyük bir hınçla odasının kırmızı renkteki duvarına fırlatıyor, bir an rahatlar gibi oluyor ama bu durum kısa sürüyordu. Büyük bir şiddetle duvara çarpan bardak yüzlerce parçaya ayrılıyor, dağılan parçalar onun ayaklarına kadar geliyordu. Bu parçalara bakıp anlamsızca gülmeye başlıyordu.

Gülerken; uzun, koyu siyah ve dağınık saçlarının arasından neredeyse yuvalarından fırlayacak olan ve uykusuzluktan kan çanağına dönmüş gözlerini, odanın kırmızı renkli duvarının önünde gece boyunca

hiç kapanmamış olduğu sıcak kablo kokusundan anlaşılan televizyona dikiyordu.

Televizyonda, Suriye'de kullanılan kimyasal bombanın ortaya çıkardığı vahşet görüntüleri gece boyunca gösterilmişti. Harabe duvar diplerine öylece yığılanlar, nefes alıp vermekte zorlananlar, bir yerlere umutsuzca koşanlar, yakınlarını arayanlar, kaybettikleri çocuklarını arayan anne ve babalar, nefes alamayıp hayata gözlerini yuman masum çocuklar; ağlayanlar, feryat edenler...

Gece boyunca hep bu görüntüleri izlemiş ve düşünmüştü. Bombalar onun düşüncelerine de sabitlenmişti sanki. Çıldırarak üzereydi. Zihnini toplayıp, tüm insani duygularını bombaların uçlarına takmış olan insanlığı düşünüyordu. Ama bombalar, düştüğü yerdeki her şeyi yerle bir ettiği gibi onun düşüncelerini de yerle bir ediyordu.

Hızla yerinden kalkıp, masanın üzerinde duran televizyona yöneldi. Televizyonu hiçbir şey düşünmeden apartmanın beşinci katından dışarı fırlattı ve pencereyi hiçbir şey olmamış gibi kapadı. Gelip yerine oturdu. Sakinleşmeye çalıştı. Ağrıyan başını iki elinin arasına alarak, sadece kendisinin nefes alışverişlerinin duyulduğu odada, saatlerce hıçkırığa hıçkırığa ağladı. Yorulan vücudu daha fazla dayanamayıp bastırarak uykuya yenik düştü.

Mücahit TUNA

günahkârın mektubu

Dünya bir merdivendi çıktık ondan
Karşımıza çıkan hayat uzaktı sondan
Hatalar ve doğrularla öğrenmiştik yaşamayı
Dünya mallarımızı unuttuk buraya taşımayı

Pişmanız çok önem verdik faniye
Ölüm geldi ve beklemedi saniye
Hatalarımız tükenmezdi sanki silinmez sanmıştık
Bu sebepten tövbe etmeye utanmıştık

Hazır değildim ölüm anı geldiğinde
Canlandı bütün hayatım gözlerimin önünde
Çok susadım ama su verenim olmadı
Şükür, Allah'ın rahmetinden mezarımdaki güller solmadı

Bir şansım daha olsa dönsem dünyaya
Çevirirdim bu kabusu tatlı bir rüyaya
Lakin çıkmam mümkün değil bu kabirden
Sorarım size haber var mı mahşer gününden

BEN DEĞİL KALEM YAZIYOR

Edanur ALIŞ

Bazen de yazamıyorsun işte. Kalemın elinde kalemine bakıyorsun. Her şey, herkes susuyor sanki. Sen hala kaleme bakıyorsun, konuşsun istiyorsun ama bir türlü aklını ve yüreğini birleştiremiyorsun. Olmayınca olmuyor diyorsun, bırakmak istiyorsun ama yine bırakamıyorsun. Kalemın seni esir alıyor anlamıyorsun bile. Öylece bakıyorsun, garip olan da kalemın yağmurla anlaşmış gibi. Kalemın sustukça yüreğin yükseliyor yağmuru anlıyorsun. Yağmur o an ortama hâkim olan tek gürültü. Tabii bir de arada bir geçen arabalar ve onların korkunç gürültüsü.

Kalemın susuyor, yağmuru duyuyorsun, yağmuru duydukça da yükseliyorsun. Tam zirveye ulaşacakken bir araba geçiyor, alt üst oluyorsun. Sonra aklına geliyor, köyde oluşuna şükrediyorsun. Şehirde geçirdiğin günlere üzülüyorsun. Burada oluşuna bir sebep daha bularak yağmuru ekliyorsun. Sahi sen bunu neden daha önce yapmadın ki? Belki de daha önceden duymamışsındır onu. Olabilir hani. Neden olmasındır bazen bazı şeyler. O an bir söz hatırlıyorsun "O ol der ve olur." Sonra aklına "O" geliyor, şükrediyorsun.

Sonra yağmuru hatırlıyorsun yine. Hâlbuki iki dakika önce yine onunlaydın! Nasıl o kadar çabuk unutabildin? Yoksa unutulmayı o mu tercih etti. Yoksa ısrarla hatırlamaya çalışan taraf mısın sen? Yağmur, gözyaşına benzemiyor mu sence de? Ağ-

larken hani bir an olur ve her şeyden soyutlanırsın, unutursun her şeyi. Bu unuttuğundan değil unutmak isteyişindedir çoğu zaman...

Rüzgâr esiyor, elimde kalemim, titriyorum. Yazamadığım için terk edeceğim masaya ısrarla tutunuyorum. Belki de kalemim bırakmıyor, bilmiyorum. Ben yine benle, ben yine kalemimle, sadece biz... Aslında bizim sırrımız burada. Kimse farkında değil ama biz üçümüz süper ikiliyiz.

Üşüdüm, pencereyi kapadım. Gözlerimle karşılaştım. Bence ben bana daha önce hiç bu kadar anlamlı bakmamıştım. Kulduğumda kulaklık var, "Ay bize bakıp gülümsüyordu" diyor şarkıda. Benim daha aya birlikte baktığım biri olmadı. Bunu düşünürken gözlerimle karşılaşıyorum. Ben bana "ben varım ya" diyor, sitem ediyor. Bir o kalmıştı zaten. Çok şükür ki, beni kazanmak diğer insanlarla iletişime girmekten daha kolay. Yine şükrediyorum. Düşünüyorum da normalde bu kadar şükreden biri değildim. Ama yazdıkça şükrediyorum. Şükrettikçe yazıyorum. Belki de kalemim yine bir şeyler öğretmeye çalışıyor bana ve ben bunu 293 kelimedede tükettikten sonra fark ediyorum. Neyse kendime günlük dersimi de verdiğime göre bir kere daha kalemimi elime tutuşturana şükredip defterimi kapatıyorum. Hoşça kal ben, hoşça kal kalem...

KÜÇÜK BİR PİYANO BİLDİRİSİ

Nurefşan BALKAYA

“Piyano ırkçı bir müzik aletidir.” der Mahmut. “İş bu sebepten çalmayacağım onu. Hem kim demiş herkes bir enstrümanla ahbap olmak zorunda diye. Adı her ne olursa olsun bir alet beni neden daha değerli kılar ki başkalarından? Varın buna isyan deyin. Deyin de göreyim. İsyani ediyorum.”

Bu tür çıkışlara sık sık rastlardım onda. İlk dönemlerde şaşırırdım. Bunca durgun bir ruh böyle aniden alev alabilir miydi? Küçük dilimi yutacağım gelirdi ama sonra vazgeçerdim. İyi ki de vazgeçiyordum. Mahmut bu. Yeni yeni anlıyorum ki onu seyredeceksen unutacaksın dokularını. Burada bir yere dikkat ediniz. Yaşamak demiyorum. Onu yaşayamazsınız, ancak ve ancak seyredersiniz. O da öyle kolay bir iş değildir. Gün gelir boğazınıza yapışır, öldürmek ister sizi. Akıllıysanız onu üzerinden atıp devam edersiniz nefes almaya. Şayet kıtsa biraz o çok güvendiğiniz aklınız, ikinci gün kapı dışarı eder dünyasından sizi. Dünyası... Onun dünyasını size anlatmam. Denemem bile. Beni kim zannediyorsunuz!

“Tuşları siyah ve beyazdır bir piyanonun. İş bu sebepten ırkçıdır piyano. Söylemeye-yim diyorum da dayanamıyorum. Utanmaz piyano ustaları! Elbette yapanlardan bahsediyorum. Ancak çalanlar da masum değil. Unutmayınız. Neyi unutmayacaksınız? İyisi mi devam edeyim ben. İşte o utanmaz piyano ustaları! Usta da utanmak da u ile başlar. Ancak bunlar utanmazlar. Siyah beyaz yapmışlar yetmemiş bir de beyazları iri iri yerleştirmişler tablaya. Hadi buna da razı olalım. Kapatalım gözlerimizi. Biz bu gözleri nelere kapatmadık ki! Her bir şeye kapanır gözlerimiz ancak ölmekten kor-

karız. Düşünmüş müyüz acaba ölmekten ne farkı var bu yaşamanın? İşine gelmezse kapa gitsin. Göz senin kapak senin. Soruyorum şimdi size, o siyah tuşlar neden beyazların bilmem kaç santim gerisinde? Hazmedemiyorum. Piyano miyano çalmam ben. Sizi körler sizi.” Mahmut bu. Her şeye derinden bakar, beylik beylik laflar eder böyle. Bunu çok sık yaptığından mı nedir alıştım ben artık. Alıştım dediğime de bakmayın. Beylik bir laf bu da. Mahmut’un ya huyundan ya suyundan demiş atalarımız. Tabi ki Mahmut dememişler ama onu tanısalardı mutlaka derlerdi. Altıncı hislerim kuvvetlidir benim. Atalarımız da kuvvetlidir. Siz de biliyorsunuz bunu elbette. Laf uzadı da uzadı. Mahmut hoşlanmaz bundan. Nefret eder. Beni de bu yüzden sevmez. Çok konuşuyordum. Hatta Atay’ı da bu yüzden sevmiyordum. Sık sık Tanpınar’la Atay düello ederler Mahmut’un odasında. Zavallı adamların zerre günahı yok. Her şeyi bizimki ayarlıyor. “Yüz onuncu geleneksel kim daha post modern yarışması”na hepimiz hoş geliriz önce. Çay kahve ikram edilir. Mahmut bunları önemser. Ayaklarımıza terlik bile geçirir. Sadece “Kimıldamayın!” der. Çay fincanını ağzınıza götüremezsiniz, çünkü kimıldamak yasak. “Sizlerden hiçbir şey istemiyorum. Kimıldamayınız ve bu lezzetli düelloyu seyrediniz.” Bu cümlelerden sonra nefes bile alınmaya çalışılır. İnsan kendini kıymetli hisseder burada. Düello başlar. Her yazar bir yapıtıyla katılır her düelloya. Ne hikmetse ikisi de sürekli malum yapıtlarına sarılarak gelir. Bunun sebebini sormaz kimse. Zaten odada kimse konuşamaz. Kuralı hatırlayın. Kimıldamak yok. “Ağzınızı açın da göreyim.” İlk Tanpınar başlar konuşmaya. “Ben Hamdi.” Susar ve öteki başlar. “Bana

da Oğuz derler.” Düello bundan sonra sessiz devam eder. Birkaç, bilemediniz on beş dakika sonra kazanan kaybedenin malum yapıtını kemirir. Kemiren her zaman Hamdi olur ve kemirilen de mutlaka “T.....” Adında meymenet yok kitabın! Basiretini kendi bağlamış Atay. Ahh zavallı Atay! Mahmut ne istiyor senden? Onu tanımasam, tanıyor muyum, seni kıskanıyor diyeceğim ama bu imkânsız. O kimseyi kıskanmaz. Belki biraz suyu. O da belki hani. Emin değilim.

“Asla dokunmam o piyanoya. Hele tuşlarına asla. Bakınız ben asla asla demem ancak şimdi, tam olarak şimdi, karşı karşıya olduğum bu durum... Asla dokunmayacağım.” Mahmut işte. Çocuk Mahmut. Odasındaki piyanoyla düşmanlığı çok eskilere dayanıyor. Annesinin ya da anneannesinin, evladına ya da torununa zevkli bir doğum günü hediyesi. Buradaki zevkli kelimesini affınıza sığınarak kullanıyorum. Yoksa ne haddime! Ne diyordum? Bu piyano fikrimce Mahmut’u Mahmut eden şeydir. Bakmayın siz onun nefretine. Az âşık değildir ona. Kim bilir bu aşk Mahmut’a Tanrı’sını da buldurur bir gün. Yine altıncı hislerim diyeceğim ve siz hatırlayacaksınız atalarımızın kuvvetliliğini. Onları hatırlarken daktilosunu da hatırlayın Mahmut’un ne olur. Sevdiği daktilosunu. Bir aşktan bahsetmeyeceğim burada. Sadece saf bir sevgi. Aranızda “Aşk ve sevginin farkını deş bakalım.” diyenleriniz olacaktır. İşte burada ben Mahmut’un Tanrı’sına sığınır ve hayâ ederim. Tövbe bile ederim efenim. Benden zor şeyler istemeyiniz. Hem siz beni ne zannediyorsunuz! O ukalaca gülüşüm size değil Mahmut’a. Anlıyor o beni. Siz fazla düşünmeyiniz. Evet, daktilosu... Pianosuna dokunmaz ama bestelerini daktilosunda yapar. Odasına her vakit giremezsiniz Mahmut’un. Yasaklı zamanları vardır. İşte o zamanlarda daktilosuyladır. Ben bu daktiloyu bilmezken zannedirdim ki Mahmut içeride dans ediyor. Müzik var, Mahmut var. Bir şeyler yazdığını parmak uçlarından anlamıştım. Ben bir insanı parmak uçlarından tanırım. Sadece parmak uçlarından. Hep Mahmut’tan

bahsedecek değiliz ya! Benim de bir gururum, okşanmak isteyen egolarım var. Haydi, şimdi hep birlikte bana “Vayy, demek parmak uçlarından tanıyor insanları haa, ne güzeeeeeeell!” deyin. Desenize... Tamam. Mahmut yazar. Sürekli yazar. Herkes gibi o da çoraplarına eziyet eder, eşlerini eşsiz eder ama düzenlidir. Yazar ama bir yazar olmak istemez. Asla der buna da. “Mahmut bir yazar olmayacak, olamayacak.” Onun cümlesi olduğundan tırnak içerisinde yazmalıyım. Bu bir dil bilgisi kuralıdır. Dilin kuralı mı olurmuş demeyin. Bal gibi olur. Bizler alt alta yazılan üç beş satırın şiir olduğuna inanan bir nesil değil miyiz? Bizler bize öğretilen ve sırf öğretildiği için öğretilen denilen lakırdılar sistemine evet diyen o nesiliz işte. Biz her gelenin bir isim verdiği, aslında kendini kaybetmişleriz. Bizler bilemeyen bir nesiliz ki dünya üzerinde daha zararlısı var olmamıştır. Sadece burada saydıklarım bile dilin kuralı olduğuna amenna dememizi gerektirir. Şimdi bana inanınız ve “elbette” diye tekrar ediniz.

“O piyanonun zarif ve işleyen kısmı beyaz; hantal, yalnızca ayakta durmaya yarayan, angarya iş gören, köle gibi kullanılan, örselenen, tekmelenen, kendini mühim bir kimse zanneden hadsizlerin üzerine yaslanmaya, hatta ve hatta oturmaya bile cüret ettikleri gövdesi siyah oldukça, her toplumda haykıracağım ki piyano ırkçı bir müzik aletidir. Beni vaz geçiremeyeceksiniz. Şimdi çekilin.”

Korkmayınız. Zararı kendinedir Mahmut’un. Bu söylediklerini bir kere dahi başkalarının yanında söylememiştir. Irkçı olan her şeye de karşı değildir. Bana öyle geliyor ki Mahmut’un ta kendisi bir ırkçıdır. Ne olur bunu ona söylemeyiniz. Biliyorum ki laf taşımayı karakterleştirmiş olanlarınız ilk fırsatta buldukları ilk Mahmut’a bunu yetiştirecekler. Onları bir yerlere havale ediyorum. Elimden başka bir şey gelmez. Mahmut’un elinden de başka bir şey gelmez. O piyanodan nefret eder ve bilir ki onu o piyano yakacaktır. Size bunları ne amaçla anlattığımı merak ediyorsunuz. Beni iftira etmekle suçluyor da olabilirsiniz-

niz. Kim bilir aranızda Mahmut'u sevimli bulanlarınız bile olmuştur. Ona hayran olan binlerce insan bulabilirim yüz kişinin yaşadığı mahallelerinizde. Dinleyiniz. Mahmut masum değildir. O oyuncak bebeklerimi, sözde nefret ettiği piyanosunun bacaklarına asarak öldürür. Başka bir şey anlatamam. Sadece bunu biliniz.

“Şu piyano bana rezil bir takım milletleri anımsatıyor. Dışarıdan son derece sade ve sözüm ona zarif. Ancak içinde yüzlerce dişli, binlerce dişsiz harıl harıl sadece birileri ahenkli sesler işitsin ve tatmin olsunlar diye çalışmakta. Hazmedemiyorum. Bilmem ne kürkünü rezilce sırtına geçirmiş şu yağlı suratlı kadın tebessüm edecek diye o zavallı mekanizma nasıl da umutsuzca işliyor. Evet, kimileri o piyanonun sesinden etkilenir ve onu dokunaklı bulur. Ancak hiç biri bilmez ki o müzik bir ağlama senfonisindedir. Koca, kara gövde karın tokluğuna çalışan o kölelerin gözyaşlarını dışarı taşırmamak için icat edilmiştir. Tekrar renginin izahını yapmayacağım. Biliniz ve siz de inanınız ki piyano ırkçı ve zararlı bir müzik aletidir.”

Bunlar Mahmut'un her zamanki cümlelerinden. Bir ehemmiyet taşımıyorlar artık benim için. Ancak Mahmut benim dünyada önemsedığım tek insandır. Size onun dünyasını anlatmayacağım demiştim. Kimileriniz “Beceremedin.” diyor değil mi? Boş konuştum ve Mahmut'u ele verdim. Artık onu en az benim kadar tanıyorsunuz. Yazdığını bilmeniz bile yeterli aslında. Çünkü Mahmut'un dünyası yazdıklarıdır. Parmak uçları lacivettir Mahmut'un, dudakları ve boynu da. Çok konuşmaz.

“Ve artık herkes bilsin ki bu ırkçı piyanoyla işim olmaz benim. İliklerine işlemiş ayrımcılık. Şuraya bakın. Sizler de görüyorsunuz değil mi? Beni de kendine benzetecek diye korkuyorum. Yoksa benzedim mi? Yapmanın ne olur. İrkçı olan piyanodur. Ve şimdi derhal odamdan uzaklaştırınız şunu. Asaletsiz şey.”

Mahmut'un o piyanoya dair söylediği

son cümleler bunlardır. Aslında bu Mahmut'un Mahmut'ken yaptığı son konuşmadır. Çünkü artık benim de zararlı olduğuna inandığım bu piyano Mahmut üzerinde devrim yapmış ve neslimize asıl amacını göstermiştir. Bu piyano Mahmut'u tek başına öldürmüştür. Daha dikkatli bakınız ve görmeye çalışınız. Piyano tam olarak Mahmut'un elleriyle koyu yeşile boyanmıştır. İç mekanizması sökülmüştür ve ayaklarında asılı olan bebeklerim şu kirli dünyada yaşamaya yeniden mahkûm edilmiştir. Tertemizdir bu piyano! Odasına sokmuyor beni ve ben biliyorum ki o yeşil yaratığın önüne oturmuş gülümsüyor Mahmut. Sesi çıkmıyor. Annesinin ya da anneannesinin resmi tam karşısında. Ey uyur uyanık neslimizin kurucularından zarif hanımefendi! Oğlunuz yahut torununuz Mahmut artık bir piyanist. Her nerede iseniz rahat ediniz, istediğiniz oldu, kitaplarını unuttu Mahmut, Tanpınar'ını bile hatırlamıyor, daktilosu da yok artık... Tanrısız oğlunuz bir piyanoya iman ediyor şimdi. Mesut olunuz, yazamıyor. Beynini kemirdiniz, asil bir delikanlı ettiniz siz onu. Nasıl da efendi. Hiç isyan etmiyor. Asla isyan etmiyor. Düşünmüyor. Beynini yormuyor. Bir bakınız hele. Ne olur bir kerecik baksanız. Özür diliyorum. Mahmut artık konuşmuyor. Konuşmak istiyor sanki ama konuşamıyor. Ne desin! Hiçbir işe yaramayan piyanonun önünde hiçbir işe yaramıyor. Kürklü ve yüzü yağlı hanımefendi, artık çalınamayacak tüm şarkılar size gelsin. Bakınız Mahmut herkesi selamlıyor. Salon beyefendisi Mahmut. Birilerinin şehvetine kurban gitmiş bu nesil ve ben de seni selamlıyoruz. Bak bize, hepimiz ne güzel bağıyoruz, bunu bize sen öğretmiştin: “Piyano asla bir müzik aleti değildir. O bir ispat makinesidir ki sanat evrenin hiçbir yerinde bir şeyi ispata kendini adamamıştır. Hele müzik tüm hesaplardan uzaktır.” Şimdi bir kez ve son kez düşününüz. Ben Mahmut'un dünyasını anlatabilir miyim size? Asla, çünkü Mahmut yaşadıkça hiç kimse onun dünyasına giremez. Oranın bir kapısı yoktur ve bizlere kapılardan giriniz denildi.

gece gündüz

Bir ışık söner bir mum yanar
Karanlık aydınlığa
Düşünceler ferahlığa
Hisler en güzel yanına
Kavuşurdu bazen

Mumun çıkardığı is
Yorgan altında üşüyen tenler
Ve ben yapayalnız ve çaresiz

Karardı mı gündüz?
Aydınlandı mı gece?
Fenalaştı mı insanlık?
Günden güne

Umursamaz oldu
Düşünmez oldu
Başka bir acı başka bir keder
Kendinden başka bir dünya
Görmez oldu insanoğlu

Yalnızlaştı mı adam?
Aklına mı geldi yalnızlık?
Düşündükçe yalnızlığı
Bir daha düşünür oldu

Sonra bir ışık belirdi uzaklarda
Fakat aslında en yakında
Tam da burnunun ucunda
Gecenin sessizliğinde
Karanlığın telaşesinde
Birden buldu kendini
Mumun ışık veremediği dibinde

Anlatmadı kimseye
Haykırmadı gök kubbeye
Ama gördü ve de buldu
İşte tam da o an
Gecesi gündüz
Yarını aydınlık oldu.

İSTANBUL ve BEN

Faruk Serkan YILMAZ

Gözüme gözüme batırdığı o şımarık selektörülle öyle posta koymalar falan... kornayı avaz avaz beynimin içine içine basan... kim oluyor İstanbul, bunun anası kim ulan! Kimden peydahlamış bunca soysuzluğu? Sileceklerim yetişmezken yağmuruna, böyle tepemden tepemden esmesi yok mu?

Rezidansların, gökdelenlerin şu ettiğine bakın hele! Semâ delinmiş sanki. Yer, gökyüzüne çıkarken, gökyüzü yere inmiş. Yerin, yeri değişmiş; bulutlar, çamura yatmakta... Yalan gerçek, yaz kış, deniz ve kara... her şey iç içe! Hele bir geçeyim şu köprüyü, hesaplaşırız!

Ben ki kaçtıklarımından değil, benden kaçışanlardan kaçıp burada almışım soluğu, dikkat et! Yani öylesine gurursuz, öylesine gururlu... Kimim, neyim, kestiremezsın. Nasıl görünüyorsam artık...

Kendimi İstanbul'a atalı, her bir adımım

günah... hüznüm, zarâfetini kaybetmiş; yaşadığım kaba bir isyan ki tam bir karmaşa... İstanbul da kim! Söyleyin sokaklarına, güvenilir bir caddenin elinden tutsunlar. İstanbul'un körpe sokakları, çıkmazımda kaybolur sonra.

İstanbul gûnahta benimle boy ölçüşmez! Organ mafyası ne ki? Ben ki göğüs kafesimden çalınan yaralı yüreğimi, ellerden geri alıp yine yüreğimle tıkmışım içerime. Hepsi bilsin haddini...

Nasıl görünüyorsam artık... Ben, benden kaçan herkesten kaçıp, öyle gelmişim. Yani öylesine gurursuz, öylesine gururlu... Öylesine korkulası ve fakat öylesine ürkek aslında!

*** *** ***

Ve takvime ne gerek? Anlıyorum sakalımdan, İstanbul'da son günüm. Üç günlük dünyada, üçüncü günüm... İşten güçten sakalımı, kendimi bırakma-

ya, üzülmeye vaktim yoktu. Bastırılmış onca üzüntüm, şu İstanbul kaçamağım- da günaha ve hatta isyana nasıl dönüştü?

Bilmiyorum, belki de düşündüğüm kadar korkulası, kaçılası değildim. Sonuçta ben, girdiğim bunca günahın bedelini, yaşadığım erken pişmanlıkla peşin peşin ödedim.

Korkulası kaçılası değildim.

Bu, kendimi düşürdüğüm gereksiz bir vehim olmalı. Bu yüzden Rabbime söz verdim. Yalan söylemekten, kendimi üz- mekten vazgeçecektim. Ah şu hakikat yok mu? Üç günlük ayrılıkta onu nasıl özledim!

Ve kendimi attığımda cami avlusuna, ci- ğerim tütsü yerine, şimdi tütün soluyor- du. Ciğerim soluyordu. Yağmur yağıyor- du İstanbul'a...

Herkes kaçıırken, çıkageldi bir serseri. Saçından, sakalından züppelik akan, benden genç ve daha güçlü bu serseri, kaslı ve façalı kollarını sağa sola savu- rarak:

- Sigaran var mı, dedi.

Ne denir şimdi buna? Tehditler savuran bu kaslı, façalı kollarına karşılık; yara- lı, çizik çizik yüreğimi açıp ben de gös- teriyim mi illâ? Üstelik ben ondan daha sarhoşum! Değilsen de bir hoşum. Ağ- lamaktan kan kırmızı gözlerimi, kırmızı bir şarap keskinliğiyle gözlerine diktim, yükseldi sesim:

- Yok ulan! dedim.

Serseri, boynunu büktü ve çekine çeki- ne gitti.

Bense kaldım, kalakaldım!

Söz vermişken Allah'a, üstelik bu serseriyle İstanbul'a inat kapital bir alışveriş geçmemişken aramızda, ne diye yalan söyledim?

Yalan söyledim!

*** *** ***

Kendime gelene kadar o epey uzaklaş- mış, yürümekteydi yolunda. Yetişip en azından itiraf etmeliydim yalanımı. Ben koştukça peşinden, hızlanıyordu adımları. Dönüp dönüp ardına attığı kaçama- mak bakışları, ele veriyordu serseriye. Belli ki korkmuştu benden, yalpalaya yalpalaya kaçıyor yavaşak! İkimizdik, ıssızdı sokak... Tuttum ensesinden, yakaladım sonunda.

Ve usulca:

- Sana yalan söyledim. Vardı sigaram. Al, hakkını helâl et dedim.

İt oğlunun sarhoş gözleri şaşakaldı, zo konuşuyordu:

- Ne hakkı Abi? Sen benim için buraya kadar koştun. Ben de sandım ki... meğer görüldüğün gibi değilmişsin, dedi.

Yine öfkeyle yükseldi sesim:

- Ben nasıl görünüyorum ulan! Söyle, neden kaçtın?

- ...

Sustul!.. Ben de sustum!..

Upuzun uzatmak vardı ya... uzatmadım!

Ve bıraktım hem onu, hem de mevzu- yu... Artık tüm sorular beynimde soru- luyor ve aklımda aranıyordu bütün ce- vaplar:

Neden, neden, neden...

Neden kaçtı, neden kaçtılar, anlamıyordum.

Ağlıyordum, yoktu ağlayanım. Kederimden ölürken, Azrail bile köşe bucak kaçıyordu benden. Ve ben tam yakalarken ölüm meleğimi, nasıl olduysa düşmüşüm!..

*** **** ***

Uyandığımda, başucumda artık bir ağlayanım vardı, damla damla ağlıyordu. Gözyaşım dışıma, serum içime içime damlıyordu.

Ve doktor, kararlı bir ses tonuyla:

- Tek başına dünyayı değiştiremezsin, hayatla hesaplaşmaktan vazgeç, dedi.
- Haklısınız, dedim, yalan söyledim.

Haklı değildi oysa. Dünyanın yalanını, yalancılarını kaldıramazken, gerçeklerine nasıl tahammül edecektim?

Sonra merhametle:

- Hiç rengin yoktu, bizi çok korkuttun, dedi bir kadın sesi.

İlk kez merakla sordum:

- Benden siz de mi korktunuz hemşire hanım? Siz de kaçacak mısınız yoksa?

Beni, pencerenin önünden yağmuru işaret eden doktorum cevapladı:

- Böyle düşünmekten vazgeç! İnsanların yağmurdan kaçışması, yağmurun kötülüğüne delil değildir. Sen çok merhametli, çok iyisin. Tıpkı bu yağmur gibi...

Buna sadece sustum, konuşmuyordum! Suskunluğum karşısında telaşlanan hemşire, omzuma dokunarak:

- İyi misin, dedi.

- İyiyim dedim.

Yalan söyledim!

*** **

Âlemde doğruyu, gerçeği itiraf etmenin yolu yok sanırım. Nasıl görünüyorum, bilemem artık! Verilen bunca seruma rağmen, damarlarımda hâlâ katıksız bir isyan dolaşmakta.

Yalan gerçek, hayat ölüm, deniz ve kara... her şey iç içe!

Ne denize düşebildim, ne karaya çıkabildim...

Boğazda tıkanan son nefesimle,

Kaldım köprünün tam ortasında!

BİR GÜN BİR MELEĞİN OLUR

Seda EROĞLU

Bir gün deniz gözlü bir meleğin babası olursun;
Gözleri, burnu, dudakları, kokusu aynı sen
Gözlerinde çakan şimşekler aynı sen
Bakışlarındaki ışıltıyı verirsin hayatına
Umudu ve hüznü...

Bir gün kömür gözlü bir meleğin babası olursun;
Hüznünü dağıtır ağlayışları
Gecenin karanlığına inat parlar gözlerindeki kristaller
Hayata aldırmadan gülen gözleri ve umut dolu bakışlarıyla
Bir meleğin babası olursun
Gecede doğmayan güneşlerin
Gündüzleri gelmeyen gecelerin olur
Zamana tutsak anların
Gözlerinde tükenmeyen dakikaların olur
Ve bir bebeğin babası olursun...

Ağlayışları bir sevda seli
Gülüşleri bitmeyen bir destan olur
Bir çocuğun olur
Pamuk zarıflığında teni, minicik parmakları,
Katran karası saçları olur
Göğsünde uyur
Elleri yanaklarına dokunur
Senin sevgine muhtaç bir çocuğun olur
Adına yazdığın şiirlerin, söylediğin ninnilerin
Çizdiğin mutluluk resimlerin olur...

Bir gün bir meleğin olur...

Sedanur YOLCU

sessizlik

Göçmen kuşun kanatlarında kokun
Gidiyorsun
Tükenmiş bir zamanın sisli karanlığında kuşatıyorsun sessizliği
Üşüyen sözcükler yerini yadırgıyor
Sen gidiyorsun

Küflü soluğumdan çıkan o ıssız çığlık
Zalimce yakıyor kirpiklerimi
Zamanı zamanın kollarında suçluyorsun
Bir kadını pervasızca zamansızlığa hançerletiyorsun
Ben çığlık çığlığa susuyorum
Sen sessizliğimde konuşuyorsun
Gidiyorsun, gidişinle kederi başlatıyorsun

Sesini duymadan konuşamam, biliyorsun
Yerini sensiz bir şiire terk ediyorsun
Sen kıldığım tüm anlamları çiğniyorsun
Gölgeni kara bir geceye hapsediyorsun
Bilmiyorsun, gidiyorsun

Gidişinle bir feryat koparıyor düşlerim
Türküler daha bir sen çalıyor sanki
Soluğumdaki duman daha bir sen diyor
Sen gitmek nedir bilmezsin
Bilmeden gidiyorsun

İNANMAK ÜZERİNE

Selim KÖKSAL

Dünyada ne çok şey vardır ki tam anlamı ile yaşadığımız zamanı, yaşadığımız hayatı ve yaşadığımız yeri anlatsın; tabi böyle bir şeyi elle tutulabilir sıradan şeylere yüklemek de acımasızlık olur. Bana kalırsa dünyayı, hayatı önemli kılan ne para ne iş ne de lüks otomobiller, yatlar ya da evlerdir. Dünyayı hayat, hayatı dünya yapan inanmaktan geçmektedir.

İnanmak, bağlanmak, sevmek... bunlar kâğıda yazıldığı zaman sıradan bir kelimle yazılmış herhangi kelimeler gibi gözükabilir fakat sözcüklerin içine girdiğimizde, kitap sayfalarını karıştırır gibi biraz göz gezdirdiğimizde emin olun kelimelerin ne kadar zor görevleri olduğunu anlayacaksınız.

İnsanların inandığı şeyleri ellerinden almak, küçük bir çocuğun elinden beyaz tüylü şirin ayıcığını almak demektir. Çocuğun elinden aldığınız ayıcıkla birlikte çocuktaki yaşama sevincini de alırsınız. O andan itibaren sıradan bir ayıcık onun için ölüm kalım meselesine dönüşmüştür. Onu elde etmek için yapmayacağı, denemeyeceği, başvurmayacağı yol kalmayacaktır.

Pencerenin perdesini hafif araladığınızda sokakta yürüyen insanlara dikkat ettiniz mi? Takım elbiseli, sadece para-

nın mutluluk verebileceğini düşünen, sabahtan beri binlerce insanla diyaloga giren bankacılar, sabah erken saatlerde dükkânını açıp ilk sifitahını yapmak için kapının önünde gözleri ile ilk müşterisini arayan bakkal Kamil Amca, hayatta en kötü şeyin yüzünde birkaç sivilce olduğunu düşünen, arkadaşları arasında yer bulmaya çalışan liseli genç kızlar ya da kızının kurs parasını nasıl ödeyeceğini düşünen ve elinde süpürge kürek mahalle aralarındaki yaprakları tek tek toplayan çöpçü; hepsinin inandığı, uğruna feda edeceği bir şey yok mu?

İnsanların doğasında inandıkları için savaşma, mücadele etme içgüdüleri vardır. Zaten bunun için yaşamaz mı insan? Her insan bir amaç uğruna gelmiştir dünyaya. Bu amaç uğruna harcanır dünler, bugünler, yarınlar... Ama önemli olan harcadıklarının ne kadar olduğu değil, nasıl olduğudur. İncancına ne kadar sadıksın? İnsanlar inanmadıkları şeyleri sevmezler. Sen ne kadar seviyorsun. Her insan bir amaç uğruna dünyaya geliyor dedik. Yaşadığın dünya sana ait. Sen ona ne kadar sadıksan, ne kadar inanıyorsan o kadar aitsin bu dünyaya; işte bu yüzden inandıklarının peşinden koşmaktan sakın yorulma. Çünkü ne kadar koşarsan o kadar hayattasın.

SÖZÜN ÖZÜ

Tarih boyu beni âdemin çözölememiş en büyük sırlarından biri, hiç şüphesiz, ona bahşedilen konuşma kabiliyetidir. Hâlâ esrarını muhafaza eden bu özel yeteneği nasıl, ne şekilde kullanacağımız ve bu istimal esnasında o kabiliyetten ne ölçüde istifade edeceğimiz ise tamamiyle bizim inisiyatifimize bırakılmış vaziyettedir.

İnsanı diğer bütün can iyelerinden ayıran, farklı ve üstün kılan aklı ve lisanıdır. Pek çok iletişim türü olmakla birlikte bunlar arasında en güçlü ve en gelişmiş olanı hiç şüphesiz konuşmadır. Konuşmanın temelini dil/lisan teşkil eder. Peki, lisanın kaynağı nedir? Bu soruya verilebilmiş bir cevap var mıdır? Nasıl vücut bulmuş, ne şekilde ortaya çıkmıştır genelde lisan, özelde ise lisanlar? Dilin/dillerin doğuşu teması üzerine kafa yormuş tarih boyu pek çok filozof, sonra da dilbilimciler, lakin varılabilmiş bir sonuç yok. Birkaç hipotez var elde sadece. Doğuştancı görüş veya dilin zaman

içinde insan evrimine paralel geliştiğini savunan görüş gibi.

Bir ayette, “Allah, Âdem’e bütün varlıkların isimlerini öğretti. Sonra onları meleklerle göstererek, ‘Eğer doğru söyleyenler iseniz, haydi bana bunların isimlerini bildirin.’ dedi.” (Kur’an-ı Kerim: Bakara, 31) denilerek eşyanın adının ilk insan olan Hz. Âdem’e bizzat Allah (cc) tarafından öğretildiği belirtilmektedir. İncil’de de ‘söz’e özel bir vurgu yapılmakta ve “Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı’yla birlikteydi ve Söz Tanrı’ydı.” (Yuhanna 1:1) denilmektedir. Her ne kadar Yuhanna’daki bu cümle Hz. İsa’nın kişiliğinde Tanrı mânâsını da ihtiva ediyor olsa bile, bu durum yine de ‘söz’ün ehemmiyetine yapılan vurgunun değerini düşürmemektedir. Sırf bu ayetlerden hareketle bile sözün, dolayısı ile de lisanın, gerek İslâmî literatüre gerekse Hıristiyanlık literatürüne göre ilahî mahiyete sahip bir mefhum olduğu söylenebilir.

Murat UZUN

Söz, hem sözlü kültür geleneğinde hem de insanoğlunun sözlü kültüre kıyasla çok sonra icat edip kullanma ve geliştirme imkânı bulduğu yazı ile elde ettiği yazılı kültür ve edebiyat geleneğinde kullanılan temel yapı taşıdır. Tarihe not düşmenin, nesiller arasında bağ kurmanın, medeniyet birikimlerini ve tecrübelerini sonraki nesillere aktarmanın, yani hars/kültür denilen mefhumu var etmenin yolu sihirli bir mahiyete sahip 'söz' ile mümkün olabilmektedir. Bütün bunların yanı sıra, sahip olduğu esrarengiz güç hasebiyle onun aç(a)madığı/açamayacağı bir kapı da yoktur. Yani bu özellikleri ile birlikte sihirli bir varlıktır o. Yunus Emre de sözün bu yönüne asırlar öncesinden temas etmiş ve "Söz ola kese savaşı/Söz ola bitire başı/Söz ola ağulu aşı/Yağ ile bal ede bir söz" diyerek sözün özündeki cevhere dikkat çekmiştir.

Ve elbette istimal olunan her söz birbirine denk, yekdiğerine eşit değildir. Sözün merhaleleri vardır. Kıymet-i harbiyesi yoksa şayet -ki makbul olmayanıdır bulâf diye adlandırılır. Seviyesi vasat olanına söz denir. Ulvî mânâlar ihtiva edeni ise kelâm diye tesmiye olunur.

"Konuş ki kim olduğunu bileyim." cümlesi ve bu cümlenin açılımı olarak da istimal olunan söz/lisan ile kimlik arasında bir münasebet kurmak mümkündür. Zannımca buradan hareketle biz de dilimiz ile kimliğimiz ve kişiliğimiz arasında çok güçlü bir bağ olduğunu söyleyebiliriz. Dilin kimlikle ilgili yansımalarını günlük hayatta, fakat bu defa geniş kitleleri ilgilendiren yönü ile, çok açık şekilde görmek de mümkündür. Basit bir misal olması açısından, mesela sadece bir nevi kimlik, aidiyet beyanı veya vurgusu için kullanılan dilde kimi zaman yenilik (neologism), kimi zaman eskicilik

(archaism), kimi zaman şehir kültürüne özenme dolayısı ile şehircilik (urbanism), kimi zaman ise arı dil (purism) kaygılarının ağır bastığı görülebilmektedir. Bir yönüyle bu metinler ihtiva ettikleri dil vasıtası ile bir dünya tasavvurunu ortaya koymakta, diğer yönü ile ise, burada ve başka yerlerde olduğu gibi, dilde argolaşmaya (slanging) zemin hazırlamaktadırlar. Gaye ne olursa olsun, yeni veya eski taraftarlığı, şehir kültürü ile diline özentisi yahut arı dil anlayışı, netice değişmemekte ve bunun sonu argolaşmaya varmaktadır ve bu da hiçbir şekilde arzu edilen bir durum değildir.

Eflatun, "Konuşma, insanın aklını kullanma sanatıdır." der. Sahi, fert ve millet bazında biz, bize bahşedilen bu sanatlı hazineyi yeterince ve verimli bir biçimde kullanabiliyor, o müstesna değerden gereğince istifade edebiliyor muyuz? Yoksa her şeyimiz gibi sahte mi dilimiz de?

Ortak paydalarımızın sayısı pek çok. Lakin yine de iletişim konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Kim bilir, belki gerektiği gibi konuşmayı bilmiyoruz. Belki dilimiz kifayet etmiyor bizim hislerimizi ve düşüncelerimizi anlatmaya. Belki de bunların cümlesi basit birer bahanedir, hatta belki de cümlesi yalandır.

BOLYYWOOD'UN KÜÇÜK PRENSİ: PK -PEEKAY-

Maide ÇAKMAK

Yönetmen: Rajkumar Hirani

Senaryo: Rajkumar Hirani, Abhijat joshi

Oyuncular: Aamir Khan, Anuska Sharma, Sushant Singh Rajput

Yapımcılar: Aamir Khan, Rajkumar Hirani

Bollywood'un en önemli isimlerinden biri olan Aamir Khan yine ağızlarından düşmeyecek, fazlaca düşünmeye sevk edecek, sağlam bir filmle bizlerle. Rajkumar Hirani ve Aamir Khan ikilisinin beraberliğinden güzel sonuçlar çıktığını 3 Idiots filminde görmüştük. PK için de boş müzikaliteden sıyrılıp kurguyla ortaya çıkan Bollywood'un 2014 yılına ait en iyi filmi diyebiliriz.

Film, dinin tekelinden rant sağlayan 'sözde' din adamlarını, din adı altındaki sapkın düşünceleri eleştiriyor ve bunun yanında çok zekice, ince bir kurguyla kalıplaşmış toplumsal yargıları yeriyor.

PK, başka bir gezegenden dünya hakkında bilgi almak için gönderilen bir uzaylıdır. Boynunda taşıdığı kolye sayesinde gezegenindekilerle iletişim kurabilen PK, dünyaya inmesinden kısa bir süre sonra kolyesini çaldırır. Kolyesini bulmak amacıyla başladığı arayış, beraberinde başka arayışlara da sebebiyet verecektir.

PK insanları gözlemleyerek kıyafet giymesi gerektiğini -cinsiyete ve dine göre-, parayı nasıl kullanabileceğini -kendi tabiriyle 'kullanışlı resim'- öğrenir. Kendi gezegenlerinde dil kavramı olmadığından, insanların ellerini tutarak düşüncelerini okur ve dillerini öğrenir. Alakalı alakasız herkese kolyesini sorar ve aldığı tek ortak cevap

vardır; Tanrı: "Sana sadece Tanrı yardım edebilir", Tanrı bilir.", "Tanrı yardımcın olsun." Bu cevaplar neticesinde PK kolyesini bulmak için Tanrı'yı bulmaya karar verir. Kolunda radyosu, kafasında Tanrı'nın onu kalabalıklar içerisinde seçebilsin diye taktığı sarı kaskı, üstünde "dans eden arabalar"dan aldığı rengârenk gömleklerle herkese Tanrı'nın nerede olduğunu sormaya başlar. Yerel inanışlardaki Tanrı resimlerinin üstüne kayıp yazarak sokaklara asar, metroda kayıp diye Tanrı'nın resimlerini dağıtır.

Bu sarı kasklı adam metroda broşürleri dağıtırken gazeteci Jaggu'nun dikkatini çeker. Jaggu bu farklı adamı takip etmeye başlar. PK'nın sorduğu basit ama cevabı zor sorular ve verdiği inanılmaz ilginç cevaplar Jaggu'nun aklına onunla program yapma fikrini getirir.

PK ise Tanrı'nın evi diye tabir edilen ibadet yerlerini gezmeye başlar. Hinduların ayak-kabısız girdiği tapınağa, Hristiyanlar ayak-kabıyla giriyor, Hinduların süt ve parasundukları Tanrı'ya Hristiyanlar şarap sunuyor. Müslüman mahallesinde Tanrı'ya şarap sunmak istediğini söyleyince kovuluyor. Ve şu cümleleri sarf ediyor, "Bu dünyanın tek Tanrı'sı yok, her dinin farklı kuralları var ve bu dinlerin hepsinin ayrı yöneticisi var. Soru şu: Ben hangi şirkete yazılmayım?" Bütün bu soru işaretleriyle başa çıkamayınca bütün tanrılara ibadet etmeye karar verir. Hinduların yaptığı gibi Tanrı'ya süt ikram eder, kilisede vaftiz olur, camide namaz kılar ve Şiaların yaptığı gibi sırtını zincirle döver. Fakat yine de bu çıkmazdan kurtulamaz.

Bu sırada Jaggu, PK'yı Tapaswi adlı, Tanrı'yla konuştuğunu iddia eden sahtekâr bir din adamına götürür. Maksudı PK'nın soru sorması ve Tapaswi'nin cevaplayamamaya sahtekarlığını ortaya çıkarmaktır.

PK din adamlarının iddia ettikleri gibi Tanrı'yla konuşmadığını, yanlış numara çevirdiklerini söyler. O samimi sözleri büyük kitlelerin katıldığı sosyal bir ayaklanmayı başlatır. Ülkenin dört bir yanından din adamlarının sapkınlıklarıyla ilgili videolar ve "yanlış numara" mesajları gelir.

Bu olağan süreçte çok masum ve saf bir aşk hikayesi de meydana gelir. PK, Jaggu'ya âşık olur fakat Jaggu'nun ellerini tuttuğunda onun, iş için gittiği Belçika seyahatinde Sarfaraz adlı Pakistanlı bir gençle tanıştığını, birbirlerini sevdiklerini, fakat ailesine söylediğinde Sarfaraz'ın Müslüman ve Pakistanlı olduğu için büyük bir tepkiyle karşılaştığını ve babasının Tapaswi'den aldığı kehanetle Sarfaraz'ın Jaggu'yu terk edeceğini, bu gönül ilişki-

sinden vazgeçmeleri gerektiğini söylediğini, kehanete inat Jaggu'nun Sarfaraz'la acil evlilik kararı aldığını, fakat düğün günü Sarfaraz'dan ayrılık mektubu aldığını öğrenir.

Tapaswi cephesinde ise PK'nın oluşturduğu uyanış hareketi maddi manevi olarak tapınağı bitirmiştir. Son bir kez PK ile programda kapışmak ister. Ülke çapında büyük bir program hazırlanır. PK, Tapaswi'nin Sarfaraz ile Jaggu için söylediği kehaneti çürütürse kolyesini Tapaswi'den alabilecektir. PK yine sorduğu sorularla doğru sonuca ulaşır ve hem kolyesine kavuşur hem de iki sevgiliyi kavuşturur.

Filmde verilmek istenen mesaj en bariz şekilde son sahnede ortaya çıkıyor. Tapaswi ile PK'nın tartıştıkları TV programında PK şu sözü söylüyor: Bu dünyada iki Tanrı var; biri her şeyi yaratan Tanrı, diğeri sizin yarattığınız Tanrı.

Bu mesaj bütün film boyunca her dinde yer alan ve bu dinlere mensup insanların sorgulamadıkları rutinlerle gözler önüne serilmiş.

Diğer taraftan filmde hümanist bir felsefeyle bütün dinlerin, dinlerin inanış biçimlerinin, Tanrı anlayışlarının aynımış gibi gösterilmesi İslam'a haksızlık. Çünkü her ne kadar, Müslümanlar arasında da değişik sapkınlıklar, bazı anlayışlarında ruhban sınıfına benzer durumlar olsa da hiçbir Müslüman Tanrı'nın putunu yapıp ona tapınmıyor ya da resmini çizip yakasında taşımıyor.

Dünyalıların geleneklerindeki ve dini anlayışlarındaki yanlışlıkları bir uzaylı aracılığıyla yapmak çok dâhiyane. Akıp giden yaşantıdaki yanlışlıklar, en güzel biçimde onu daha önce hiç yaşamamış, bilmeyen biri aracılığıyla ortaya konulabilir. Ancak, PK'nın Tanrı'yı bilmemesi, "Âlemlerin Rabbi" inancına aykırı. Sanki bu şekilde, "Aslında Tanrı yok, bunu dünyalılar uydurmuş, kendilerini iyi hissetmek için Tanrı'yı

icat etmişler.” gibi bir anlayış ortaya çıkıyor.

Filmde verilen mesajlarla ilgili söylenebilecek olumsuz bir taraf da “dinin doğuştan kazanıldığı” düşüncesi. Alında bu, filmin temel sorgulayıcı mesajıyla da çelişiyor. Bu izlenimi filmde bir köylünün “Tanrı isteseydi Hristiyan ailede doğardım(Hristiyan olurum.)” cümlesinden ediniyoruz. Burada “din ayrıştırıcı olmamalı” mesajı verilmeye çalışılırken daha önemli bir ilke ters yüz edilmiş.

Tapaswi bir sahnede Jaggu’yla online konuşurken “Bu Sarfaraz seni aldatacak.” diye bir cümle kullanıyor. Ancak, Jaggu’nun âşık olduğu Pakistanlının adının Sarfaraz olduğunu ona kimse söylememiş. Yine Jaggu’nun kilisede mektubu 13.21’de aldığını biliyor. Bunlar Tapaswi için filmde çizilen “sahte din adamı” tipine aykırı. Çünkü Tapaswi olağanüstü bir güce sahip olmalı ki bunları bilsin. Bu sahneler filmde gözden kaçan noktalar ve bir senaryo kusuruna dönüşmüş.

PK filmi ile Küçük Prens kitabı arasında bazı benzerlikler dikkat çekiyor. Bu benzerlik kurguda ve karakterlerin üzerinde kendini gösteriyor. İki hikâyeye de çölde başlıyor ve çölde bitiyor. Kitabın sonunda yazar kitabı küçük prensi bulmak için yazıyor. Jaggu da filmin sonunda PK’ya ithafen kitap yazıyor.

Bir gün PK ‘dans eden arabalardan’ asker kıyafeti giyer ve pazara gider. Bu sefer ‘kullanışlı resimlere’ ihtiyaç duymadan bütün yiyecekler ayağına gelir. Bir başka sahnede karakolda PK’nın üzerinden bir doktor kartviziti çıkması üzerine kendisine yapılan muamele değişir. Bu sahnelerde toplumdaki çürümüşlük gözler önüne seriliyor.

Tapaswi’nin istasyondaki bombalı saldırıyı Müslümanların hanesine yazmaya çalışması üzerine PK’nın “Bunu nereden biliyorsun? Delilin var mı?” diye bu düşünceye karşı çıkması filmin alkışlanacak sahnelerinden biri. Diğer taraftan McDonald’s dükkânının ve siyon yıldızının filmde arz-ı endam etmesi büyük talihsizlik film adına. Çok şey söylenecek bu durumu sizlerin yorumuna bırakıyorum...

Film toplumdaki yaygın dini inanışların içinde yer alan -tabiri caizse- hurafeleri gözler önüne seriyor. İnsanları düşünmeye, sorgulamaya davet ediyor. Yukarıda saydığımız bazı olumsuz yanlarına rağmen kurgusu, bir an bile sizi sıkmadan kendine bağlayan sahneleriyle; en önemlisi bazı yönleri eksik olsa da vermek istediği mesajla “iyi filmler” arasında yer almayı hak ediyor.

Son olarak filmde birkaç sahne ve diyalog:

Tanrı (Heykeli) Satın Alma Sahnesi:

-Bana bir tanrı ver.

-20 rupilik mi 500 rupilik mi?

-20...

(PK satın aldığı tanrıdan kolyesini ister. Vermeyince:)

-Bunun şarjı bitmiş galiba. Çalışmıyor. Yoksa bozuk mu bu?

-Hayır, kusursuz yaptım onu.

-Nasıl? O mu seni yarattı, sen mi onu?

-Dükkânı mı kapattıracağını sen!

(Diyerek PK’yi dükkândan uzaklaştırırlar.)

Tanrı İçin Süt İle Duş Almak:

(PK): Tanrı “Süt ile duş al demezdi.” “Her gün Delhi sokaklarında binlerce çocuk aç yatıyor. Sütü onlara verin.” derdi.

Kilise Sahnesi:

(Bir adam PK’ya): Tanrı senin yüzünden çarmıha gerildi.

(PK): Yeni geldim ben...

neden bakıyordu

Bakıyordu gözlerini dikmiş, masum bir çocuk gibi
Bakıyordu işte içime içime
Sanki ruhum kopacak yerinden
Masmavi ortalık
Mavinin ortasından bakıyordu
Neden bakıyordu, niçin?
Sevdiğini mi söylemek için?
Gitmek için
Ya da kalmak,
Beni can evimden mi vurmak için?

Israrla bakıyordu, nereye baksam, nerede olsam hep bakıyordu
Sadece bakıyordu...
Yarım bırakıyordu; sessiz, sakın...
Yolları geçiyordum, engelleri tek tek aşıyordum
Meydan okuyordum onsuzluğa
Bunlar bile vız geliyordu ona, durmadan bakıyordu
Kelimeler yokmuşçasına, bir tek gözler kalmışçasına bakıyordu
Baktıkça ömrümden ömür gidecek sanıyordum
Kesilen nefesim dert oluyordu bana, dualar ediyordum ölsem diye...

Delik deşik ettiği kalbimden gözlerime bakıyordu
O bakıyordu ben ise utanıyordum
O bakıyordu, ben ağlıyordum
O bakıyordu, ben seviyordum
O bakıyordu, ben kıskanıyordum...

Benden gayrı kırık vefa kaldı savurduğu gözlerinden kalbime
Sahi şimdi hangi hakla bakıyordu
Kimi görüyordu da bakıyordu...

Sonra bakmalar gitti, geriye mevsimler, bulut, ay, yıldız, güneş
Bir de gözlere sinmiş acının yalnızlığı kaldı
Sinmiş gözyaşlarım gökyüzüne karıştı
Yağmur oldu düştü yeryüzüne...

“ŞAIRİN FİLİSTİNİ”

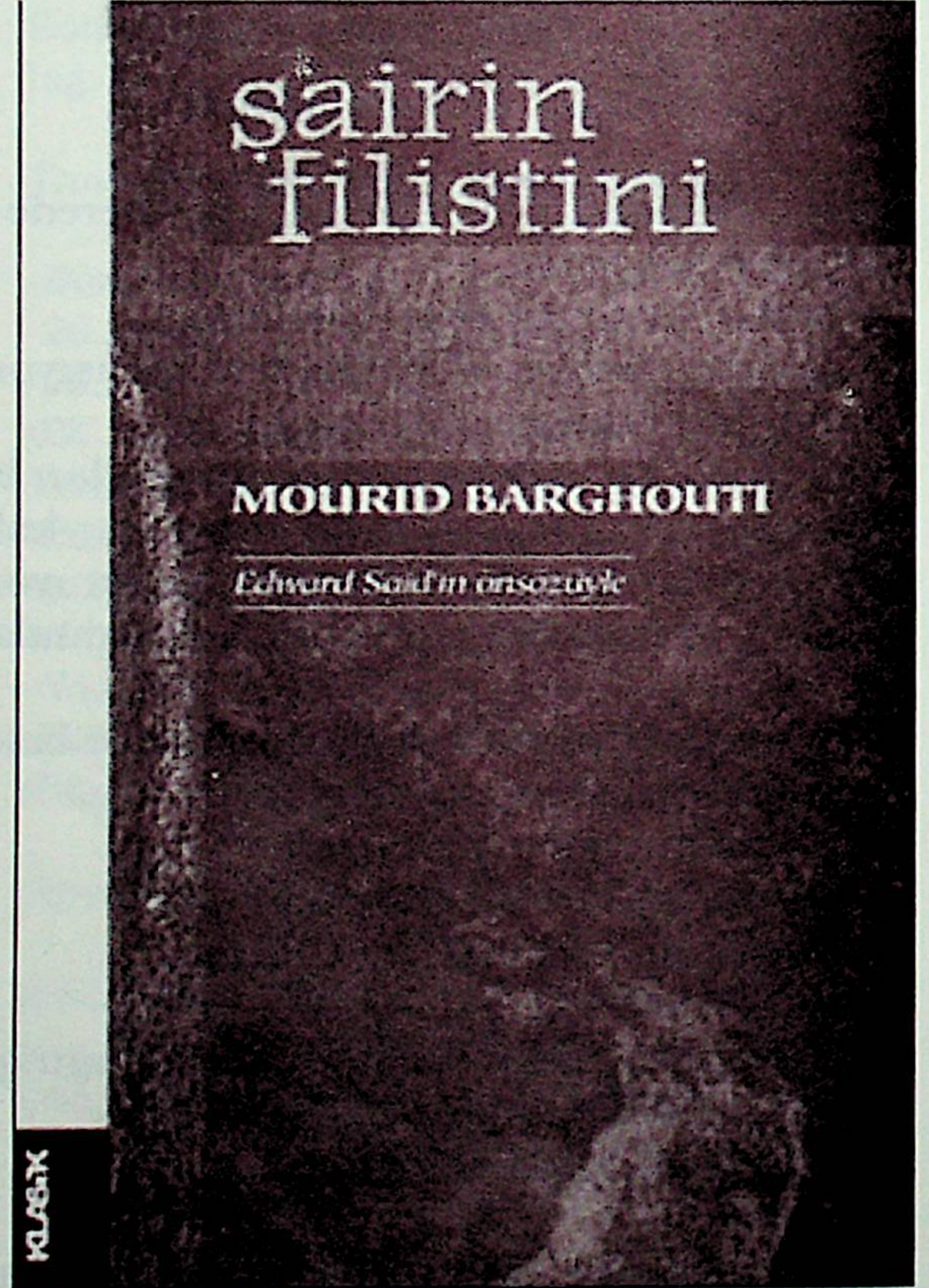
*“Sevdiklerimle aramdaki mesafe
Devletten daha çirkin”*

Kevser KILIÇKESER

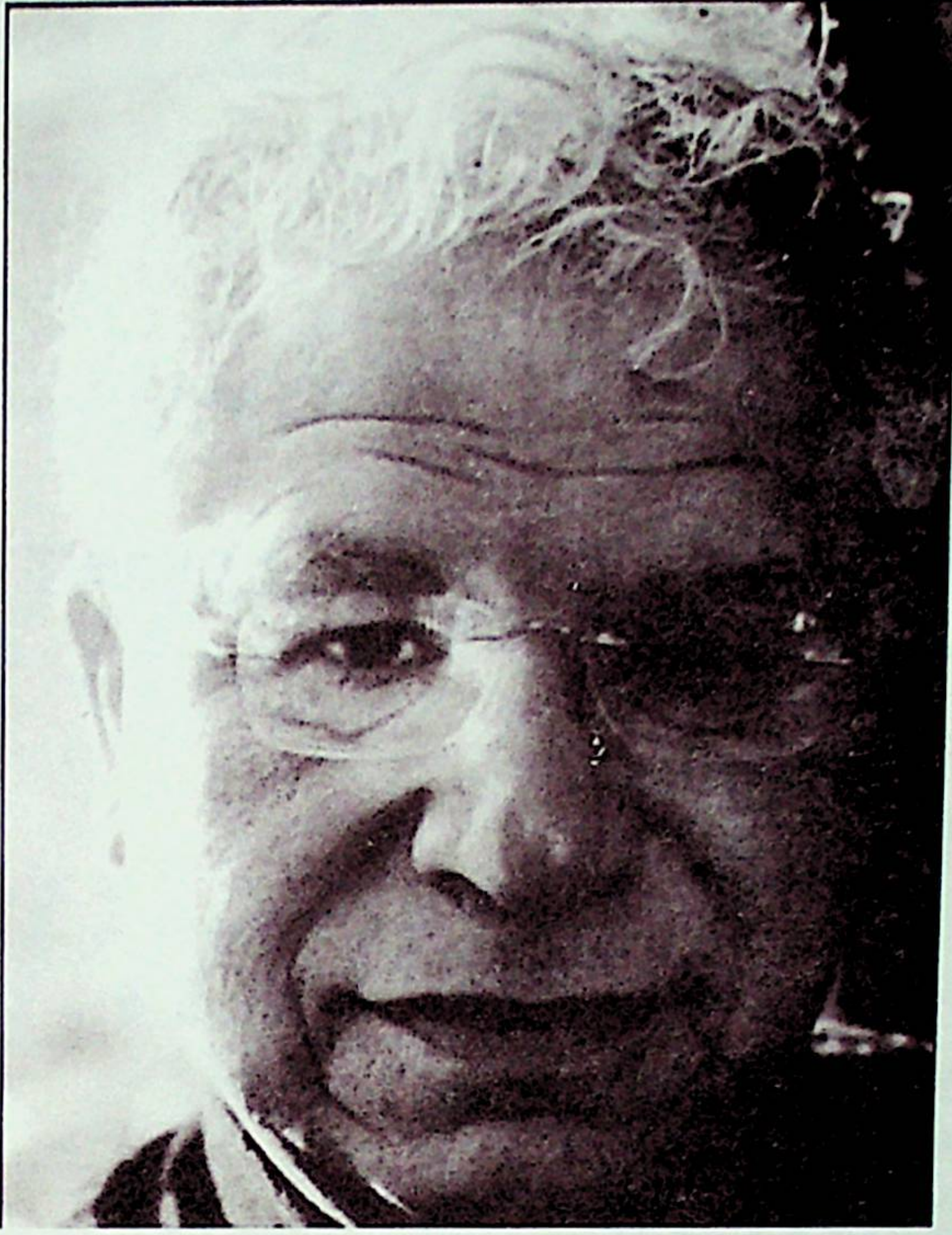
Filistinli mülteci sorunu gündemimizde hayli yer işgal ediyor. Hayli yer işgal ediyor çünkü mülteci ismiyle anılıyor birçok kişi. Filistin’in her kesimden halkı sürgünde şimdi. Vatanları varken başka vatanlara muhtaç edilip oradan oraya yollanıyorlar. Mourid Barghouti Filistin’in şairlerinden. Mülteci şair Barghouti, vatanını ve hayatını anlatıyor bu kitapta. “Şairin Filistini” adlandırması çok yerinde ve güzel bu yüzden.

Filistin’i alelade bir yer saymak yanlıştır. Tek tanrılı dinlerin bilinen bütün tarihlerine ve geleneklerine ait izler taşır, her medeniyete yuva olmuştur Filistin. Yirminci yüzyılda, yerli Arap sakinler ile -ki 1948’de trajik bir şekilde yerlerinden edilmiş ve tehciye uğratılmışlardır- bölgeye dâhil olup bir Yahudi devleti kuran ve 1967’de Batı Şeria ve Gazze’yi ele geçiren ve hala ellerinde tutan, çoğunlukla Avrupa menşeli Siyonist Yahudilerin siyasi çekişmelerinin yeri olmuştur Filistin. Bundan dolayı Filistinlilere, Filistinli oldukları unutturulmaya çalışılmıştır.

Barghouti, Filistin’in aldığı yaralara bir bir tanık olmuştur. Önce ailesi dağılır farklı yerlere, sadece annesi ve en küçük kardeşi

kalabilir sözde onların olan vatanlarında. Ailenin genç ve erkek olan üyelerine yol verilir. Sadece şairin ailesine yapılmaz bu,

tüm Filistinlilere yapılır. Filistin'i unutturmak ve savunmasız bırakmak adına daha nice şey hatta... Barghouti, annesinin hayalini gerçekleştirmek için eğitim hayatında başarılı olmaya çalışır. Okulda başarılı olmak onun değil annesinin hayalidir. Abisi başka bir ülkeden geçimlerini sağlarken ona da ailenin aydını olmak düşer. Şair olmanın bir özelliği olsa gerek hayli hassas ve çok düşünen biri Barghouti. Sayfalarca anlattığı acı dolu hayatında kin bulmak öylesine güç ki. Yaşadıklarını bir çırpıda anlattığı, insanı düşünceye iten kitabı aynı naiflikte İngilizceye de çevrilmiş ve hayli ilgi görmüş.

Ülkesine çektirilen acı karşısında kin kusmak yerine bir filmi bir metinden anlatmış gibi yazmış kitabını. Kitaba farklılık katan da bu olsa gerek. Siyasi, ideolojik tahlillere daha çok yolculuklar esnasında yaşadığı zorluklar sebebiyle değiniyor. Devletsiz Filistinlilere ülkeye giriş izni(!) verildiğinde yaşadıklarını film sahnesi gibi canlı bir şekilde anlatıyor şair. Ülkelerine kısa süreliğine girmelerine izin verildiğinde bir araba içinde sekiz kişilik Barghouti ailesinin bütün üyeleri farklı bir ülkenin

pasaportunu taşımaktadır cebinde. Onları sınırda kontrol eden asker şaşırır bu duruma. Bir ailenin sekiz üyesi, sekiz ayrı pasaport, sekiz ayrı ülke... Fakat bu ailenin böyle dağılmasına dair bir utanç yaşamaz. Vicdan belki de herkeste olmayan bir şeydir gerçekten.

Filistin'de acı var, ayrılık var, ölüm var... Kötü ve zor olan ne varsa yaşanıyor orada. Halbuki bir zamanlar orada da hayat vardı. Orada da gülen yüzler, ekmek parası kazanan babalar vardı. Barghouti, zeytinyağını dışarıdan kiloyla aldığımızda fark ettim neler kaybettiğimizi diyor. Kitabın bu kısmında sıradan, günlük hayatımızın bile ne kadar değerli ve biricik olduğu farkındalığına ulaşmamızı sağlıyor. Düşünmeye sevk ediyor okuru, empati kurmaya...

Barghouti'nin kendi yuvası da yurtsuzluğun kurbanı oluyor. Eşiyle evliliklerinin sadece çeyrek kısmını birlikte geçirebiliyorlar. Ülkenin geleceğinin güzel olduğu umudunu kaybetmeden çocuk sahibi olmayı dahi erteliyorlar, fakat şartlar onlara yersiz yurtsuz bir çocuk sahibi olmayı sağlıyor ancak. Şairin ailesi birbirinden öyle uzak yaşıyor ki çalan telefonlar birleştiriyor onları. Ancak zamanla çalan telefonlar acıdan başka bir anlama gelmiyor. Barghouti, abisi Mounif'in telefonla gelen ölüm haberi üzerine yazıyor şu satırları:

*Ve geçmek bilmez etrafımdaki gece
Kimse yok paylaşacak, acımı ve ruhum
İçin bir yalanı (dürüstçe)
Kırlınlığımı suçlayayım ki suçlamış olayım
onu da.*

*Ve
Sevdiklerimle aramdaki mesafe
Devletten daha çirkin*

Şairin hüznü satırlarında gizli. Yakınlarının cenazesine katılmak bile lüks Filistin halkı için. Bir çiçeğin yapraklarını teker teker silen onlara gözü gibi bakan, fakat her zaman onları terk etmek zorunda kalan Barghouti'nin hayatının satırları arasında düşünecek çok şey var. Bu yüzden "şairin filistinini" okunacak kitaplar arasında olmalı...

BANA DAİR

Mehmet CENGİZ

İmkân tepelerinden ihtimal ovasının en uzak yerlerine doğru
çatlayacağını bilmeden, belki de umursamadan
sahibini her saniye tedirgin ederek var gücüyle koşan
huysuz bir at misali hayallerim...

Sınav çalışmasını geç vakitte tamamlayan
rüyasında duymaktan bir türlü kaçamayıp ifrit olduğu müzik sesinin
çalar saatindekiyle aynı olduğunu fark ettikten sonra
uykunun olanca ağırlığını göz kapaklarıyla kaldırmaya çalışan
bir öğrencinin yerdeki halıya düşen nazarlarından daha fazla
anlam ifade etmeyen gerçeklerim...

Değişmeyen tek töre olan zamanın
en sadık ve en soğukkanlı tetikçisi geçmişten kaçmaya çalıştığı belirtilen
sağduyulu gazetelerin magazin sayfalarından sonra
“töre cinayetinin son kurbanı” diye yer verdikleri
ceplerinde ‘keşke’ ler, etrafı polis şeritleri
ve üzeri gazete sayfalarıyla örtülü yaşanmışlıklarım...

Kum fırtınalarının zaman zaman iki adım ötesini dahi görmeye müsaade etmediği
güneşin mahşer provası yapıyormuşçasına yaklaştığı
çıplak ayakları sıcaktan kavrulmuş kumlara bata çıka ilerleyerek
susuzluktan çatlamış dudaklarına
kızgın çöllerde zezem serinliği aramakta ruhum...

Ve ben
tan yeri ağarıyorken
gençlik gecesinin uykusundan
üzerimde toprak kokulu beyaz bir elbiseyle
ihtiyarlık sabahına uyanıp
son durağımın burası olduğunu bilerek
ama umursamayarak çıktığım yolculukta
pervanelerin yaşamını tercih ettikleri bu sokak lambasının yorgun ışıklarında
benden başka kimsenin olmadığı bu yolda, karşıya geçmek için
neden yeşilin yanmasını beklemek gerektiğini anlamadığım bir mecburiyetle bekliyorum...

YAZIATOLYESI

*Elinden Geleni Ardına Koyma
Yazılarını Bizimle*

Paylaş!!!

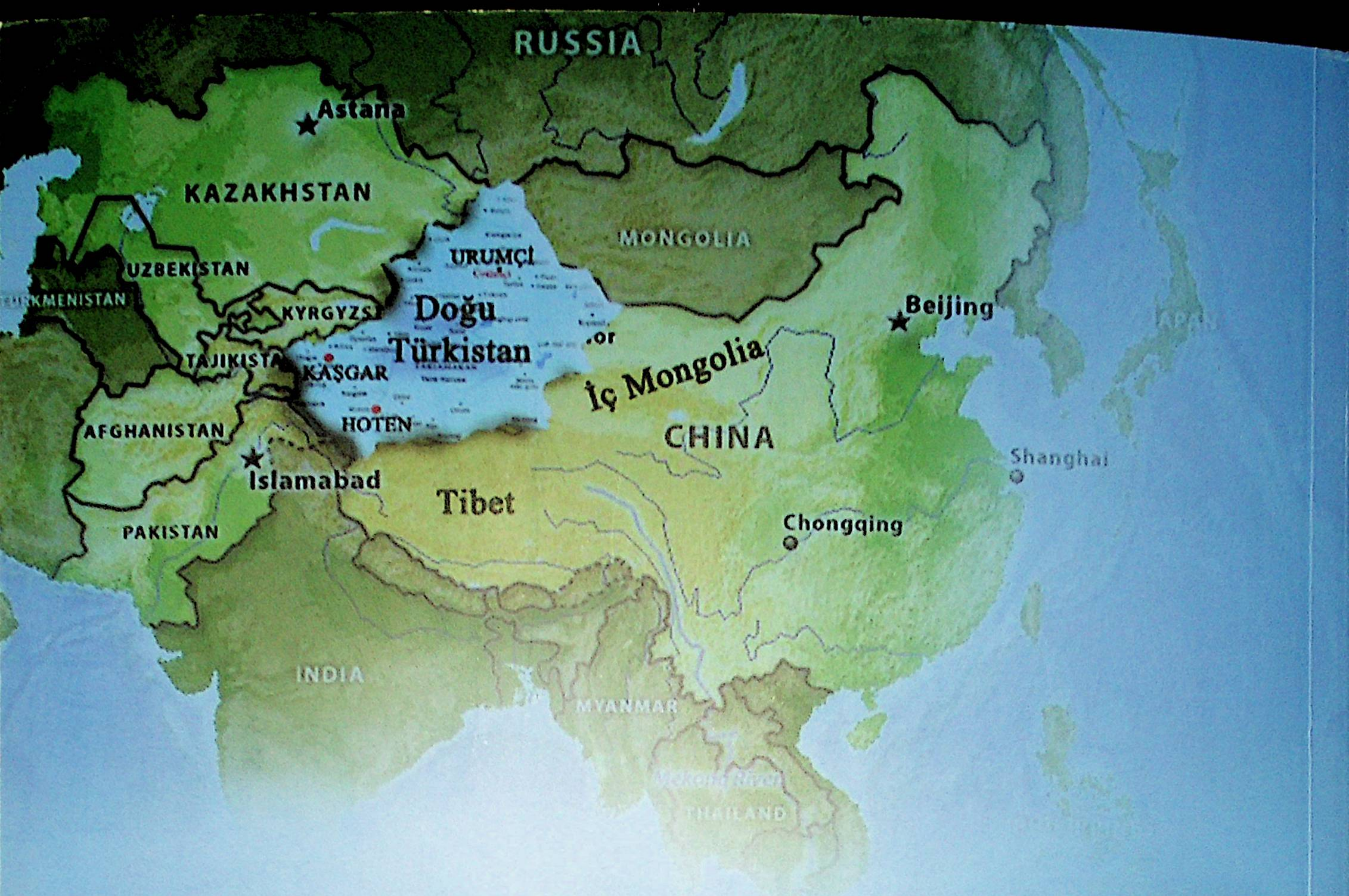
Atölye' de sen de yerini al!
Sanatsal değer taşıdığını
düşündüğün tüm
çalışmalarını
bizimle paylaş.
İnternet sitesinde
ya da dergide
yayınlanma
fırsatını
yakala...

*Sanat
Sanatsever
Tçindir*

www.yaziatolyesi.com

 /yaziatolysi

 @yazAtolyesi

Doğu Türkistan İslâm Cumhuriyeti Yöneticileri

Devlet Başkanı : Hoca Niyaz Hacı

Başbakan : Sabit Damolla

Başbakan Yrd: Canabek

Devlet Bakanı: Alem Ahun

Milli Savunma Bakanı: Orazbek

Genel Kurmay Başkanı: Gn. Mahmut Muhiti

İçişleri Bakanı: Saidzade Yunus Bek

Dışişleri Bakanı: Kasım Can Hacı

Eğitim Bakanı: Abdülkerimhan Mahdum

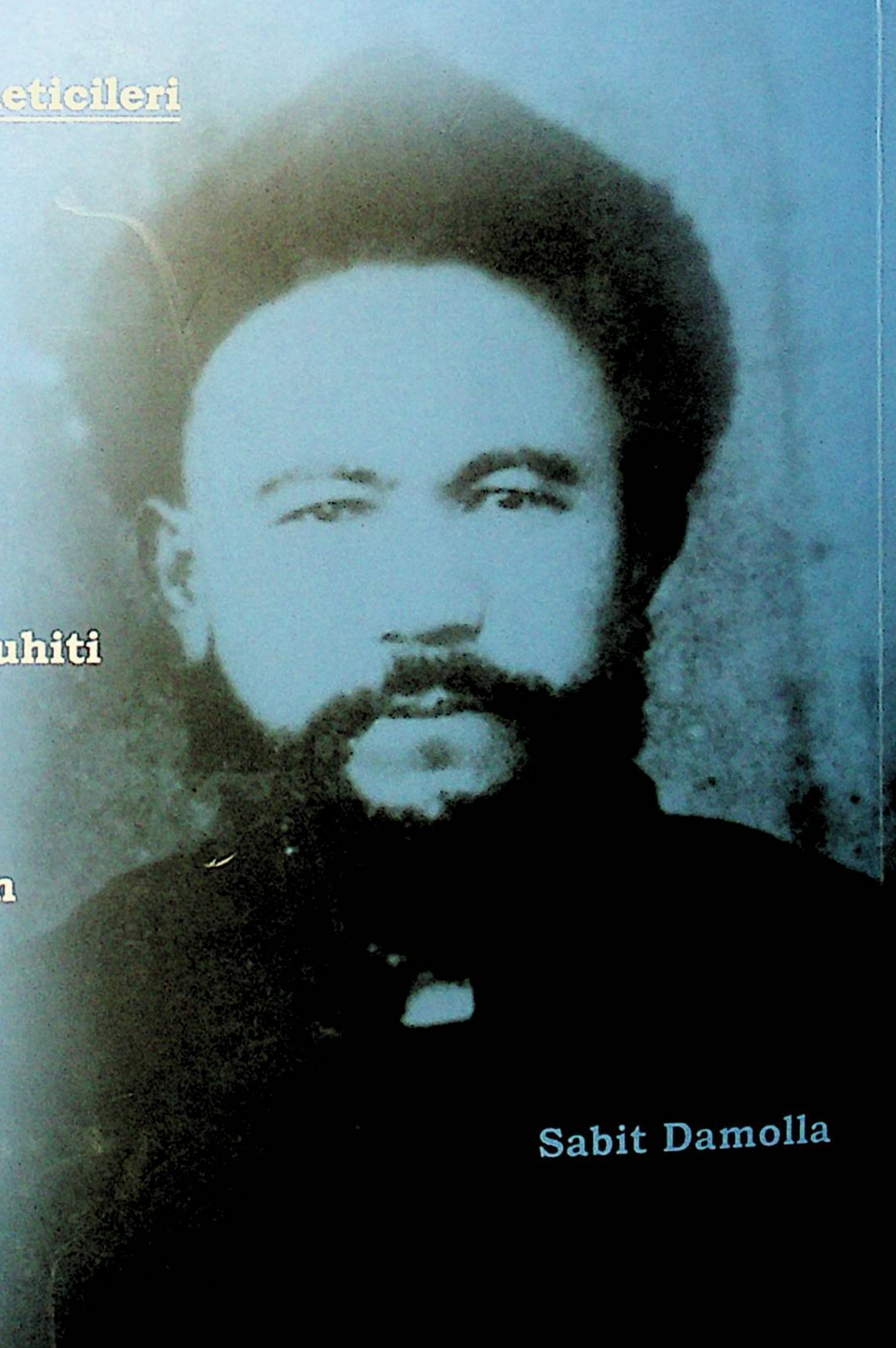
Vakıflar Bakanı: Şemsettin Turdı Hacı

Adalet Bakanı: Zarif Kan Hacı

Tarım Bakanı: Ebulhasan Hacı

Maliye Bakanı: Ali Ahunbay

Sağlık Bakanı : Übeydullah Bey

Sabit Damolla